

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta lasten ja nuorten oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tukena

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajien kokemuksia

Kasvatustieteen
pro gradu -tutkielma

Pipsa Appelblom

4.5.2024

Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijä(t): Pipsa Appelblom

Otsikko: Sosiaalipedagoginen hevostoiminta lasten ja nuorten oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tukena. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajien kokemuksia

Ohjaaja: professori Sara Sintonen

Sivumäärä: 147 sivua

Päivämäärä: 4.5.2024

Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella sosiaalipedagogista hevostoimintaa sosiaalipedagogisten hevostoiminnan ohjaajien kokemusten ja näkökulmien kautta. Tutkimuksen tavoitteena oli saada lisää ymmärrystä ja tietoa sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuuksista kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin tukena. Huoli lasten ja nuorten pahoinvoinnista on yhteiskunnallisena ilmiönä yhä kasvava ja ajankohtainen, hyvinvointityössä tulee korostua ennaltaehkäisevien toimien turvaaminen.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteena on sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukeminen, osallisuutta vahvistava sekä syrjäytymistä ennaltaehkäisevä toiminta. Ihmisen ja hevosen välinen vuorovaikutus sekä talliyhteisö luovat lähtökohdat toiminnalle.

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa sovellettavat elementit, dialogisuus, osallisuus ja toimijuus, yhteisöllisyys sekä toiminnallisuus ja elämyksellisyys, nousevat sosiaalipedagogiikan tietenteoriasta. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on luonto- ja eläinavusteista toimintaa.

Laadullisen tutkimuksen aineisto koostuu kahdeksan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajan teemahaastattelusta. Tutkimus on luonteeltaan fenomenologinen ja siihen kuuluvaa aineistoa on analysoitu sisällönanalyysin keinoin teemoittelemalla. Tutkimuksen aineisto analysoitiin sosiaalipedagogiikan peruselementtien sekä kestävän hyvinvoinnin teorian näkökulmista.

Tutkimuksen keskeisenä johtopäätöksenä on, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koettiin olevan vaikuttava työmenetelmä sosiaalisen kasvun tukemiseen talliyhteisössä sekä lapsen ja nuoren toimijuuden ja hyvinvoinnin vahvistamiseen. Tallilla saadaan voimavaroja talliyhteisön ulkopuoliseen arkeen, mahdollistetaan osallisuus ja yhteisöön kuuluminen sekä pidemmällä aikavälillä kiinnitymistä yhteiskuntaan. Ohjaajat kuvailivat toiminnan lähdökohdaksi sosiaalisen vahvistamisen ja syjäytymisen ehkäisyn. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajien arvopohja rakentuu sosiaalipedagogiikan arvopohjaan ja ohjaajan omaan ammatilliseen viitekehykseen. Keskeisemmäksi arvoksi nousi dialogisuus, aito vuorovaikutus. Tutkimuksen keskeisenä johtopäätöksenä on sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamisessa. Ohjaajien käsitys lasten ja nuorten tavoitteiden asettelussa ja sosiaalisen hevostoiminnan vaikutuksista tavoittaa kestävän hyvinvoinnin ulottuvuudet. Tässä tutkimuksessa ohjaajat toivat vahvasti esille sosiaalipedagogisen viitekehyksen mukaisen talliyhteisön merkitystä. Ohjaajien näkemyksien mukaan vaikuttavuuden näkyväksi tekeminen sekä toiminnan tunnettavuus vaatii edelleen kehittämistyötä.

Avainsanat: sosiaalipedagogiikka, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, eläinavusteisuus, kestävä hyvinvointi

Sisällysluettelo

1 Johdanto	5
2 Sosiaalipedagogiikka	7
2.1 Mitä on sosiaalipedagogiikka?	7
2.2 Sosiaalipedagogiikan käytännöt ja sosiaalipedagoginen työote	9
2.3 Ekososiaalinen sivistys ja hyvinvointi	12
3 Hyvinvoinnin näkökulmia	16
3.1 Kestävä hyvinvointi	16
3.2 Lasten ja nuorten hyvinvointi	19
3.3 Eläimet hyvinvointia edistämässä	24
3.3.1 Mitä eläinavusteinen työskentely tarkoittaa?	24
3.3.2. Hyvinvointia eläinavusteisella työskentelyllä	26
4 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta	30
4.1 Sosiaalipedagogiikka viitekehyksenä	30
4.2 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan työote.....	32
4.3 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan peruselementit	34
4.3.1 Dialogisuus eli aito vuorovaikutus	35
4.3.2 Osallisuus ja toimijuus	36
4.3.3 Yhteisöllisyys	36
4.3.4 Toiminnallisuus ja elämyksellisyys	37
4.4 Eläinavusteisuus ja hevonen osana toimintaa	38
4.5 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin tukena	40
5 Tutkimuksen toteutus	43
5.1 Tutkimuskysymykset.....	43
5.2 Tutkijan näkökulma	43
5.3 Fenomenologinen näkökulma ja kokemuksen tutkimus.....	45
5.4 Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruu	46
5.5 Aineiston analysointi.....	48
5.6 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	50

6 Tutkimustulokset	53
6.1 “Sit mä palaan aina tähän sosiaalipedagogiikkaan, miksi siinä on se nimi?”	53
6.1.1 Ammatillisuus ja arvot.....	53
6.1.2 Vastuullisuus ja turvallisuus	57
6.1.3 Tavoitteellisuus	58
6.1.4 Eläinavusteisuus ja hevonen osana toimintaa	59
6.2 “Saadaan erityisesti lapsia ja nuoria osallistumaan oman elämänsä lennonjohtajiksi”	62
6.2.1 Hyvinvointia, kasvua ja oppimista talliyhteisössä.....	63
6.2.2 Dialogisuus eli aito vuorovaikutus	77
6.2.3 Toiminnan keskeiset peruselementit	82
6.2.4 Sosiaalipedagoginen talliyhteisö	90
6.3 Hevostallilta katse tulevaan	90
6.3.1 Hevostallilta hyvinvointia omaan arkeen	90
6.3.2 “Hevostoiminnan vaikuttavuus, sais näkyväksi sitä työn merkityksellisyyttä”	96
6.3.3 Yhteistyötä ja verkostoitumista	98
6.3.4 Tulosten yhteenvetoa	101
7 Pohdinta	107
Lähteet	113
Liitteet	136
Liite 1. Tutkimuslupa	136
Liite 2. Tietosuojaseloste	137
Liite 3. Teemahaastattelurunko	140
Liite 4. Teemahaastattelun mainos	144
Liite 5. Kutsu haastatteluun	145
Liite 6. Kestävän hyvinvoinnin taulukko	146

1 Johdanto

Hevoset ja eläimet ovat aina läheisesti kuuluneet elämäni. Hevosten kanssa saadut kokemukset, elämykset ja muistot ovat pysyneet mukana lapsuudesta aikuisuuteen ja ovat osaltaan vaikuttaneet minuun. Omakohtaiset kokemukset eläinten läsnäolosta arjessa sekä eläinten mukanaan tuomasta hyvästä mielestä ovat herättäneet kiinnostuksen eläinten mahdollistamiin hyvinvointivaikutuksiin ja eläinavusteiseen toimintaan. Lasten ja nuorten lisääntynyt pahoinvointi on pysäyttänyt pohtimaan keinoja lasten ja nuorten arjen tukemiseen. Tässä tutkimuksessa sosiaalipedagogista hevostoimintaa tarkastellaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajien omien kokemusten näkökulmasta.

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tavoitellaan sosiaalista kasvua ja hyvinvoinnin tukemista yhteisöllisessä toiminnassa, jossa hevosella merkittävä rooli (Lipponen ym., 2023, 45). Sosiaalipedagogista hevostoimintaa toteutetaan hevostalleilla, jossa toiminta tähtää sosiaalisen kasvun, hyvinvoinnin tukemisen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn. Tavoitteisiin pyritään dialogisen yhteistoiminnan, elämyksellisyyden ja osallisuuden tukemisen avulla. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa mahdollistetaan hevosen avulla turvallinen kasvuympäristö, jossa omien tarpeiden ja tavoitteiden pohjalta nouseita taitoja harjoitellaan siten, että talliyhteisössä opitut taidot ovat siirrettävissä talliympäristöstä lasten ja nuorten arjen elämismailmaan. (Lipponen & Fagerstöm, 2019, 12-13.) Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keskeiset elementit, dialogisuus eli aito vuorovaikutus, osallisuus ja toimijuuden tukeminen, yhteisöllisyys sekä toiminnallisuus ja elämyksellisyys, nousevat sosiaalipedagogiikan teoriasta (Lipponen & Vehmasto, 2021, 9; Nivala & Ryyänen, 2019, 190). Nämä elementit toimivat tässä tutkimuksessa teoreettisena viitekehystenä, jotka kulkevat mukana teoriaosuudesta tutkimuksen tuloksiin.

Eläinavusteisten interventioiden käyttö on lisääntynyt ja tutkimustuloksia eläinavusteisuuden vaikuttavuudesta on jo paljon (Vehmasto & Lipponen, 2021). Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on luonto- ja eläinavusteista toimintaa, joka on vakiinnuttanut paikkansa Suomessa (Lipponen & Vehmasto, 2021, 5). Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on kiehtova esimerkki sosiaalipedagogisesta työotteesta, jossa teorian ja käytännön yhteenkietoutuminen toteutuu hevostallilla.

Lasten ja nuorten lisääntynyt ahdistuneisuus, yksinäisyys ja syrjäytymisen uhka ovat teemoja, jotka luovat synkkiä sävyjä yhä kasvavaan huoleen lasten ja nuorten hyvinvoinnista.

(Mettinen & Pekkarinen, 2023, 12.) Kouluterveyskyselyn (2023) mukaan kouluikäisiä kuormittavat monet tekijät, tärkeässä roolissa ovat selkeät arkirutiinit ja ajoissa saatu apu. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos [THL], 2023). Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisen näkökulmaa on siirrettävä raskaista korjaavista palveluista ennaltaehkäisevien toimien painottamiseen. (Kuusisto, 2023; Mettinen & Pekkarinen, 2023, 12).

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin perustaa luodaan hyvää arkea vahvistamalla. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy on merkittävää sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voidaan nähdä sosiaalipedagogiikan viitekehyksessä lasten ja nuorten yleisen hyvinvoinnin ja sosiaalisen kasvun sekä syrjäytymistä ennaltaehkäisevänä ja korjaavana työotteena. (Hämäläinen & Koistinen 2019, 6-11; Lipponen & Vehmasto, 2021, 9.)

Johdannossa esittelen tutkimuksen lähtökohtia. Teoreettisessa viitekehyksessä avaan tutkimuksen kannalta oleellisia käsitteitä ja esittelen tämän tutkimuksen näkökulmasta merkityksellisiä teoreettisia viitekehyksiä. Tutkimuksen luvussa 5 tarkastelen tutkimuksen toteutusta, käytettyjä menetelmiä sekä pohdin tutkimuksen luotettavuutta sekä eettisiä kysymyksiä tämän tutkimuksen näkökulmasta. Aineistonanalyysissä kokoan puolistrukturoidun teemahaastatteluiden avulla saatuja vastauksia ja tulkintoja, joita esittelen tutkimuksen tuloksissa. Tutkimuksen tuloksia pyrin tulkitsemaan kriittisesti luvussa 6. Pohdinnassa arvioin tämän tutkimuksen merkitystä sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tulevaisuusnäkyimiä.

2 Sosiaalipedagogiikka

Sosiaalipedagogiikka voidaan nähdä vastavoimana ilmiöille yhteiskunnassa, joissa eriarvoisuus ja kokemukset osattomuudesta ja ulkopuolisuudesta lisääntyvät. Sivistykseen tähtäävää kasvatusta sekä sosiaalista ja ekologista hyvinvointia uhkaa jatkuvasti kiristynvä tehokkuuden tavoittelu. Sosiaalipedagogiikka pyrkii yhteisöllisempään ja yhteiskunnallisempaan kasvatukseen sekä vastustaa välineellistävää kasvatuserittelyä. Sosiaalipedagogiikan päämääränä on rakentaa oikeudenmukaisempaa ja inhimillisempää yhteiskuntaa. (Nivala & Ryyänen, 2019, 16.) Tässä luvussa määrittelen sosiaalipedagogiikan teoreettista näkökulmaa ja yleisesti mitä sosiaalipedagogiikalla tarkoitetaan. Toisessa alaluvussa tarkastelen sosiaalipedagogiikan kehityksen vaiheita. Lopuksi luvussa 2.3 tarkastelen sosiaalipedagogiikan käytännön työtettä. Sosiaalipedagogian teorian ja käytännön viitekehystä määrittäviä lähtökohtia ovat dialogisuus, toimijuus, osallisuus, yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja luovuus (Nivala & Ryyänen, 2019, 190).

2.1 Mitä on sosiaalipedagogiikka?

Sosiaalipedagogiikkaan liittyy moninaisia määritelmiä ja ymmärryksen kirjoja, jossa ei ole yhtä ainoaa näkemystä sosiaalipedagogiikan erilaisista tulkinnoista, painopisteistä, toimintakentistä tai määrittelystä. Kysymykseen, mitä on sosiaalipedagogiikka, ei löydy yhtä vastausta. (Nivala & Ryyänen, 2019, 23.) Kulttuuristen, sosiaalisten, taloudellisten ja poliittisten tulkintojen lisäksi taustalla vaikuttavat erilaiset käsitykset ihmisestä, yhteiskunnassa, tiedosta, kasvatuksesta ja moraalien perusteista. Käsitteellä voidaan viitata kasvatustieteeseen ajattelu- ja keskusteluperinteeseen, kasvatustieteiden muodostamaan kokonaisuuteen, ammattialan teoreettiseen oppiperustaan tai pedagogisiin työkäytäntöihin. (Hämäläinen, 2022, 5.) Yhteiskunnalliset muutokset luovat sosiaalipedagogisen ymmärryksen ja osaamisen tarvetta. Sosiaalisen pahoinvoinnin ja yhteiskunnallisen eriarvoisuuden lisääntyminen, yhteisöllisyyden väheneminen sekä yleisen asenneilmapiirin muutokset heijastelevat tarvetta sosiaalipedagogiselle ajattelulle ja uusille näkökulmille. Koulumaailmassa koulukiusaaminen, koulutuspoluilta putoaminen, kiristynvä tehokkuustavoitteet sivistystavoitteiden kustannuksella vaativat etsimään uusia näkökulmia. Sosiaalipedagogiikka tarjoaa teoreettisia lähtökohtia ja käytännöllisiä toimintatapoja sosiaalisen, yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen kasvatuksen kehittämiseen, tavoitteena inhimillisen ja oikeudenmukaisen yhteiselämän edistäminen. (Nivala & Ryyänen, 2019, 16.)

Sosiaalipedagogiikkaa voidaan määritellä kolmiosaiseksi toimintajärjestelmäksi, joka rakentuu tieteenalan, käytännön työalan ja koulutusalan osatekijöistä. Sosiaalipedagogiikassa tieteenalana yhdistyy yhteiskuntatiede ja kasvatustiede. Sosiaalipedagogiikka tarkastelee yhteiskuntaa kasvatuksen näkökulmasta ja kasvatusta ihmisen ja yhteiskunnan suhteen perspektiivistä. Sosiaalipedagogiikan määrittely keskittyy yhteisöihin, yhteisöllisyyteen ja yhteisöissä toimimiseen, yhteiskunnalliseen kasvuun ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen, tai korostaa yhteiskunnallisen huono-osaisuuteen vaikuttamista kasvatuksellisin keinoin. (Nivala & Ryyänen, 2019, 16.) Sosiaalipedagoginen ajattelu luo perustaa sosiaalipedagogiselle työtöteen muodostamiseen (Hämäläinen, 2000, 16; Nivala & Ryyänen, 2019, 16).

Pedagogiikan määritelmä tarkoittaa ”oppia kasvatuksesta” (Hämäläinen, 2007, 171; Nivala & Ryyänen, 2019, 16). Sosiaalipedagogiikkaa voidaan ymmärtää oppina kasvatuksesta, joka kiinnittää huomion kasvatuksen yhteiskunnallisiin konteksteihin, jolloin kasvatuksen yhteiskunnallinen luonne korostuu, yhteisödynaamisena näkökulmana, jossa painottuu suhde- ja vuorovaikutustaidot sekä kasvatuksen keinoina ehkäistä ja vähentää ihmisen avun tarvetta. (Hämäläinen, 2007, 171; Hämäläinen, 2000, 30.) Sosiaalipedagogikassa tärkeää on tunnistaa arvot, joiden pohjalta tavoitteita asetetaan, toisaalta tärkeää on tiedostaa todellisuutta, jossa toimitaan. Tavoitteena on ihmisen hyvän yhteiselämän edellytysten sekä inhimillisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin vahvistaminen. (Nivala & Ryyänen, 2019, 16.)

Sosiaalipedagogiikassa ymmärretään kasvatus kasvun tukemisen tai kasvamiseen saattamisen näkökulmasta. Sosiaalipedagogiikassa ymmärretään kasvun olevan sivistymistä, sosialisaatiota ja identiteetin rakentumista, joita voidaan tukea kasvatuksen avulla. Sosialisaation tavoitteena on sosiaalinen toimija, joka yhteisöjensä ja yhteiskunnan toimintakykyisenä jäsenenä voi toteuttaa yhteisiä tavoitteita yhdessä muiden kanssa. Sivistysprosessi korvataan usein pätevytyimisellä (*qualification function*), jossa pätevytyminen tarkoittaa yhteiskunnassa tarpeellisten tietojen ja taitojen hankkimista. Kasvatuksen määritelmää sosiaalipedagogiikassa on tarkoituksenmukaisempaa ymmärtää tietojen ja taitojen karttumista osana laajempaa sivistysprosessia. (Nivala & Ryyänen, 2019, 19.) Sosiaalipedagogiseen ajatteluun sisältyy kasvatuksen välttämättömyys ihmisarvoisen elämän edistämiseksi (Hämäläinen, 2005, 56). Sosiaalipedagogiikan näkökulmasta kasvatuksen ja kasvun tukemisen ydinkysymyksiä koulumaailman valossa voidaan tarkastella eri näkökulmista (Kurki, 2006, 8).

Teorian ja käytännön yhteys on sosiaalipedagogiikan olemusta kuvaileva määritelmä. Käytännön työssä teoria on tärkeää, toisaalta käytännön työn tuntemus on edellytyksenä teorioiden kehittämiseksi. (Hämäläinen, 1999, 17; Nivala & Ryyänen, 2019, 19.) Sosiaalipedagogiikassa teoria ja käytäntö ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Sosiaalipedagogiikka on käytännönläheinen toimintatiede, jossa filosofia ja etiikka muodostaa teoreettista arvopohjaa. (Kurki, 2002, 33.) Teorian ja käytännön yhteyden ymmärtäminen laajemmin reflektiivisenä, tietoisena toimintana edellyttää käytännön toiminnan perustelujen, merkitysten ja tavoitteiden tarkastelua monipuolisesti ja analyttisesti teoriaan perustuen. (Moilanen, 1999, 7; Nivala & Ryyänen, 2019, 20.) Huolimatta sosiaalipedagogiikan käsitteen monimuotoisuudesta sitä määrittävät pääkäsitteet ovat yhteisöllisyys, osallisuus, dialogisuus, toiminnallisuus ja luovuus sekä elämyksellisyys. (Hämäläinen, 1999, 66; Nivala & Ryyänen, 2019, 185; Ranne, 2002, 16.)

2.2 Sosiaalipedagogiikan käytännöt ja sosiaalipedagoginen työote

Sosiaalipedagogista työtä tehdään monissa erilaisissa toimintaympäristöissä toiminnan viitekehyksen perustuen sosiaalipedagogiikan teoriaperustaan sisältyvään ajatteluun ja työotteeseen. Sosiaalipedagogiikan perusluonnetta määritellään neljän toimintaperiaatteen avulla: ihmisten yhteisöllistä ominaisluonnetta ja vuorovaikutustaitoja tuetaan kasvatuksellisesti, sisällytetään ajattelu ja toiminta arkitodellisuuteen, kasvatuksellinen toiminta suunnataan sekä yksittäisiin ihmisiin että yhteisöihin sekä tarkastellaan kasvatustyön yhteiskunnallista vaikutusta pyrkimällä kasvatuksellisin keinoin oikeudenmukaiseen ja tasa-arvoiseen yhteiskuntaan. (Nivala & Ryyänen, 2019, 27.) Sosiaalipedagogiikan ydin havainnollistuu yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan muodostaman kolmikehäisenä ympyränä, kasvatustoiminnassa huomioidaan kaikkien kolmen kehän erityispiirteet. Jokainen yksilö huomioidaan mahdollistaen yksilöllisen potentiaalin vahvistamisen, tavoitteena persoonallisen kasvun tukeminen huomioiden toimijuuden ja osallisuuden merkitys. Yksilön kasvu yhteisöissä ja yhteisöllisesti. Sosiaalipedagogiikassa pyritään tunnistamaan kasvatuksen yhteiskunnalliset sidokset. (Nivala & Ryyänen, 2019, 28.)

Sosiaalipedagogiikan sosiaalieettinen luonne ja arvopohja on tieteen historian ajan pohtinut, miten toteuttaa ja edistää inhimillisemmän yhteiskunnan tavoitteita korostaen kokonaisvaltaista ja laaja-alaista kasvatuksellista työtä (Nivala & Ryyänen, 2019, 30). Sosiaalipedagogisuutta ei määrittele *missä* toimitaan, vaan *mitä* tehdään *ja miten*: miten ihminen kohdataan, millaisella työotteella työtä tehdään ja mitä työllä tavoitellaan.

Hämäläinen ja Kurki (1997, 121) määrittävät, että sosiaalipedagogiikassa kyse on ajattelutavasta, tietystä sosiaalipedagogisesta orientoitumisesta sosiaalisiin ja kasvatuksellisiin kysymyksiin. Sosiaalipedagogiikan viitekehyksessä esimerkiksi syrjäytymistä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta (Helne, 2002, 174; Hämäläinen, 2000, 12; Järvinen & Jahnukainen, 2001, 125; Koivula, 2005, 8; Määttä, ym., 2020).

Sosiaalipedagogista työtapa määritellään käsitteellä *Haltung*, joka viittaa toimintaa ohjaavaan eetokseen, asenteeseen ja ajattelutapaan. *Haltung* perustuu sosiaalipedagogisen toimijan arvoihin ja ihmiskäsitykseen, jotka vaikuttavat siihen, miten toimija kohtaa toisen ihmisen. Sosiaalipedagogiseen arvoperustaan liittyy ihmisarvon ja ainutlaatuisuuden kunnioittaminen. Sosiaalipedagogisen työtöteen voi määritellä käytännönläheiseksi tavaksi tehdä työtä, jonka perusta rakentuu arvojen ja teoreettisen ymmärryksen pohjalta. (Nivala ja Ryyänen, 2019, 186.)

Sosiaalipedagogiikan klassikkoteoretikot Jane Addams (1860-1935) ja Paulo Freire (1921-1997) ovat toimineet suunnannäyttäjinä sosiaalipedagogiseen työtöteeseen. Kohtaava ja dialoginen ote kasvatuksellisessa ja sosiaalisessa työssä näkyi molempien kokiessa itsensä kanssakulkijoiksi ja yhdessäoppijoiksi paremmin tietävän ammattilaisen korostamisen sijaan. Sosiaalipedagogisen työn ominaispiirteitä ovat toiminnallisuus ja luovuus sekä teorian ja käytännön vuoropuhelu. Freiren mukaan teoreettinen tieto ja kokemusperäinen arkitieto sekä ajattelu ja toiminta tarvitsevat toisiaan. (Nivala ja Ryyänen, 2019, 190.)

Dialoginen kohtaaminen on sosiaalipedagogisen työtöteen ominaispiirre. Dialogin voidaan ajatella tarkoittavan yhdessä puhumista, joka on kokonaisvaltainen vuorovaikutustapahtuma, yhteistä ajattelua. Dialogisen kohtaamisen lähtökohtana on avoin, tasavertainen ja turvallinen suhde, jossa vallitsee keskinäinen luottamus, läsnäolo ja välittämisen ilmapiiri. Nohlin (1879-1960) pedagogisen suhteen tunneulottuvuudesta käytetään pään, sydämen ja käsien metaforaa, jonka mukaan sosiaalipedagoginen toiminta perustuu ajattelun, tiedon ja teorioiden eli pään lisäksi sydämen käyttämiseen eli tunteisiin. Metaforan kolmas elementti eli kädet viittaa erilaiseen toimintaan ja toiminnallisuuteen, yhdessä tekemiseen ja luovuuteen. Metafora kuvastaa sosiaalipedagogisen työn kokonaisvaltaisen kasvun tukemisen tavoitetta, jossa ihminen kohdataan kokonaisvaltaisena ajattelevana, tuntevana ja toimivana subjektina. (Nivala ja Ryyänen, 2019, 193.)

Toimijuuden ja osallistumisen tukeminen on sosiaalipedagogisen työtteen ominaispiirre, jossa lähtökohtana on tukea osallistumista oman elämän valintoihin ja vahvistaa toimijuuden edellytyksiä sekä osallistumismahdollisuuksien tarjoaminen omassa elämässä, lähiyhteisössä ja yhteiskunnassa (Nivala ja Ryyänen, 2019, 193; Mönkkönen ym., 2000, 27).

Sosiaalipedagogiikassa pyritään kohtamaan ihminen oman kasvun subjektina, ei objektina eli kasvatuksen ja toimenpiteiden kohteena. Sosiaalipedagogisessa työssä korostetaan voimavarojen löytymistä, rakennetaan käsitystä toimijana ja vahvistetaan tunnetta elämästä ymmärrettävänä, hallittavana ja merkityksellisenä. (Nivala & Ryyänen, 2019, 198.)

Sosiaalipedagogisen työtteen yhteisöllisyys toiminnan periaatteena viittaa toiminnan huomion kiinnittämisenä yhteisöjen vuorovaikutukseen ja yhteisöjen toimimista jokaisen jäsenen kasvua tukevaan ympäristöön. Yhteisö nähdään merkittävänä kasvun ja oppimisen ympäristönä, jossa kasvatuksellisen työn tavoitteena ovat yhteisöllisyys sekä keskinäisen riippuvuuden ymmärtäminen. Yksilö- ja ihmiskeskeisen maailmankuvan sijaan korostuu kaikkien luonnon elävien ja koko luonnon yhteenkietoutuminen. (Nivala ja Ryyänen, 2019, 205.)

Sosiaalipedagogisen työtteen ominaispiirteinä toiminnallisuus ja luovuus rakentuvat kokemuksellisen oppimisen ja yhteisöllisen kasvatuksen lähtökohtiin. Toiminnallisuus kietoutuu yhteisöllisyyteen, jolloin toiminnassa keskeisenä ovat yhdessä tekeminen ja yhteiset kokemukset luoden kokemuksellisesti merkityksellisiä suhteita. Toiminnan elämykselliset ja luovat elementit tukevat sosiaalisen kasvun ja oppimisen mahdollisuuksia. Prosessissa yhdessä tekeminen ja kokeminen kehittää tunnetta yhteenkuuluvuudesta ja omasta merkityksellisyydestä. (Nivala & Ryyänen, 2019, 210.) Kurki (2000) mainitsee sosiokulttuurisen innostuksen merkityksestä toiminnan perustavoitteena, jolloin ihmisten oman osallistumisen keinoin rakennetaan sosiaalipedagogiikan arvopohjan tiedostavaa yhteiskuntaa. Sosiokulttuurinen innostus rakentuu yhteisöllisyydestä, osallistumisesta, herkistymisestä, dialogista, luovuudesta sekä toimintaan sitoutumisesta. (Kurki, 2000, 14.)

Sosiaalipedagogisessa työssä toiminnallisuuden avulla rakennetaan sosiaaliseen suhteeseen tasavertaisempaa kohtaamisen kehyksiä, jossa lähtökohtana on yhteisen tekemisen ääressä kohtaaminen. Toimija ei ole suhteessa kohde, vaan yhteisenä kiinnostuksen kohteena on yhteisen toiminnan kohteena oleva asia. Suhde voi muuttua subjekti-subjekti-suhteeksi, yhteisen kiinnostuksen ja toiminnan suuntautuessa kolmanteen kohteeseen, yhteiseen tekemiseen. Tähän viittaa käsite *common third*, ”yhteinen kolmas”, jossa yhteinen tekeminen

ymmärretään suhteen kolmantena osapuolena, yhteisenä objektina. Yhteisen tekemisen ja kokemusten jakamisen kautta vahvistetaan luottamuksen ja yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä luodaan uudenlaisia edellytyksiä käsitellä toiminnalle asetettuja tavoitteita. (Nivala & Ryyänen, 2019, 210.)

Elämyksellisyys voi tarkoittaa uusien kokemusten mahdollistamista, jossa elämyksellisenä elementtinä voivat olla erilaiset aistikokemukset. Erilaiset elämykselliset elementit voivat purkaa varautuneisuutta toimintaa kohtaan, koskettaa kehollisuuden kautta, avata uusia näkökulmia ja herkistää oppimiselle ja kasvulle. Luovilla menetelmillä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla irrottaudutaan rationaalisesta ajattelusta ja vahvistetaan tunteiden, aistien, kehollisuuden ja kokemuksellisuuden sekä ilmaisun kehittymistä. Elämyksellisiä ja luovia toimintamenetelmiä voidaan toteuttaa monessa merkityksessä osana sosiaalipedagogista työtettä. (Nivala & Ryyänen, 2019, 213.)

Sosiaalipedagogisen työtteen ominaispiirteenä on teorian ja käytännön yhteenkietoutuneisuus. Sosiaalipedagogisen toimijan reflektoidessa työtään toteutuu teorian ja käytännön läheinen suhde. Paulo Freire määritteli teorian ja käytännön tiivistä suhdetta termillä *praxis*, tietoiseksi toiminnaksi ja maailman muuttamiseksi, jossa tieteellisen toiminnan systemaattisuus tulee yhdistää arjen konkreettisuutta koskevaan herkkyyteen. Freire uskoi, että arkitodellisuuden tavoittamiseen tarvitaan ajattelun ja toiminnan, teorian ja käytännön yhteenkietoutumista. (Nivala & Ryyänen, 2019, 223.)

Keskeinen työväline teorian ja käytännön yhdistämiseen on reflektiivisyys, jonka avulla voidaan kriittisesti tarkastella ja arvioida toimintaa. Sosiaalipedagogisen toimijan oman työn reflektointi tarkoittaa kokemusten kiinnittymistä teoriaan, joka luo ymmärrystä työstä ja toimintaympäristöstä sekä rakentaa toimijan omaa käyttöteoriaa. Oman työn reflektointi mahdollistaa työn kehittämisen teoreettiseen viitekehykseen perustuen, jonka rinnalle tarvitaan ymmärrystä yhteiskunnallisista rakenteista sekä historiallisista, kulttuurisista, poliittisista ja sosiaalisista olosuhteista. Sosiaalipedagogisen työn ominaispiirre pitää sisällään kolmitasoisuuden, jossa läsnä ovat jollakin tavoin kaikki kolme tasoa, yksilö, yhteisö ja yhteiskunta. (Nivala & Ryyänen, 2019, 224.)

2.3 Ekososiaalinen sivistys ja hyvinvointi

Ryyänen (2023) tarkastelee 2020-luvun sosiaalipedagogiikkaa ekososiaalisuuden näkökulmasta. Näkemyksessä sosiaalipedagogiikan juuret nähdään monien rinnakkaisten

suuntausten ja vaikutteiden verkostoksi. Perustana on sosiaalisten ja ekologisten kysymysten yhteenkietoutuminen ja maailman näkeminen ihmisten, muunlajisten ja luonnonympäristöjen monitasoisena vuorovaikutuksena perinteisen ihmiskeskeisen ajattelun sijaan. Salonen (2014) on tarkastellut teemaa ekososiaalisen hyvinvoinnin ja sivistyksen käsittein. Ryyänen (2023) nostaa sosiaalipedagogiikan ajattelun ja toiminnan rinnalle ihmisen luontosuhteen, jossa ekologisia ja sosiaalisia kysymyksiä ei voi erottaa toisistaan (Ryyänen, 2023, 8).

Sosiaalipedagogiikassa ekologisen ajattelun teemat ovat olleet esillä jo vuosikymmeniä, mutta ihmisen ja luonnon välinen suhde nousee aiempaa tärkeämmäksi ympäristökysymysten noustessa hyvinvoinnin avainkysymyksiä (Nivala & Ryyänen, 2019, 301). Ekologinen näkemys ja luontokäsitykset sekä hyvinvoinnin edellytysten huomioiminen laajemmin ovat sosiaalipedagogiikassa nousseet esiin ihmiskeskeisen ajattelun sijaan (Nieminen, 2007, 55; Värrä, 2019, 107). Inhimillisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin lisäksi tulee vahvistaa muiden eläinten ja koko luonnonympäristön hyvinvointia. Sosiaalipedagogisessa työssä ekologinen näkökulma rakentuu ekososiaaliselle ajattelulle, jossa ekologiset ja sosiaaliset kysymykset kietoutuvat yhteen. Kasvatusfilosofi Värrä (2019, 107) mainitsee kasvatustyön tavoiteltavaksi ohjenuoraksi “ekologisen viisauden tavoittelun”, jolloin kasvatuksen avulla voidaan vahvistaa ekologista sivistystä.

Ekososiaalinen näkökulma tarkoittaa huomion kiinnittämistä sosiaalisen hyvinvoinnin ekologisiin ehtoihin. Inhimillinen hyvinvointi muodostuu ihmisten välisissä suhteissa ekososiaalisen hyvinvointikäsitteen mukaan. (Värrä, 2019, 107.) Salonen (2010) mukaan inhimillinen hyvinvointi edellyttää perustarpeiden tyydyttämistä, inhimillinen hyvinvointi rakentuu jakamisesta, välittämisestä, yhteistyöstä ja läheisyydestä sekä näiden kautta saavutettavista elämän merkityksellisyyden ja mielekkyyden tunteista. Ekologisen viisauden lähtökohtana on ihmisen ja maailman suhteen uudelleen tulkinta sekä myötätunnon ja vastuunkannon suuntaaminen toisista ihmisistä muihin elollisiin olentoihin ja luonnonympäristöihin. (Värrä, 2019, 107.) Tulevaisuudessa ekologinen näkökulma sosiaalipedagogisessa työssä tulee korostumaan ja siihen tarvitaan uutta ajattelua, teoreettista vuoropuhelua aiheesta sekä uudenlaisia työtapoja käytännön työhön (Nivala & Ryyänen, 2019, 301).

Raitio (2020) tarkastelee lajirajat ylittävää työntekijyyttä ja erilaisia eläinavusteisia työtehtäviä, kuten sosiaalipedagogista hevostoimintaa, ratsastusterapiaa, koira-avusteista toimintaa, joissa eläimet toimivat ihmisen työparina. Vuosituhansien ajan ihmiset ja eläimet ovat tehneet yhdessä töitä, mutta tutkimustyötä eläinten roolista ihmisen työparina on tehty vielä varsin vähän. (Cantell ym. 2020, 46.) Eläinten kanssa elämisessä kiinnostavinta on se, että niiden kanssa muokataan yhteistä tilaa, joka ei ole tavanomainen kummallekaan. “Silloin täytyy itse olla vähän vähemmän ihminen ja enemmän vain elossa oleva olento, jotta voi löytää ja luoda toisenlaisen eläimen kanssa jaettua tilaa ja toimintaa.” (Raitio, 2020, 47).

Ekososiaalinen sivistyskäsitys perustuu ajatukseen, että kaikessa ihmisen toiminnassa olisi huomioitava luonnon hyvinvointi. Tunteet, empatia ja kohtaamisen merkitys korostuu erityisesti ekososiaalisessa kasvatuksessa. (Cantell ym., 2020, 185.) Ekososiaalinen kasvatusta pyrkii lisäämään käsitystä, että ihminen on yhtenä osana luontoa ja riippuvainen siitä. Tunteiden tunnistaminen, hyväksyminen ja tunteiden säätely ja sitä kautta myötätunnon ja empatian merkitys korostuu. Keskeinen tavoite on päästä vuorovaikutukseen toisten kanssa, jakaa ajatuksia, kuunnella erilaisia mielipiteitä ja toimia yhteistyössä ja toiminnassa erilaisten toimijoiden kanssa. (Cantell ym., 2020, 196.) Eläinten merkitystä ihmiselle voidaan tarkastella tunteiden, mielen hyvinvoinnin myötätunnon kokemusten kautta. Eläimen hoitaminen ja kiintymys eläimeen tarjoavat tunnekokemuksia, eläimet vahvistavat myötätuntokokemuksia sekä tarjoaa merkityksellisyyden kokemuksia. (Cantell ym., 2020, 197.)

Valtonen (2022) kritisoi antroposentrasta eli ihmiskeskeistä ajattelua ja haastaa kriittisesti tarkastelemaan kasvatuksen ja oppimisen näkökulmasta, millainen vallitseva keskeinen näkemys ohjaa muodostuvia eläinsuhteitamme. Päämääränä on monilajisen maailmasuhteen kokonaisvaltainen ymmärtäminen ja hyväksyminen. Monilajisen kasvatuksen lähtökohdat ja pedagogiset kehykset vaativat käsitteellistä muutosta ja kasvatuksen tehtävänä on ympäristökasvatus (Valtonen, 2022, 5-11).

Ihmisyyden, eläimyden ja toiseuden sekä toislajisuuden tulkintoja, näiden merkityksiä sekä niiden välisiä rajoja on pyritty määrittelemään uudelleen tieteellisessä tutkimuksessa sekä yhteiskunnallisella tasolla (Kaarlenkaski & Ung-Lanki, 2013, 8; Valtonen, 2022,13). Yhteiskunta- ja kulttuuritieteellinen eläintutkimus (*human-animal studies*) perustuu

monitieteiseen ja monimenetelmäiseen tutkimusalaan tutkimuskohteena suhde ihmisen ja eläimen välillä (Kaarlenkaski & Ung-Lanki, 2013, 2).

Eläinten aseman muutokset ja merkitys yhteiskunnassa sekä muutos eläimiin liittyviin arvoihin ja asenteisiin ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat myös eläimiin liittyvään yhteiskunta- ja kulttuuritieteelliseen tutkimukseen. (Teittinen & Ratamäki, 2013, 210.) Pyrkimyksenä on lisätä monialaista tutkimusta muuttuvaan yhteiskuntaan eläinten käyttötavoista, eläinkäsityksistä ja -asenteista, eläimiin liittyvistä poliittisista näkökulmista sekä eläinten asemasta kulttuurissamme ja yhteiskunnassamme sekä eläinetiikan kysymyksiin (Aaltola, 2004; Kaarlenkaski & Ung-Lanki, 2013, 3; Teittinen & Ratamäki, 2013, 210). Suutala (2009, 100) on tulkinnut historian näkökulmasta ihmisyyden käsitettä suhteessa luontoon ja eläimiin, jossa eläinten ja luonnon hallinta perustuu ihmisyyden korostamiseen. Eläin ymmärretään jonakin sellaisena, jota ihmiset eivät ole (Tuomivaara, 2010, 115; Tuomivaara, 2015, 57).

Eläinsuhteen ymmärtäminen ja näkeminen monisyisenä, arvojen, asenteiden, tiedon ja toiminnan vyyhtinä, josta kasvatuksen avulla voidaan rakentaa merkityksellistä monilajista ymmärrystä (Valtonen, 2022, 22). Tieteellisen tutkimuksen näkökulmat ovat tuoneet uudenaikasta tietämystä ihmisen ja muiden eläinten ominaisuuksista, eroavaisuudesta ja samankaltaisuudesta. (Telkänranta, 2016; Telkänranta, 2018; Valtonen, 2022, 26.) Sunstein ja Dussbaum (2004, 357) toteavat, että reaallinen maailma muodostuu todellisuudessa hyvin samankaltaisista eliöistä.

3 Hyvinvoinnin näkökulmia

Tässä luvussa luon katsauksen hyvinvoinnin näkökulmiin. Alaluvussa 3.1 tarkastellaan kestävää hyvinvointia Allardtin hyvinvoinnin elementtien sekä Helneen ja Hirsjärven kestäväen hyvinvoinnin teorian pohjalta. Alaluvussa 3.1 tarkastelen hyvinvointia lasten ja nuorten näkökulmasta sekä koulun roolia hyvinvoinnin tukijana. Alaluvussa 3.2. avaen näkökulmaa, joka tarkastelee eläinten terapeuttisia ominaisuuksia sekä eläinten merkitystä ihmisen hyvinvoinnin näkökulmasta.

3.1 Kestävä hyvinvointi

Hyvinvoinnin tutkimuskenttä on laajaa ja monipuolista sekä kansainvälisen että suomalaisen tutkimuksen näkökulmasta (Gasper, 2004, 1-37; Gasper 2007, 47-70; Uotinen & Valavuo, 2022, 75-93). Hyvinvoinnin ja luonnon välistä yhteyttä on kuitenkin huomioitu vähemmän. Kestäväen hyvinvoinnin tutkimus yhdistää hyvinvoinnin, luonnon ja kestäväen kehityksen, jossa luonto hyvinvoinnin osatekijänä on huomioitu aiempaa enemmän. (Haapala, 2023; Kjell, 2011, 255-266.) Hyvinvointi on ollut keskeinen tutkimuskohde yhteiskuntatieteissä ja eri tieteenaloilla on ollut omia hyvinvoinnin määritelmiä (Uotinen & Vaalavuo, 2022, 79). Keskeisinä määritteinä hyvinvointitutkimuksissa on perinteisesti ollut subjektiivisuus ja objektiivisuus hyvinvoinnin välillä (Raibley, 2010, 593). Objektiivinen hyvinvointi määritellään yleisesti tärkeäksi hyvinvoinnin osa-alueeksi, hyvinvointia mitataan tarkastelemalla usein taloudellisia seikkoja. Yksilön oma kokemus hyvinvoinnista liittyy subjektiiviseen hyvinvointiin. (Uotinen & Vaalavuo, 2022, 79.) Uusimmat näkökulmat viittaavat kasvavaan kiinnostukseen uusia ja erityisesti subjektiivisia hyvinvoinnin mittareita kohtaan perinteisen tulojen ja tuotannon mittaamisen sijaan (World Happiness Report, 2022).

Hyvinvointi on taloudellista elintaso laajempi ilmiö ja hyvinvoinnin ymmärtämiseen sekä määrittelyyn on kaivattu uudenlaista lähestymistapaa. Hyvinvointitutkimuksissa on korostettu ekologisen kestävyuden ja hyvinvoinnin tavoitteiden yhdistämistä. (Hirvilampi, 2015,14.) Kestäväen hyvinvoinnin teorian pohjana on sosiologi Erik Allardtin (1993) kehittämä teoria, jota Tuula Helne ja Tuuli Hirvilampi (2021) ovat myöhemmin edelleen kehittäneet. HDLB-jäsennystä on käytetty nuorten resilienssin tutkimiseen sekä ehdotettu hyvinvointitalouden mittariston perustaksi. (Helne, 2023.) Helne ja Hirvilampi määrittävät yksilön kestäväen hyvinvoinnin rakentumista kytköksenä ympäristöön. Kytkös ympäristöön muodostuu

suhteessa toisiin ihmisiin, yhteisöön, laajempaan yhteiskuntaan ja luontoon. (Helne, 2021; Helne & Hirvilammi, 2022.)

Kestävän hyvinvoinnin määritelmän ja tutkimuksen lähtökohtana on tavoitella ihmisten hyvinvointia ekologisesti kestävästä näkökulmasta. Hirvilammi (2015) mukaan tarvitaan tieteiden välisiä, poikkitieteellisten ja luonnontieteellisten tutkimusten yhdistämistä ymmärtämään ihmisen ja luonnon välisen keskinäisriippuvuuden ja kyseenalaistamaan ihmiskeskeisyyteen perustuvan hyvinvointitutkimuksen sekä saada ymmärrystä luonnon, hyvinvoinnin ja kestävyuden välisiä riippuvuuksia. (Hirvilammi, 2015, 15.) Hirvilammi (2015) pohjaa kestävän hyvinvoinnin teorian relationaaliseen ihmiskäsitykseen, jossa nähdään ihmisen ja ekosysteemien välinen yhteys sekä luonto hyvinvoinnin mahdollistajana. Kestävän hyvinvoinnin määritelmä rakentuu kohtuullisen elintason, mielekkään ja vastuullisen toiminnan, merkityksellisten suhteiden ja elävän läsnäolon kokonaisuudesta. Laajassa hyvinvointikäsityksessä tunnistetaan jaettu ymmärrys hyvinvoinnista moniulotteisena, ihmisen kaikki elämän ulottuvuudet sisältävänä ilmiönä (Hirvilammi, 2015, 32).

Allardtin (1989) mukaan hyvinvointi liittyy tarpeisiin, jolloin tarpeiden tyydyttäminen mahdollistaa hyvinvoinnin tai vastaavasti tarpeiden tyydyttämisen puuttuminen hyvinvoinnin vajetta. Elintaso rakentuu aineellisista resursseista ja liittyy tarpeisiin, jotka voidaan saavuttaa aineellisten resurssien avulla. Elämänlaatu muodostuu sosiaalisten suhteiden ja itsensä toteuttamien tarpeiden pohjalta. Allardtin näkemys hyvinvoinnista muodostuu elintason, elämänlaadun, hyvinvoinnin ja onnellisuuden muodostamasta nelikentästä. (Allardt, 1989: Uusitalo & Simpura, 2020, 581.)

Allardt (1989) jakaa hyvinvointiarvot kolmeen tarveulottuvuuteen: *having*, *loving* ja *being*. Hyvinvointi rakentuu tarpeiden tyydyttymisen mahdollistavista resursseista. Elintason (*having*) lähtökohtana ovat fysiologiset tarpeet, jolloin elintaso muodostaa hyvinvoinnin perustan. Allardt määrittää yhteisyssuhteiksi eli hyvinvoinnin *loving*-ulottuvuudeksi tarpeet, kuten rakkaus ja toveruus, joiden tyydytys liittyy ihmisen käyttäytymiseen suhteessa toisiin. *Being* eli itsensä toteuttaminen on kolmas hyvinvoinnin ulottuvuus, joka liittyy ihmisen tarpeisiin olla suhteessa yhteiskuntaan. (Allardt, 1989; Uusitalo & Simpura, 2020, 581.)

Allardtin myöhempi näkemys korosti hyvinvointitutkimuksen laajentamista elinympäristöön liittyviin tekijöihin, jotka ovat puuttuneet pohjoismaisista hyvinvointimittareista kokonaan. Allardt pyrki tasapainottamaan materiaalisuutta korostavaa hyvinvointinäkemystä. Hyvinvointi nivoutuu moniulotteisesti läpi koko yhteiskunnan, jolloin laaja näkemys

hyvinvointiin vaikuttavista osatekijöistä vaatii hyvinvoinnin käsitteen uudelleen määrittämistä sekä ulospäin yhteiskuntaan että sisäänpäin huomioiden subjektiiviset, kokemukselliset hyvinvoinnin elementit. (Uusitalo & Simpura, 2020, 583.)

Helne ja Hirslammi kehittivät Allardtin teoriaa yhdistämällä hyvinvoinnin elementit kestävän hyvinvoinnin tavoitteluun. HDLB-mallissa hyvinvoinnin ulottuvuudet rakentavat kokonaisuutta, jonka ihminen tarvitsee hyvinvointiin. HDLB- mallissa *having*-ulottuvuus käsittää kohtuullisen ja reilun elintason ja se sisältää fysiologisten tarpeiden tyydytyksen, mutta sisältää myös ajatuksen *having*- tarpeiden sopeuttamisen ekologisten ja sosiaalisen kestävyysrajoihin. (Hirvilammi, 2015, 68.)

Doing-ulottuvuus sisältää mielekkään ja vastuullisen toiminnan ja siinä korostuu ihminen toiminnallisena yksilönä, joka toteuttaa itseään tekemisen näkökulmasta ja tarpeitaan, jotka sisältyvät hyvinvointiin. Itselle tärkeiksi koetut arvot ja tavoitteet heijastelevat tekemiseen. (Niemelä 2006, 74.) Aktiivinen toimijuus sisältää ajatuksen, että ihminen pystyy reflektioon ja sekä kantamaan vastuun, jolloin toimintaa voi suunnata omaan ja muiden hyvinvointia edistävään toimintaan. (Gilardone 2010; Sen 2009.) Toiminnan laatu määrittää hyvinvointia (Lyubomirsky ym. 2005). *Doing*-ulottuvuus rakentuu mielekkästä, vastuullisesta sekä hyvinvointia edistävästä toiminnasta. Tärkeänä tekijänä on toiminnan mielekkyys, johon sisältyy toimeentuleminen, itsensä toteuttaminen ja yhteisyyden tarpeiden näkökulmat. *Doing*-ulottuvuus sisältää mielekkään ja ekologisesti kestävän työn, mahdollisuuden vaikuttaa, hyvinvointia edistävät kotityöt ja harrastukset sekä mielialaa kohentavaa, vapaaehtoisuuteen perustuvaa toimintaa. Hyvinvointia edistävää ja toiminnanmahdollisuuksia lisäävänä toimintana nähdään koulutus ja oppiminen. Luonnossa tapahtuvat toimintamuodot sisältyvät myös HDLB- malliin. (Hirvilammi, 2015, 68.)

Loving-ulottuvuus käsittää merkitykselliset suhteet ja liittyy vuorovaikutukseen sekä yhteenkuuluvuuden tarpeisiin. *Loving*- ulottuvuus sisältää ymmärryksen, että ihminen on lähtökohtaisesti sosiaalinen, yhteisöihin kiinnittyvä sekä sosiaalista identiteettiä ilmentävä (Allardt, 1998, 34-53; Niemelä 2006, 72). Hyvinvointikäsitteeseen sisältyy ystävyys-suhteet ihmisten, muiden lajien sekä luonnon välillä. Merkityksellisten suhteiden laatu ja tiiviyys määrittävät hyvinvointia. Kiitollisuuden tunne ja arvonnanto sekä rakkauden antamisen ja saamisen lisäävät hyvinvointia. (Hirslammi, 2015, 69.) Kuusiston (2023) mukaan nuorten myönteiset tunteet ja yhteyden kokemus näyttäytyivät *Loving*-ulottuvuutena. Nuorten kokemuksissa merkityksellistä ovat läsnäolevat ystävät ja perhe, välittävä huolehtiminen sekä ammattilaisilta saatu tuki.

Being-ulottuvuus tarkoittaa elävää läsnäoloa ja elämistä tasapainoisessa suhteessa luonnon ja muiden ihmisten kanssa (Allardt 1998, 34-53). *Being*-ulottuvuus kuvautuu elävänä läsnäolona, vastakohtana vieraantuminen. Läsnäolon tilassa on yhteys omiin tarpeisiin ja kokemuksiin. *Being*-ulottuvuudessa korostuu inhimillinen kasvu ja itsensä toteuttaminen, kasvutarpeiden toteutuminen mahdollistaa elämänilon, olemisen tyyneyden sekä epäitsekään käyttäytymisen. (Hirslammi 2015, 69.) HDLB- malli sisältää henkisen hyvinvoinnin ja henkisen kasvun ulottuvuuden, eheä kokemus olemisesta vahvistaa hyvinvointia. *Being*-ulottuvuus sisältää fyysisen ja psyykkisen terveyden. Kehon ja mielen terveys vaikuttaa kaikkien muiden ulottuvuuksien toteutumiseen sekä määrittää merkittävällä tavalla olemista. Hyvinvointia kuvataan kokonaisuutena, joka rakentuu elintason kohtuullisuuden, tekemisen mielekkyyden, suhteiden merkityksellisyyden ja elävän läsnäolon osatekijöistä. (Hirslammi 2015, 70.)

3.2 Lasten ja nuorten hyvinvointi

Yhteiskunnan ja perheiden haasteet heijastuvat lasten ja nuorten hyvinvointiin. Laajemmat vaikutukset näkyvät viiveellä. Terveys, hyvinvointi ja turvallisuus vaatii vahvistamista ja laaja-alaista tukea, edellytyksenä on varhaisen tuen tarpeiden tunnistaminen. (Helenius & Kivimäki, 2023, 11.) Vaikka suurin osa lapsista voi hyvin, niin osa lapsista voi aiempaa huonommin (Kuusisto, 2023; Mettinen & Pekkarinen, 2023, 11). Lasten pahoinvoinnin lisääntyessä korostetaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa koko yhteiskunnan asiana (Mettinen & Pekkarinen, 2023, 11). Lasten hyvinvoinnin kokonaistulokset Suomessa ovat hyvät, mutta lasten itse ilmoittama kokemus terveydestä on alle keskiarvon. Nuorten osuus, jotka ovat jääneet työn ja koulutuksen ulkopuolella (NEET), oli yli 10%. (OECD, lasten hyvinvointimittaristo, 2022.)

Kouluterveyskyselyn (2023) mukaan suurin osa lapsista ja nuorista kokee olevansa tyytyväisiä elämäänsä, vaikka tyytyväisyys elämään oli vähentynyt. Terveystilansa kokee keskimertaiseksi tai huonoksi perusopetuksen 8. ja 9.luokalla yli kolmannes tytöistä ja pojista joka viides. Koulunkäynnistä pitäneiden osuus on vähentynyt. Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kertoi kokevansa 31- 34 prosenttia 8. ja 9. luokan tytöistä ja 7-8 prosenttia pojista. Ahdistuneisuuden kokemus on lisääntynyt sekä tytöillä että pojilla, ahdistuneisuutta kokevien tyttöjen osuus on kasvanut huomattavasti. Itsensä yksinäiseksi tuntevien lasten ja nuorten osuus oli kasvanut. Kaikilla kouluasteilla kokemus vähintään viikoittaisesta

kiusaamisesta on lisääntynyt. Nuorten kokemus koulukiusatuksi tulemisesta viikoittain vähenevät toiselle asteelle siirryttäessä. Viikoittain kiusaamista koki peruskoulun oppilaista hieman alle kymmenen prosenttia. Kokemus koulussa tapahtuneesta kiusaamisesta oli yleistynyt lähinnä 8. ja 9.luokilla verrattuna vuoteen 2021, nousevassa suunnassa oli kuitenkin vähintään kerran viikossa kiusaamista kokeneiden määrä kaikissa kouluterveyskyselyyn osallistuneissa ikäluokissa. Pojat kokivat fyysistä uhkaa tyttöjä yleisemmin. Peruskoulun 8. ja 9.luokan oppilailla kokemukset fyysisestä uhasta olivat yleisimpiä. (THL, 2021, 2023.)

Osa lapsista ja nuorista kokee jatkuvaa yksinäisyyttä (Lyyra, Junttila, Tynjälä, Villberg & Välimaa, 2022, 1071). Yksinäisyyden pitkittyessä ja ostrakismin kokemuksilla on hyvinvointia merkittävästi heikentäviä pitkäaikaisvaikutuksia, jotka voivat heijastua lapsuudesta ja nuoruudesta koko elämänkaareen. Pitkittyneen yksinäisyyden on todettu heikentävän psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia ja terveyttä. Yksinäisyys vaikuttaa kykyyn oppia, yhteisöihin kiinnittymistä sekä lisää syrjäytymistä. Yksinäisyys nostaa riskiä itsetuhoisuuteen sekä väkivaltaan ja radikalisoitumiseen. (Cacioppo, Cacioppo, Capitano & Cole., 2015, 734; Junttila, 2022, 2; Qualter, Vanhalst, Harris, Van Roekel, Lodder, Bangee, Maes & Verhagen, 2015, 250.) Lasten ja nuorten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämässä korostetaan toimenpiteitä, joilla pyritään vähentämään hyvinvoinnin ja terveyden eriarvoisuutta. (Mettinen & Pekkarinen, 2023, 38). Aikuisten vastuu ja tuki voi auttaa lasta ja nuorta selviytymään hyvään elämään vaikeistakin tilanteista. (Helenius & Kivimäki, 2023, 11; Korpilahti, 2021, 4.)

Turvallinen, tasapainoinen arki, jossa hyvinvointia rakennetaan elämisen perusedellytyksistä huolehtimalla, vahvistaa lasten ja nuorten hyvinvointia. Selkeät arjen rutiinit ja riittävän ajoissa saatu tuki kuormittavaan tilanteeseen on tärkeää. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisen näkökulmaa on siirrettävä raskaista korjaavista palveluista ennaltaehkäisevien toimien painottamiseen. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa resursseja tulee kohdistaa yksilön kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseen varhaisessa vaiheessa. (Kuusisto, 2023; Mettinen & Pekkarinen, 2023, 12.) Hyvinvoinnin tukemista voidaan tarkastella yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön tasolla (Savola & Koskinen - Ollonqvist, 2005, 39).

Koirikivi ym. (2023) kokevat lasten ja nuorten resilienssin vahvistamisen olevan keskeistä kestäväen hyvinvoinnin muodostumisessa. Resilienssi liitetään nuorten kokemaan

tyytyväisyyteen elämään ja suhtautumisessa toisiinsa. Hyvät suhteet eri yhteisöissä tuo nuorten arkeen turvaa, pysyvyyttä sekä kokemusta välittämisestä. Resilienssi liitetään sosiaalisuuteen, toiveikkuuteen ja tunteeseen omasta merkityksestä muiden ihmisten elämässä. Lasten ja nuorten resilienssin kehittymisen kannalta keskeistä on kohdatuksi tuleminen ja luottamus toiseen ihmiseen. (Koirikivi ym., 2023.)

Lapsuus ja nuoruus kouluympäristössä mahdollistaa koulun keskeisen roolin hyvinvointia edistävässä toiminnassa koulukasvatuksen ja palveluiden kautta. Hyvinvointi koulukontekstissa perustuu holistiseen näkemykseen kasvuympäristön merkityksestä lasten ja nuorten terveen kasvun ja kehityksen tukemiseen. (Sohlman, 2008, 18.) Koulukontekstissa lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen vastaa Lapsen oikeuksien sopimuksessa (FRA, 2015, 141; YK, 1989) asetettuihin haasteisiin koulutuksen ja terveyden tukemisen näkökulmasta sekä Ottawan peruskirjan (WHO, 1986) ja Jakartan julistuksen (WHO, 1997) näkemykseen ympäristön merkityksestä terveyden ja hyvinvoinnin edellytyksistä. Yhteiskunnan nopeat ja moniulotteiset muutokset asettavat kehittämis- ja muutostarpeita lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen sekä perusopetukseen. Huoli lasten ja nuorten hyvinvoinnista, oppimistuloksista ja tulevaisuuden haasteista vaativat monialaista kehittämistyötä. Kasvatusinstituutioilla ja siihen kuuluvalla opiskeluhoollolla on merkittävä rooli hyvinvoinnin tukena. (Suomen Akatemia, 2024; Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, 2024; Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2024; opetus- ja kulttuuriministeriö, 2023,2024).

Tavoitteellisen oppimisen lisäksi koulu yhteisössä tulee huomioida sosiaalisen vuorovaikutuksen ja ihmisenä kasvamisen merkitys. (Kuusisto, 2023; Mettinen & Pekkarinen, 2023, 12.) Konun ja Rimpelän (2002) mukaan koulu yhteisössä hyvinvointi ja terveys ovat erillään koulukontekstin muista ulottuvuuksista ja se sisällytetään oppiaineisiin. Konu ja Rimpelä (2002, 7) näkevät terveyden ja hyvinvoinnin sekä koulun ja kouluopetuksen osana laajempaa kokonaisuutta, jossa koulun hyvinvointimallissa tavoitteena on kehittää ja edistää oppilaiden hyvinvointia. Heidän mukaansa terveyden ja hyvinvoinnin näkökulman tulisi perustua koulujen sosiologiseen hyvinvoinnin käsitteeseen. Konun ja Rimpelän (2002) kouluhyvinvointimalli tulkitsee hyvinvointia kokonaisuutena kouluympäristössä ja mallin teoreettinen viitekehys perustuu Allardtin (1996) sosiologiseen hyvinvointiteoriaan. Koulun hyvinvointimallissa hyvinvointi nähdään nivoutuvan keskeisesti opetukseen, kasvatukseen sekä oppimiseen. (Konu & Rimpelä, 2002, 79-87.)

Lasten ja nuorten koulutuksen merkitys on suuri kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta (Mettinen & Pekkarinen, 2023, 30). Muuttuva yhteiskunta ja muuttuvat toimintaympäristöt tuovat haasteita opetussuunnitelmalle ja vaativat pohtimaan perusopetuksen arvoja ja oppimiskäsitystä. Opetussuunnitelmassa korostuvat tutkimuksiin perustuvat käsitykset oppimisesta ja opetuksesta, jolla pyritään uudistamaan ja kehittämään pedagogista ajattelua ja toimintatapoja (Holappa & Kola-Torvinen, 2021, 54). Opetussuunnitelmatyössä on tärkeää huomioida moninaisia koulutuksellisia kysymyksiä sekä kokonaiskuva uudistusten vaikutuksista lasten ja nuorten elämään sekä tulevaisuuteen (Holappa & Kola-Torvinen, 2021, 56). Toimintakulttuuri, joka vahvistaa kouluhyvinvointia, ei synny itsestään. Selkeät käytännöt lasten ja nuorten tukemiseen vaikeissa ja kuormittavissa tilanteissa voivat vahvistaa hyvinvointia. Kouluhyvinvointia vahvistava toimintakulttuuri edellyttää lapsen ja nuoren kuuntelemista ja aitoa kohtaamista. (THL, 21.9.2023.)

Koulun arki luo puitteet säännöllisyydelle, rutiineille ja rajoille sekä turvallisuudelle lapsen ja nuoren elämään. Kouluyhteisö on kasvuympäristö, jossa lapsella ja nuorella on oikeus tulla kuulluksi ja tuetuksi. Opetussuunnitelman mukaan lasten ja nuorten tulee saada kokea, että heidän oppimisesta ja hyvinvoinnista välitetään sekä painotetaan oppilaiden osallisuutta kouluyhteisön toiminnan ja hyvinvoinnin rakentamisessa. (POPS 2014, 34.) Koulussa kehitetään sosiaalisia taitoja, tunne- ja vuorovaikutustaitoja, empatiaa ja toisen asemaan asettumista. Koulun tehtävänä on vahvistaa oppilaiden itsetuntoa ja myönteisen identiteetin kehittymistä. (POPS, 2014, 18.) Mielen hyvinvointiin panostamalla vahvistetaan lasten ja nuorten toimintakykyä, pärjäämistä ja oppimista (Pesonen, ym. 2019, 11). Peruskoulun opetussuunnitelma (2014) korostaa yhä vahvemmin terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä ja tukee erilaisten elämäntaitojen oppimista. (Pesonen, ym. 2019, 11; POPS, 2014, 25, 31.) Arjen taitoja, itseohjautuvuutta, kouluun kiinnittymistä sekä motivaatiota opiskeluun voidaan vahvistaa ja tukea lisäämällä osallisuutta. Oppilaan osallisuuden kokemuksia lisää itsensä toteuttaminen ja omien vahvuuksien hyödyntäminen omassa kouluyhteisössä. Koulun yhteistyötahot voivat myös olla mukana edistämässä oppilaiden hyvinvointia. (Pesonen, ym. 2019, 25; POPS 2014, 77 - 85.)

Lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemista koulussa tavoitellaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin näkökulmassa, jossa ymmärretään psyykkisen, fyysisen, sosiaalisen ja emotionaalisen kokonaisuuden yhteenkietoutuminen sekä tuetaan koulun keinoja tukea hyvinvointia oppimiselle asetettujen tavoitteiden rinnalla. Hyvinvointi on

kokonaisvaltaista, joka kietoutuu oppimiseen. Kokonaisvaltaista hyvinvointia kouluyhteisössä tukee yhdenvertaisuuden tavoittelu sekä lasten ja nuorten opiskelu- ja elämäkulun vahvistaminen. Perusopetukseen tulevaisuustyön kehittämistavoitteiden teemat muodostuvat perustaitojen ja oppimisen sekä ekologisen ja sosiaalisen kestävyys- ja elementeistä, keskeisenä ajatuksena sivistys sekä merkityksellisyyden kokemus koulussa. (Suomen Akatemia, 2022; Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2024.)

Nuorten kouluun kiinnittyminen on laaja ja monialainen kokonaisuus, jota tulee tarkastella koko kouluyhteisön toiminnan näkökulmasta. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) arvioi kouluun kiinnittymisen vaikuttavia tekijöitä, joista nuoret nostivat tärkeiksi välittämisen, kannustuksen ja yhteisöllisyyden. Nuoret kokivat, että merkittävässä roolissa ovat vertaissuhteet sekä opettajien ja oppilaiden välinen vuorovaikutus. Aikuisen läsnäolo, empaattisuus sekä nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja elämäntilanteen ymmärtäminen koettiin tärkeäksi. Nuoret kaipasivat opetustilanteita ja -menetelmiä, joissa korostuu vuorovaikutteisuus. Opetusmenetelmistä oppilaat nostivat tärkeäksi konkreettisen ja käytännönläheisen toiminnallisuuden. (Karvi, 2024; Myllykoski – Laine ym., 2024, 34.) Keskeiseksi nousivat myös oppijan oman toimijuuden ja yhteisöllisyyden tukeminen sekä merkityksellisyyden kokemus. (Karvi, 2024; Myllykoski-Laine ym., 2024, 4.) Lasten ja nuorten kouluun kiinnittymistä tukevat monipuoliset yhteistoiminnallisuutta ja aktiivista osallistumista tukevat opetusmenetelmät. Lasten ja nuorten oppimisen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiseen vaikuttavia sosiopedagogisia ratkaisuja pyritään löytämään tietoisuustaitojen lisäämisellä. Tietoisuustaidoilla on todettu olevan myönteisiä vaikutuksia oppimistuloksiin. (Suomen Akatemia, 2024; Helsingin yliopisto, 2024.)

Kurki (2022) toteaa, että kasvatustieteen tutkimuksessa tulisi keskittyä kokonaisuuksiin sen sijaan, että huomio suunnataan pirstaleisiin osatekijöihin. Kurki painottaa keskittymään kasvatusalalla vallitseviin asenteisiin ja innostumiseen ja näkee kasvattajan peruspilarina olevan kriittisen ja refleктоivan mielen lisäksi rakkaudellinen asenne jokaista oppilasta kohtaan. Koulussa tulisi vahvistaa yhteisöllistä ilmapiiriä. (Kurki, 2021, 121.) Kriittisen ja refleктоivan ajattelun kehittäminen avoimessa, aidossa ja kunnioitettavassa suhteessa on tärkeää, pyrkimyksenä aidon kasvatuksellisen yhteisön muodostuminen (Kurki, 2006, 74). Koulu voidaan nähdä olemisen, joksikin tulemisen ja sen tukemisen ympäristönä. Koulun toimintakulttuurin tulisi rakentaa välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuuria. (Nivala, 2006, 118.) Skinnari (2004) näkee pedagogiikan perimmäisenä

tarkoituksena kasvamaan kasvamiseen. Pedagogiikan ydin rakentuu kohtaamisesta, siitä miten kohtaa itsensä, elämänsä, toiset ihmiset, maailman ilmiöt. Pedagogiikan avulla voidaan koulussa oppia välittämään. (Skinnari, 2004, 154-163.) Koirikivi ym. (2023) korostavat koulukasvatukseen tarvittavaa muutosta ekososiaalisesti kestävään suuntaan, jossa huomioidaan myös nuorten merkityksellisiksi kokemat arvot (Koirikivi ym., 2023, 158).

3.3 Eläimet hyvinvointia edistämässä

Eläinten läsnäololla ja läheisyydellä on havaittu olevan merkittävä vaikutus lasten ja nuorten hyvinvointia lisäävänä tekijänä. Tässä luvussa määritellään eläinavusteisuuden käsitettä ja toiminnan jaottelua sekä kootaan tutkimuksiin perustuvaa tietoa eläinavusteisen intervention hyvinvointivaikutuksia.

3.3.1 Mitä eläinavusteinen työskentely tarkoittaa?

Kiinnostus tieteelliseen tutkimukseen eläinavusteisen toiminnan interventioihin ja vaikuttavuuteen on kasvanut (Fine, 2019, 13-22; Ervast & Rauvola-Lindblom, 2021, 14). Eläinavusteinen työskentely on yläkäsitteenä monenlaisille menetelmille, joissa eläimen ja ihmisen välistä vuorovaikutusta jollakin tavalla hyödynnetään. Eläinavusteisella interventiolla tarkoitetaan yleisesti eläinten kanssa toteutettua toimintaa, jossa tavoitellaan ihmisen hyvinvoinnin vahvistamista. Tavoitteet voivat olla kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen, fyysisen ja psyykkisen terveyden lisääminen, kognitiivisen ja sosiaalisen toimintakyvyn lisääminen, henkilökohtainen kasvu, vuorovaikutustaitojen vahvistaminen sekä motivaation lisääminen näissä prosesseissa. Eläinavusteinen työskentely voi olla ammatillista ja tavoitteellista tai vapaamuotoista ja perustua vapaaehtoistoimintaan. Toimintamuodosta riippuen interventioihin osallistuu eläinavusteisiin menetelmiin soveltuva ja koulutettu eläin, joka on yhtenä osapuolena toiminnan kokonaisuudessa. (Fine, 2019, 23-41; Hautamäki, ym., 2021, 8.) Eläinavusteinen työskentely toteutetaan ihmisen ja eläimen välistä vuorovaikutusta hyödyntämällä (Hautamäki, ym., 2021,8).

Eläinavusteisen intervention yläpuolelle asettuu kaksi määritelmää, jotka kuvaavat eläimen ja ihmisen suhdetta sekä näiden välistä vuorovaikutusta. Sidos ihmisen ja eläimen välillä (*Human-Animal Bond, HAB*) on määritelty suhteeksi ihmisen ja eläimen välillä. Tämä suhde on dynaaminen ja sekä eläimelle että ihmiselle hyvää tekevää. (Ervast & Rauvola-Lindblom, 2021, 16.) Ihmisen ja eläimen välinen sidos ymmärretään eläimen ja ihmisenä yhteytenä, joka

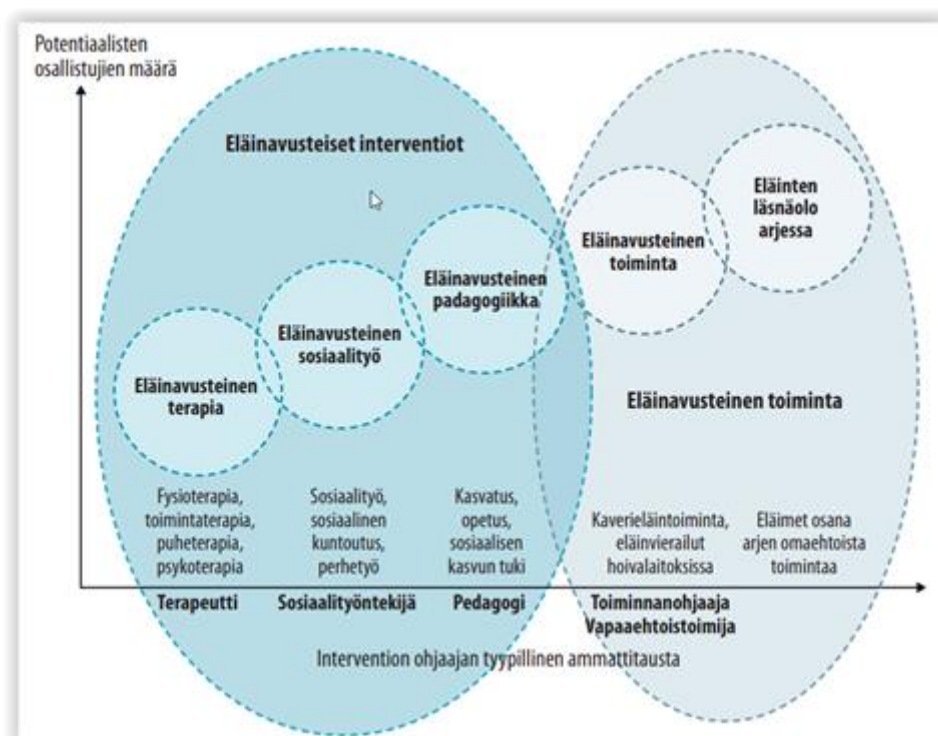
perustuu jonkinlaiseen kiintymykseen ja tunnesiteeseen. Sidoksessa ihmisen ja eläimen välillä keskeistä on tasavertaisuus, joka rakentuu luottamuksen, kiintymyksen, vapaaehtoisuuden, jatkuvuuden ihmisen ja eläimen lähtökohdista. (Hautamäki ym., 2021, 28.) Ihmisen ja eläimen välinen sidos rakentuu emotionaalisesta, psykologisesta ja fyysisestä yhteistoiminnasta ja vuorovaikutuksesta ihmisen, eläimen ja ympäristön kanssa. Vuorovaikutus ihmisen ja eläimen välillä (*Human-Animal Interaction, HAI*) mahdollistuu ihmisen ja eläimen välisen sidoksen vaikutuksesta. (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021, 16.)

Terminologiassa käsitteet ja ammatillinen koulutustausta sekä eläinavusteinen organisoituminen ovat kulttuurisidonnaisia (Kahilaniemi, 2016, 23). Eläinavusteinen työskentely (*Animal-Assisted Interventions, AAI*) määritellään yläkäsitteenä toiminnalle, kattaen eläinavusteisen työskentelyn erilaisia muotoja, riippuen työskentelyn painotuksesta. Eläinavusteinen terapia (*Animal-Assisted therapy, AAT*), eläinavusteinen opetus (*Animal-Assisted education, AAE/AAP*) ja eläinavusteinen toiminta (*Animal-Assisted Activities, AAA*) kuuluvat yläkäsitteeseen. (Ikäheimo, 2013, 10-11.) Eläinavusteinen sosiaalityö voidaan myös luokitella yhdeksi toiminnan muodoksi lähteistä riippuen (Kahilaniemi, 2016, 20) sekä eläinavusteinen työnohjaus ja valmennus (*Animal Assisted Counseling/Coaching, AAC*, joka on tavoitteellista työnohjausta ja valmennustoimintaa, jossa työskennellään eläinavusteisesti (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021, 17).

Eläinavusteinen terapia (*Animal-Assisted therapy, AAT*), eläinavusteinen opetus (*Animal-Assisted education, AAE/AAP*) ja eläinavusteinen sosiaalityö (*Animal-Assisted social work, AASW*) perustuvat ammatilliseen, suunniteltuun sekä tavoitteelliseen sekä dokumentoituun toimintaan. Eläinavusteinen toiminta (*Animal-Assisted Activities, AAA*) on muodoltaan vapaaehtoisempaa ja perustuu vapaaehtoistoimijoiden työskentelyyn. (Kahilaniemi, 2016, 21; Ikäheimo, 2013,10-11.) Eläinavusteinen terapia (*Animal-Assisted Therapy AAT*) liittyy tavoitteelliseen toimintaan terveyden- ja sosiaalihuollon ammattilaisen toteuttamassa hoito- ja kuntoutusprosessissa. Tällöin eläin on osa interventiota, jonka lähtökohtana on fyysinen, sosiaalinen, emotionaalinen tai kognitiivinen hyvinvointi. (Ikäheimo, 2013, 11.)

Eläinavusteista opetusta (*Animal-Assisted Pedagogy, AAP*) toteutetaan eläinavusteisena toimintana tai terapiana. Eläinavusteisessa opetuksessa eläinavusteinen toiminta liittyy pedagogiseen toimintaan, jossa tavoitteena on psyykkisen, fyysisen tai kognitiivisen toimintakyvyn ja hyvinvoinnin vahvistaminen. Eläinavusteisuus oppimisen tukena on opetus-

ja/tai kasvatustyötä ja sillä voidaan viitata myös eläinavusteiseen toiminnan menetelmään. (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021, 17.) Eläinavusteinen toiminta (*Animal-Assisted Activity, AAA*) perustuu vapaaehtoistoimintaan. Eläinavusteinen toiminta antaa mahdollisuuden lisätä hyvinvointia, joka perustuu motivoiviin, kasvatuksellisiin tai mielihyvää tuottaviin menetelmiin. Eläinavusteinen vapaaehtoistoiminta voi olla mm. kaverikoiratoimintaa, lukukoiratoimintaa kirjastoissa ja hoitokodeissa ja -laitoksissa tapahtuvaa vierailutoimintaa. (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021, 17; Ikäheimo, 2013, 10.)

Kuva 1: Erilaiset tavat toimia eläimen kanssa ihmisen hyvinvointia edistävästi (Vehmasto & Lipponen, 2021)

3.3.2. Hyvinvointia eläinavusteisella työskentelyllä

Eläinavusteinen interventio pohjautuu tutkimustietoon eläimen käyttäytymisestä ja hyvinvoinnista sekä eläinavusteisten menetelmien vaikuttavuudesta (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021, 18; Hautamäki ym., 2021, 18). Eläinavusteisuuden vaikuttavuudesta on julkaistu yhä enemmän tutkimustietoa ja tutkimuskatsauksia. Vaikka toiminnan hyödyistä on saatu jo paljon näyttöä, tutkimustiedon kriittisen tarkastelun haasteita ovat tutkimusmenetelmien, eläinavusteisen kuntoutuksen ja toiminnan toteutusmuotojen sekä menetelmien määrittelyn suuret vaihtelut. (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021, 18.)

Eläinavusteisuuden vaikuttavuuden on ymmärretty pohjautuvan ihmisen emotionaaliseen tarpeeseen olla yhteydessä luontoon ja eläimiin. Sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa psykologiset ilmiöt ovat perustaltaan biologisia, liittyen kiintymykseen, huolenpitoon ja selviämiseen. Nämä ilmiöt voidaan nähdä samanlaisina useimmille eläinlajeille, joiden yhdistävänä tekijänä ovat samankaltainen käyttäytyminen, fysiologiset toiminnot ja aivotoiminnan perusta. (Beetz ym., 2012, 1-15; Ervast & Raukola-Lindblom, 2021, 18.) Eläimen läsnäolon, vuorovaikutuksen ja yhteisen toiminnan vaikutukset ovat myönteisiä ja rauhoittavia. Vaikutuksia voidaan arvioida ja mitata psyykkisten ja fyysisten muutosten avulla, kuten tarkastelemalla mielihyvä- ja stressihormoneja, sydämen sykettä ja verenpainetta. Eläimen ja ihmisen vuorovaikutuksen fysiologiset vaikutukset osoittavat, että eläimen kanssa vuorovaikutuksessa oleminen kohdentuu monella tavalla fysiologisiin stressireaktioihin. Tutkimusten mukaan jopa lyhyet, yksittäiset vuorovaikutustilanteet voivat vähentää stressiä ja nostaa mielialaa. (Beetz ym. 2012, 1-15; Grajifoner ym., 2017; Handlin ym. 2011; Menna ym., 2019; Polheber ym., 2014.) Stressihormonin eli kortisolin taso, sydämen syke ja verenpaine laskevat ihmisen ja eläimen vuorovaikutuksessa. Mielihyvähormonin eli oksitosiinin tasot nousevat, ja tämä lieventää ahdistuksen ja pelon tunteita. (Viau ym. 2010; Handlin ym. 2011; Beetz ym. 2012; Polheber & Matchock, 2014; Rodrigueza ym., 2018; Menna ym., 2019.)

Ihmisen ja eläimen välistä sidosta voidaan tarkastella monesta erilaisesta näkökulmasta. Eläinavusteisten interventioiden vaikutukset ihmisessä tulkitaan liittyvän ihmisen ja eläimen väliseen sidokseen (*Human-Animal Bond, HAB*), joka perustuu vastavuoroiseen hyvää tekevään ja dynaamiseen suhteeseen ihmisen ja eläimen välillä. Ihmistieteissä *bonding*- käsite liittyy vuorovaikutukselliseen suhteeseen toisen ihmisen kanssa ja rinnakkainen käsite, kiinnittyminen, perustuu kiintymyssuhteen muodostumiseen, kiintymyssuhdeteoriaan perustuvaan synnynnäiseen tarpeeseen suuntautua toiseen ihmiseen. (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021, 19.) Ei-kielelliset osatekijät, ilmeet, eleet, äänensävyt, reaktiot, korostuvat (Sinkkonen, 2004, 15).

Tutkimuksissa on havaittu, että vuorovaikutustilanteissa ihmisten välillä, eläin voi toimia sosiaalisena tukena. Tämän on havaittu lisäävän sosiaalisuutta ja vuorovaikutusta ihmisten välillä. (Macauley, 2006, 357-366; Shen ym., 2018.) Eläimet voivat vahvistaa hyvinvointia ja tukea kuntoutumista vähentämällä psyykkistä stressiä, vahvistaa vuorovaikutusta, lisätä resilienssikykyä sekä tukea emotionaalista kiinnittymistä toisiin ihmisiin (Chitic ym., 2012,

1-17; Hoagwood ym., 2017,1-13; Hu ym., 2018, 418-427; Nimer & Lundahl 2007, 225-238; Polheber & Matchock, 2014, 860-867; Shen ym., 2018.).

Tutkimusten mukaan sosiaalisen vuorovaikutuksen ja emotionaalisen tunneyhteyden syntymiseen vaikuttaa oksitosiini-hormoni, (Julius ym. 2013; Odendaal, 2000, 275-280;) jota erittyy mm. eläimen läsnäolossa, silittäessä tai koskettaessa eläintä sekä ihmisen ja eläimen välisessä katsekontaktissa, sekä ihmisellä että eläimellä (Nagasawa ym.2015, 348, 333-336). Tutkimuksissa on todettu, että oksitosiinin erityys vahvistaa toimijan ja lapsen tai nuoren välisen luottamuksellisen suhteen muodostumista, joka lisää tavoitteellisen toiminnan vaikuttavuutta toiminnassa (Owenby 2017,146-156; Wilson ym. 2017, 16-33; Zilcha-Mano, 2017, 34-45). Eläinavusteisen menetelmän merkittävänä vaikuttavuuden osatekijänä on eläimen läsnäolo, joka vaikuttaa myönteisesti monella osa-alueella, kuten positiivisen suhteen syntymiseen sekä myönteiseen vuorovaikutukseen ihmisten välillä (Julius ym., 2013; Nimer ym., 2007; Owenby, 2017, 146-159).

Eläinavusteisten interventioiden tutkimuksissa on havaittu, että eläimen läsnäolo vaikuttaa rauhoittavasti ihmisen parasympaattisen hermoston toimintaan, verenpainetta ja vähentää stressihormonien määrää sekä lisää oksitosiinin sekä dopamiinin ja endorfiinin määrää. (Julius ym., 2013; Macauley, 2016; Odendaal, 2000). Eläimen läsnäolo lisää myönteistä suuntautumista vuorovaikutukseen, kun taas aggressiivisuuden ja ahdistuksen on havaittu vähenevän (Julius ym., 2013; Shen ym., 2018; Gee ym., 2017, 1-9; Geist, 2011, 243-256). Tutkimuksissa on todettu, että terapia- tai opetustilanteessa eläimen läsnäolo voi vahvistaa lasten motivoitumista yhteiseen tekemiseen, lisää keskittymistä ja oppimista (Friesen 2010, 261-267), sekä tukee itsetunnon ja pystyvyyden kokemuksia, toisaalta eläimen läsnäolo voi vähentää ahdistuksen tunnetta (Hall ym., 2018).

Eläinavusteisten interventioiden vaikutusta sosiaalisen vuorovaikutuksen näkökulmasta on tutkittu autismikirjon, aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriöiden, psykiatrisen kuntoutuksen sekä muistisairauksien hoidossa. Tutkimusten tulokset osoittavat erilaisten eläinavusteisten interventioiden myönteisen vaikutuksen sosiaaliseen vuorovaikutukseen ihmisten kesken ja vähentävän aggressiota, levottomuutta sekä tunnetta yksinäisyydestä. (Bernabei ym., 2013; Majić ym., 2013; O’Haire ym., 2015; Hall, 2016; Mims ja Waddell, 2016; Olsen ym., 2016; Branson ym., 2017; Crossman, 2017; Ambrosi ym., 2019; Germone ym., 2019; Jones ym., 2019.)

Eläinavusteinen toiminta sopii kognitiivisten toimintojen, kuten toiminnanohjaus, kielellinen ilmaisu, sosiaaliset taidot, mielialan säätely, oppiminen, muisti ja tarkkaavaisuus, kuntouttamiseen (Hall ym., 2018). Tutkimusten mukaan eläinavusteisen intervention avulla autismikirjon lasten vuorovaikutusta voidaan lisätä muiden ihmisten välillä ja vahvistaa terapeutin ja lapsen välistä vuorovaikutusta (O’Haire, 2013; O’Haire, ym., 2015; Germone ym., 2019). Käyttäytymisterapian vaikutusta voidaan tehostaa eläinavusteisten menetelmien keinoin aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriöiden hoidossa, tutkimuksissa on havaittu tarkkaavaisuuden lisääntymistä ja impulsiivisen käyttäytymisen hallintaa (Schuck ym., 2015). Hall ym. (2016) havaitsivat eläinavusteisen intervention lisäävän lasten vuorovaikutusta kouluympäristössä. Lapset myös saivat sosiaalista tukea eläimeltä. (Hall ym., 2016.) Eläinavusteiset interventiot osana psykiatrian hoitomuotona voivat lisätä motivaatiota ja hoitoon sitoutumista sekä nopeuttaa hoitoprosessia, vaikuttavuuden todetaan perustuvan erityisesti eläimen rauhoittavaan ja stressiä lieventävään vaikutukseen (Virués-Ortega ym., 2012; Calvo ym., 2016; Stefanini ym., 2015). Eläinavusteisen intervention on todettu vähentävän muistisairaiden kokemia aggressiivisuus- ja masennusoireita. Eläinavusteisen toiminnan avulla on mahdollista vaikuttaa myönteisesti vanhusten sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja osallistumiseen yhteiseen tekemiseen sekä vähentää yksinäisyyden kokemusta. (Bernabei ym., 2013; Majić ym., 2013; Olsen ym., 2016; Ambrosi ym., 2019.)

Eläinavusteisuudesta on paljon myönteistä tutkimusnäyttöä vaikuttavuudesta, mutta Kela on hyväksynyt vain ratsastusterapian fysio- ja toimintaterapiana eläinavusteisena kuntoutusmuotona. Tutkimus- ja selvitystyö esimerkiksi hevosavusteisten kuntoutusmuotojen parissa jatkuu edelleen toiminnan rahoittamisen kannalta. Eläinavusteisten kuntoutusmuotojen eettiset periaatteet ja yleiset turvallisuusohjeet laadun varmistamiseksi ovat kehittämistyön alla. (Ikäheimo, 2019, 103-106.)

4 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta

Luvussa 4 tarkastellaan sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan teoreettinen viitekehys nousee sosiaalipedagogiikan teoriasta, jota avataan alaluvussa 4.1. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan työtettä käsitellään alaluvussa 4.2. Toiminnan peruselementtejä käsitellään alaluvussa 4.3 ja eläinavusteisuus ja hevonen osana toimintaa alaluvussa 4.4. Lopuksi tarkastellaan sosiaalipedagogista hevostoimintaa kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin tukena alaluvussa 4.5.

4.1 Sosiaalipedagogiikka viitekehystenä

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan viitekehystenä toimii sosiaalipedagogiikan teoria. Suomessa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kehittäminen alkoi 2000-luvun alkupuolella. Sosiaalipedagogisesta teoreettisesta ja käytännöllisestä viitekehyksestä muodostuvan työtteen perustana oli ajatusmalli talliyhteisön merkityksestä yhteisönä, joka kasvattaa sosiaalipedagogisista lähtökohdista. (Fagerström & Lipponen, 2019, 12; Hämäläinen & Koistinen, 2019, 6-11.) Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan termi on muokkautunut ratsastuspedagogiikan käsitteestä. Ratsastuspedagogiikan käsitteessä korostuu ratsastuskeskeinen toiminta, kun taas sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa korostuvat yhteisö ja sosiaalinen oppiminen. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on vahva näkemys talliyhteisön merkityksestä sosiaalipedagogisena yhteisönä ja määritelmässä korostuu hevostoiminnan tarjoamat mahdollisuudet yhteisölliseen kasvatukseen. (Hämäläinen & Koistinen 2019, 6-11.)

Sosiaalipedagogisen ajattelun ja hevosavusteisen sosiaalisen kuntoutuksen toimintamallin avulla pyrittiin tukemaan sosiaalista kasvua, kuntoutusta ja ehkäisemään syrjäytymistä. Perusajatuksena sekä tavoitteena oli hevosharrastuksen ja sosiaalipedagogisen ajattelun yhdistäminen sosiaalisen kasvun tukemiseen. (Hämäläinen & Koistinen 2019, 6-11.) Keski-Euroopassa on pitkät perinteet ja vahva hevoskulttuuri, jossa ratsastusterapia ja ratsastuspedagogiikka toimivat toisiaan täydentävinä toimintamuotoina. Suomessa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käsitteen määrittelyyn liittyy vahvasti sosiaalipedagoginen ajattelu- ja toimintamalli, sekä näkemys talliyhteisön merkityksestä sosiaalipedagogisena yhteisönä. (Hämäläinen & Koistinen 2019, 6-11.)

Sosiaalipedagogisen ajattelu- ja toimintaperinteessä kasvatusta tarkastellaan sosiaalisten tarkoituksien kannalta. Sosiaalipedagogiikka tieteenalana tutkii kasvatusta osana ihmisen

yhteisö- ja yhteiskuntatieteiden rakentumista. Sosiaalinen osallisuus, toimintakyky ja kasvun prosessit, näihin liittyvät ongelmat sekä pedagogiikan mahdollisuudet edistää kasvuprosesseja ovat sosiaalipedagogiikan keskeisiä mielenkiinnon kohteita. Sosiaalipedagogiikka korostaa ajatusta kasvatuksen erityisestä tehtävästä sosiaalisesta ja sosiaalipoliittisesta näkökulmasta. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna sosiaalipedagoginen hevostoiminta kytkeytyy osaksi laajaa yhteiskunnallisen kasvatuksen kokonaisuutta. (Hämäläinen & Koistinen, 2019, 6-11; Peltomäki, 2019.)

Sosiaalipedagoginen hevostoiminnassa korostuu yksilökohtaisen sosiaalisen tuen lisäksi yhteiskunnallinen merkitys. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan voidaan nähdä toteuttavan omaa erityistä yhteiskunnallista tehtävää tehden yhteistyötä myös muiden sosiaaliin tavoitteisiin suuntautuvien kasvatuksellisten toimintamuotojen, kuten lastensuojelun, kanssa. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ei rajaudu lastensuojeluun, vaan käsittää myös yleisesti lasten ja nuorten sosiaalisen osallisuuden ja hyvinvoinnin edistämisen. Tehtäväkenttää voidaan tarkastella laajan lastensuojelukäsitteen kautta, jolloin työmuoto voi sisältää sosiaalipedagogiikan yleisen ja erityisen tehtäväalueen. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta nähdään sosiaalipedagogiikan teoriakehyksessä lasten ja nuorten yleisen hyvinvoinnin ja sosiaalisen ennaltaehkäisyn sekä korjaavana sosiaalisen kuntoutuksen muotona.

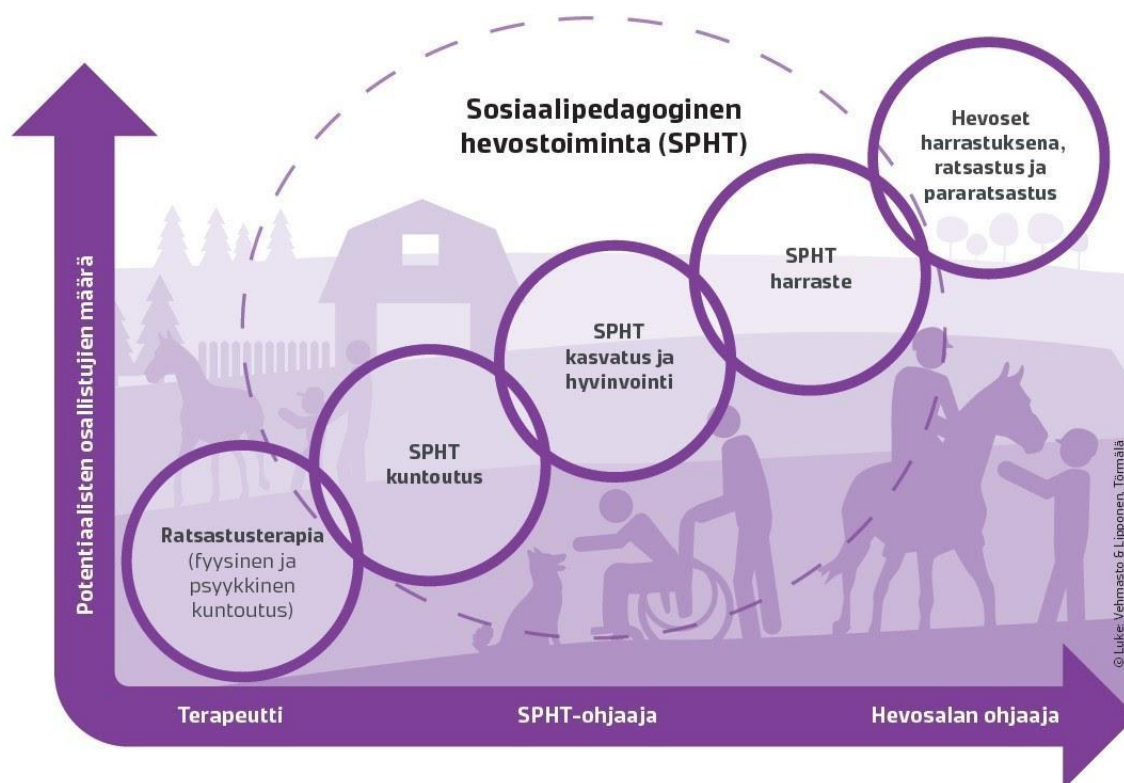
Harrastustoiminnan näkökulmasta sosiaalipedagoginen hevostoiminta voidaan määritellä väljemmin harrastukseksi, joka tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia tukea sosiaalista kasvua ja hyvinvointia lasten ja nuorten erilaisissa elämäntilanteissa ja helpottaa yhteisö- ja yhteiskuntasuhteiden myönteistä rakentumista. (Hämäläinen & Koistinen, 2019, 6 -11.)

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa sovellettavat elementit nousevat sosiaalipedagogiikan tieteenteoriasta. Toiminnan keskeiseksi ydinprosessiksi määritellään sosiaalisen kasvun tukeminen talliyhteisössä. Ihmisen ja hevosen välinen vuorovaikutus sekä talliyhteisö luo lähtökohdat toiminnalle. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 9; Yliviikari & Lipponen, 2020, 5-11.) Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ammatillisuus tarkoittaa ammatillisen koulutuksen perustalle rakennettua työtettä ja tapaa työskennellä hyödyntäen ja soveltaen sosiaalipedagogiikan teoreettista viitekehystä. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 9; Okulov 2019,18). Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on työote tai orientaatio, jota voidaan hyödyntää esimerkiksi opetuksessa, ohjauksessa tai sosiaalityössä. Okulovin (2019) mukaan voidaan puhua sosiaalipedagogiikan ammatillisesta käyttöteoriasta. Sosiaalipedagogisesti orientoituneen ohjaajan pätevyysalueet muodostuvat painotuksiltaan erilaisiksi ammattitaustasta riippuen. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on kehittynyt nykyiseen

muotoonsa soveltamalla sosiaalipedagogista teoriaa, toiminnassa näkyy teorian ja käytännön elävä suhde (Okulov 2019, 22). Hämäläisen (1999) mukaan “tulkinassa sosiaalipedagogiikasta on ajatus teorian ja käytännön, ajattelun ja toiminnan yhdistymisestä sosiaalipedagogiikan käsitteessä,” toteutuu myös sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa (Hämäläinen, 1999, 57).

4.2 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan työote

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta määritellään työtavaksi, jossa tavoitellaan sosiaalista kasvua ja tuetaan hyvinvointia yhteisöllisessä toiminnassa, jossa hevosella on tärkeä rooli. (Lipponen ym., 2023, 45). Suomessa sosiaalipedagoginen hevostoiminta on vakiintunut luonto- ja eläinavusteisen toiminnan muoto (Green Care Finland, 2024). Käytännön toteutus perustuu ammatilliseen eläinavusteiseen toimintaan ja rakentuu sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajan ammattitaustan mukaisesti (Lipponen & Vehmasto, 2021, 9). Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan työtettä voidaan hyödyntää erilaisilla tuen tasoilla, erilaisten palvelujen piirissä ja eri ammattiryhmien ohjaamina. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan palvelut jaetaan kolmeen palveluluokkaan tavoitteiden, asiakasryhmän ja ohjaajan ammatin mukaisesti. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa toteutetaan kuntoutuksessa ja sosiaalipalveluissa, opetuksen, kasvatuksen sekä hyvinvoinnin edistämisessä sekä sosiaalisen kasvun tukena harrastustoiminnassa. Palveluluokituksessa sosiaalipedagoginen hevostoiminta sijoittuu ratsastusterapian ja harrastustoiminnan portaiden välille. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 25; Lipponen & Vehmasto, 2019, 80.)

Kuva 2: Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan portaikko. (Luonnonvarakeskus Luke: Vehmasto, Lipponen & Törmälä)

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan työotteen toteuttamista voidaan kuvata ja jäsentää portaikolla, jossa havainnollistuu toiminnan moninainen kenttä. Portaikon ensimmäisellä tasolla on ratsastusterapia, joka on ratsastusterapeutin toteuttamaa kuntoutusta. Ratsastusterapeutti voi työskennellä sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä. Seuraavalla portaikolla toteutetaan sosiaalista kuntoutusta sosiaalihuoltolain mukaisen sosiaalialan ammattilaisen toimesta, jolloin sosiaalipedagogista hevostoimintaa toteutetaan sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta. Sosiaalisen kasvun tuki toteutuu keskimmaisella portaalla, jolloin sosiaalipedagogista hevostoimintaa hyödynnetään oppimisen ja kasvatuksen tukena ohjaajan pedagogisen ammattillisen viitekehyksen pohjalta. Hevostoimintaa sovelletaan lasten ja nuorten opetuksessa, kasvatuksessa ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Seuraavalla tasolla sosiaalisen kasvun tuki toteutuu virkistys- ja harrastustoiminnassa talleilla, joilla sosiaalipedagogiikka näyttäytyy orientaationa vahvasti ennaltaehkäisevästä näkökulmasta. Toiminta sosiaalisen kasvun tukena tavoittaa jo aiempiin portaiden tasoihin verraten suuremman asiakasmäärän. Sosiaalisen kasvun tuki on lähellä portaikon ylintä tasoa kuvaa

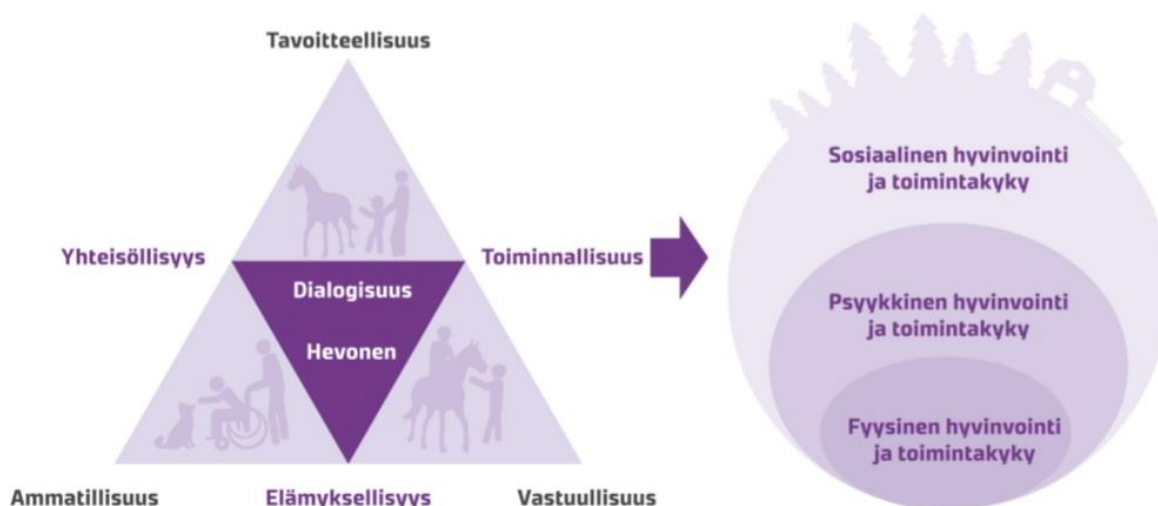
vaa toimintaa, jossa hevostoiminta on tavanomaista harrastusta. (Lipponen & Vehmasto, 2019, 80.)

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa voidaan hyödyntää ennaltaehkäisevästi sosiaalisen kasvun tukemisessa ja korjaavasti sosiaalisessa kuntoutuksessa. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voidaan nähdä orientaationa ja ohjaamisen työotteena. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa voidaan soveltaa lasten ja nuorten opetukseen, kasvautukseen ja hyvinvoinnin tukemiseen. (Lipponen & Fagerström 2019, 12.)

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikutukset syntyvät vuorovaikutuksellisuuden, kokemuksellisuuden ja osallisuuden myötä. Toiminnan lähtökohta perustuu ihmisen ja hevosen väliseen vuorovaikutukseen. Ihmisen ja hevosen välinen vuorovaikutus koetaan merkitykselliseksi. (Aartolahti ym., 2017; Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, 2024.) Toiminnan tavoitteet voivat liittyä itsetuntemukseen, fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä sosiaalisiin taitoihin ja sosiaaliseen toimintakykyyn. (Lipponen & Fagerström 2019, 13.) Hevostoiminnan tavoitteena voi olla arjessa selviytymisen taidot, elämänhallintataidot, ryhmässä pärjäämistä ja sosiaalisten taitojen vahvistuminen. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnassa luonnon ja hevosen tuottamat hyvinvointivaikutukset ovat merkittävä osa vaikuttavuutta, jossa luonto – ja eläinavusteinen toimintatapa antaa monia mahdollisuuksia. (Lipponen & Fagerström 2019, 17; Valkas, 2015.)

4.3 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan peruselementit

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keskiössä on aito vuorovaikutus eli dialogisuus, jossa osapuolina ovat toiminnassa mukana oleva osallistuja, ohjaaja ja hevonen. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan peruselementtejä ovat dialogisuus eli aito vuorovaikutus, osallisuus ja toimijuus, yhteisöllisyys sekä toiminnallisuus ja elämyksellisyys. Toiminnan edellytykset rakentuvat tavoitteellisuudesta, ammatillisuudesta ja vastuullisuudesta. Tavoitteena on hyvinvoinnin tukeminen sekä yksilön, yhteisön että yhteiskunnan näkökulmasta. (Lipponen & Vehmasto 2019, 80.) Hevostoiminnan vaikuttavuuden kokonaisuus rakentuu ohjaajien käsitysten mukaan merkityksellisistä vuorovaikutussuhteista, läsnäolosta, toimijuudesta sekä eläimen perustarpeiden merkityksen osoittamisesta (Lipponen ym., 2023, 45).

Kuva 3: Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan elementit ja edellytykset sekä vaikutukset. (Lipponen & Vehmasto, 2019).

4.3.1 Dialogisuus eli aito vuorovaikutus

Keskeisenä elementtinä dialogisuus, jossa merkityksellistä on ohjaajan ja toimijan välillä oleva aito kohtaaminen. Dialogisuuden tavoitteena on rakentaa yhteistä ymmärrystä ja tasavertaiseen vuorovaikutussuhteeseen (Lipponen & Vehmasto, 2021, 10; Huhta, 2009, 5; Mönkkönen, 2007, 86-87). Vuorovaikutuksen laatu on merkittävä tekijä luottamuksen rakentamisessa. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa keskeistä on toisen ihmisen kohtaaminen, keskusteluissa, toiminnassa ja yhteisössä. (Huhta, 2009, 4.)

Sosiaalipedagoginen hevostoiminnan ohjaaja kuuntelee ja kuulee osallistujaa hänen omista kokemuksistaan ja lähtökohdistaan. Tärkeänä osapuolena dialogisessa suhteessa on hevonen, joka omalla toiminnallaan ja läsnäolollaan edesauttaa ohjaajan ja osallistujan tasaveroista vuorovaikutussuhdetta. Ohjaaja on kohtauksissa läsnä ja käyttää ammatillista osaamistaan kasvun ja hyvinvoinnin tukena. Dialogisuudessa tärkeää on ihmisten välinen vuorovaikutus, ihmisen ja hevosen sekä talliyhteisössä toteutuva vuorovaikutus. (Lipponen & Vehmasto, 2019, 80.)

Hevosen roolina on toimia ihmisen peilinä ja sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa vuorovaikutustaitoja harjoitellaan eläimen kanssa. Ihmisiä ja hevosia yhdistää pyrkimys luoda

yhteyttä toisiin vuorovaikutuksen keinoin. Hevonen viestii pääasiassa sanattomasti, sanattomat sosiaaliset viestit muodostuvat ilmeistä, eleistä, katsekontaktista sekä kehon asennosta ja suunnasta, jonkin verran myös ääntelystä. Vuorovaikutus sanattomasti ilmaisevan hevosen kanssa kehittää ihmisen herkkyyttä vuorovaikutuksen viestien havaitsemiseen, opettaa vuorovaikutustaitoja sekä tuo ymmärrystä toisen mielestä. (Korhonen, 2022, 97; Pitkänen, 2023, 232, 241- 245.) Ohjaaja roolina on tulkita ja sanoittaa hevosen eleitä sekä rakentaa toimintaa osallistavaksi (Korhonen, 2022, 97). Hevosen roolina on tukea sekä ohjaa että toimintaan osallistuvaa vuorovaikutteisessa työskentelyssä (Lipponen ym., 2023, 45).

4.3.2 Osallisuus ja toimijuus

Sosiaalipedagogiikassa keskitytään ihmisten väliseen ja yhteisölliseen toimijuuteen, jossa sosiaalipedagogisen työtteen ominaispiirre on toimijuuden ja oman osallistumisen tukeminen. Tuetaan osallistumista oman elämän valintoihin ja vahvistetaan toimijuuden edellytyksiä. Tavoitteena on tukea mahdollisuuksia ja valmiuksia ottaa osaa, tehdä valintoja ja kantaa vastuuta prosessin suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä arvioinnissa, edellytyksenä kaikkien toimijoiden tasavertaisuus, yhdessä tekeminen. (Nivala & Ryyänen, 2019, 197, 202.)

Toiminnallisuus edellyttää toimijoita. Toiminnallisuus voidaan määritellä aktiivisuudeksi, halua elää ja kokea asioita. Mahdollisuus vaikuttaa aktiivisesti oman elämän tapahtumiin on merkittävä tekijä toimijuudessa. Tahto, kyky ja mahdollisuudet toimia elämässä koetaan tärkeäksi. Toimijana osallistuminen edellyttää sitoutumista toimintaan ja vastuun kantamista. (Kattilakoski, 2013; Nivala & Ryyänen, 2019, 202; Kumpulainen ym., 2010, Portane 2011.) Osallisuuden ja toimijuuden tukeminen on sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ominaispiirre, jossa tavoitteena on ihmisen kohtaaminen subjektina, ei objektina ja toimenpiteen kohteena. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa keskeisenä tavoitteena on osallisuus, johon pyritään toiminnallisuuden kautta. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 10; Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, 2024.)

4.3.3 Yhteisöllisyys

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on perustunut ajatukseen, jossa talliyhteisö kasvattaa. Perinteinen talliyhteisö voi kuitenkin kasvattaa hierarkisella tavalla, joka ei tue

sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusajatusta. Sosiaalipedagogiset periaatteet huomioiva talliyhteisö kasvattaa aikuisjohtoisesti, osallistavasti ja asiakaslähtöisesti. Tavoitteena on pyrkimys yhteisön itseohjautuvuuteen, jossa yksilö nähdään aktiivisena toimijana, ei toiminnan kohteena. Tallilla sosiaaliseen kasvuun vaikuttavia elementtejä ovat yhteisöllisyys, aikuisjohtoisuus, asiakaslähtöisyys ja toiminnan monipuoliset osallistamisen mahdollisuudet. Keskeistä ohjauksessa on turvallisuuden huomioiminen sekä pedagoginen ja toiminnallinen johtaminen. Talliyhteisö tarjoaa mahdollisuuksia onnistua sekä turvallisen ja kasvattavan ympäristön myös epäonnistua ja oppia. Osallistuja tulee hyväksyä osaksi yhteisöä. Talli on kasvuympäristö, jossa voi turvallisesti harjoitella taitoja. (Lipponen & Fagerström, 2019, 13.)

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa hevosen ympärille rakentuu tallin yhteisöllisyys, joka muodostuu kasvatukselliseksi yhteisöksi hevosista ja kaikista talliympäristössä toimivista ihmisistä. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan periaatteiden mukaisesti toimiva talliyhteisö on aikuisjohtoinen ja turvallinen yhteisö, joka mahdollistaa sosiaalisen kasvun tukemisen ja identiteetin vahvistamisen. Talliyhteisö tarjoaa monia mahdollisuuksia oppia ja onnistua sekä turvallisen ja kasvattavan ympäristön epäonnistua. Sosiaalipedagogisen periaatteen mukainen tavoite on jokaisen osallistuminen talliyhteisöön tasavertaisena jäsenenä. (Lipponen & Fagerström 2019, 81.)

4.3.4 Toiminnallisuus ja elämyksellisyys

Sosiaalipedagogisessa toiminnassa elämyksellisyys voi tarkoittaa uusien, päivittäiseen elinympäristöön kuulumattomien kokemusten ja elementtien mahdollistamista, jossa tavoitteena voi olla oppiminen ja kasvu. Elämyksellisiä elementtejä voivat olla vieraassa ympäristössä kehollisesti koetut hajut, äänet, maut, jotakin toimintaa ja sen mukana tuomat tunteet, kuten jännitys. Erilaiset elämykselliset elementit voivat olla osa varsinaista toimintaa tai kokonaisvaltaisemmin toimintaa määrittävä tekijä. (Fagerström 2019, 121-124; Nivala & Ryyänen, 2019, 211.) Ajatus kasvatuksellisissa suhteissa “yhteisestä kolmannesta” yhdistetään usein luovaan toimintaan ja tekemiseen. Tässä merkityksessä se mahdollistaa kasvattajan ja kasvatettavan yhteiseen keskittymiseen johonkin “kolmanteen”, tuottaen jaettuina kokemuksia ja yhteisiä oivalluksia. Yhteinen tekeminen on itsessään merkityksellistä vahvistaen suhdetta, dialogia ja luottamusta. (Nivala & Ryyänen, 2019, 216.)

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa monipuoliset toiminnallisuuden ja elämyksellisyyden elementit, hevonen eläimenä ja talli ympäristönä, tukevat osallisuutta ja toimijuutta. Kokemuksellinen oppiminen ja toiminnallinen työtapa voi olla ratkaisu tilanteissa, joissa keskustelun sijaan toiminnallisuus kiinnittää ja sitouttaa toimintaan. Hevonen vaatii säännöllistä huolehtimista joka luo monipuolisesti mahdollisuuksia toiminnan sisältöjen suunnitteluun ja toteutukseen. (Lipponen & Vehmasto, 2019, 81.) Hevosen hyvinvoinnista huolehtiminen ja päivittäinen hoito, kuten puhtaanapito, ruokinta, liikunta, levon ja virikkeiden huomioiminen, voi toimia siltana kokemuksena hyvinvoinnin edellytyksistä ja osallistujan oman elämänhallinnan taitojen oppimisessa. (Kiskola, 2019, 204; Okulov & Koukkari, 2005; Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ry, 2024.)

4.4 Eläinavusteisuus ja hevonen osana toimintaa

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa hevosen toimijuudella on keskeinen rooli. Leinonen (2013) kuvailee ihmisen ja hevosen välisen suhteen kulttuurisia malleja. Leinonen on määritellyt viisi kulttuurista vuorovaikutusmallia, jotka ovat muuttuneet eri vuosikymmenien kuluessa. Palvelijamallissa korostuu ihmisen johtajuus, konemallissa hevosella ei koeta olevan sisäistä elämää, sankarimallissa inhimillistetään hevosta, malli liittyy sodan aikaisiin hevostokokemuksiin, suorittajamallissa korostuvat erityisesti hevosen fyysiset ja perinnölliset ominaispiirteet. Viidennessä mallissa, jossa hevonen nähdään terapeutina, korostaa kokonaisvaltaisuutta, yhteistyötä, elämyksellisyyttä ja hevosen kanssa olemista. Ajatus hevosesta tuntevana ja viisaana olentona liittyy kaikkiin muihin malleihin, paitsi konemalliin. Kulttuurisissa vuorovaikutusmalleissa hevonen koetaan aktiivisesti toimivana yksilönä, jonka kanssa yhteistyö on tavoiteltavan arvoista. Hevonen on ymmärretty ystävänä huolimatta eri aikakausina vallitsevista ja muuttuvista hevostähtäyksistä. (Leinonen, 2013.)

Schuurman (2017) näkee hevosen subjektina ja toimijana, hevonen voi tehdä päätöksiä ja kertoa mielipiteensä. Tämä mahdollistuu ihmisen hevosenlukutaidon avulla.

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa hevosenlukutaitoa voidaan hyödyntää siten, että ihminen reagoi hevosen sanattomiin elekielen viesteihin tarkoituksenmukaisesti. Tällöin hevosella annetaan mahdollisuus kertoa sanattomasti ihmiselle tuntemuksiaan. (Pietilä, 2021, 41.) Hevonen voidaan nähdä ei-inhimillisenä toimijana, joka rakentaa kulttuurista todellisuutta. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ohjaajan tulee jäsentää suhdettaan hevoseen ja tiedostaa, miksi hevonen on mukana toiminnassa ja miten hevosen toimijuus

vaikuttaa asiakkaisiin. (Pietilä, 2021, 41.) Nivalan ja Ryytäsen (2019) mukaan sosiaalipedagogiikan teoriassa puhe on tärkeä osa toimijuutta. Ihmisten välinen puhe yhdistettynä tekoihin tekee toimijuuden merkitykselliseksi sekä yhdistää ihmisen yhteisöön. Ihmisen ja hevosen on mahdollista luoda yhteisiä kokemuksia. Vuorovaikutus ihmisen ja hevosen välillä on pääsääntöisesti sanaton. Kehon avulla vuorovaikuttaminen ja vuorovaikutuksen havainnointi sekä tulkinta nousevat merkittävään rooliin. (Rossi ja Lundvall, 2018.)

Sosiaalipedagogiikan teoriassa toimijuuteen liitetään autonomian käsite ja vapaus valintojen tekoon (Nivala ja Ryytäsen, 2019, 43). Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa hevosen on mahdollista toimia autonomisesti turvallisuus huomioiden. Kesyhevosen toimijuus ja toimintamahdollisuudet eivät ole täysin autonomista talliympäristössä. Hevosen toimijuutta voidaan kuitenkin lisätä esimerkiksi vapaassa laumatyöskentelyssä, jolloin hevonen saa laumassa itse valita, milloin lähestyä ihmistä. Molemmilla osapuolilla tulee olla mahdollisuus poistua halutessaan, jolloin vuorovaikutustilanne on aidoimmillaan ja vuorovaikutus molempien valinta. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa vapaata laumatyöskentelyä voidaan hyödyntää hevoslaumaa havainnoimalla ja hevosten kanssa jutellen silitellen, rapsutellen sekä omaa ja yhteistä tilaa etsimällä käyttäen kehonkieltä. Hevosen toimijuutta voidaan tukea monin tavoin. Hevonen saa tukea muiden hevosten läsnäolosta sekä vapaana olemisesta. Hevosella tulee olla mahdollisuus määrittää kontaktia ihmiseen, vetäytyä tai hakeutua kontaktiin oman valinnan pohjalta. Talliympäristössä tai kentällä työskenneltäessä hevosen toimijuus on vähäisempää kuin vapaana laumassa. Hevosen toimijuutta voidaan vahvistaa tarkkailemalla hevosen tunnetilaa ja muuttamalla omaa toimintaa havaintojen perusteella. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa voidaan keskittää huomio hevosen hengitykseen, olemukseen, elekieleen, tunnetilaan, reagointiin. Oman toiminnan ja sen muutoksen vaikutukset hevoseen on tärkeää oppia huomioimaan. (Pietilä, 2021, 42.)

Sosiaalipedagogiikan periaatteiden toteutuminen edellyttää myös hevosen aktiivisen toimijuuden huomioimista ja mahdollistamista. Hevostoiminnassa vuorovaikutuksen elementit tekevät toiminnasta kuntouttavan ja hyvinvointia tukeva intervention. Asennoituminen ja suhtautuminen hevoseen voivat olla merkittävä tekijä intervention onnistumiseen. Hevoseen suhtautuminen objektina, vähentää hevosen läsnäolon merkitystä ja hyötynäkökulmaa. Kun hevonen nähdään aktiivisena toimijana ja huomioidaan hevosen

osallisuus, mahdollistuu myös ihmiselle omien tunteiden havainnointi ja niihin reagoiminen. (Carlsson ym., 2015.)

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on mahdollista peilata hevosen kautta omaan hyvinvointiin vaikuttavia asioita (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, 2024). Sosiaalipedagogiikan tehtävänä on tukea osallisuutta ja toimijuutta. Hevosen toimijuutta voidaan hyödyntää näiden osatekijöiden peilaamisessa. Vuorovaikutus hevosen ja ihmisen välillä onnistuu, kun hevosen toimijuus nähdään tärkeänä. Hevosen toimijuus edellyttää tavoitteellista toimintaa ja mahdollisesti erilaisia ja uusia tapoja kommunikoida. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa hevosen toimijuuden arvostamisen merkitystä voidaan tarkastella asiakasvaikutuksen näkökulmasta. Rajoitetussa toimijuudessa hevosen viestit sivuutetaan, jolloin kokemus voi olla asiakkaan näkökulmasta ristiriitainen (Pietilä, 2019, 25.)

4.5 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin tukena

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa voidaan soveltaa oppimisen ja hyvinvoinnin tukena kouluympäristössä. Hevonen voi toimia merkittävänä sillanrakentajana oppilaiden ja opettajan välillä. Mickelssonin mukaan (2019) hevostoiminnalla voidaan lisätä oppilaiden sosiaalisia taitoja ja ryhmätyötaitoja, motivaatiota sekä oppimista. Hevostoiminta talliympäristössä mahdollistaa oppilaan ja opettajan välisen pedagogisen suhteen näkemisen uudella ja arvostavalla tavalla, jossa hevosella on oma roolinsa. Hevostoiminnan on havaittu olevan merkityksellistä oppilaille, joilla on haasteita sitoutua koulunkäyntiin. Hevostoiminta interventiona voi olla nuorelle motivoiva ja kiinnostava, joka on merkittävä tekijä nuoren sitoutumisessa toimintaan ja tavoitteiden saavuttamiseen. Hevostoiminnan tavoitteena voi olla koulunkäyntiin sitouttaminen sekä sosiaalisten ja elämäntaitojen vahvistaminen. Interventiot, jotka sisältävät sosiaalis-emotionaalisia osioita, voi tukea oppilasta liittymään ja toimimaan ryhmässä. Oppiminen ja kyvykkyys ovat yhteydessä toisiinsa. (Mickelsson, 2019, 61.) Palolan ym. (2012) mukaan nuorten hyvinvoinnin tukemisessa tulisi huomioida ajatus, että kyvykkyyttä on jokaisella. Motivaation lähteenä tulee huomioida nuorten oman äänen kuuluminen ja nuorten arvojen huomioon ottaminen. (Palola ym., 2012.) Hevostoiminnassa oppilas ja opettaja voivat kohdata ja toimia vuorovaikutuksessa tasavertaisessa toimijuudessa, jossa yhteiset kokemukset vahvistavat pedagogista suhdetta. Hevonen voi toimia siltana

tiedostavaan vuorovaikutukseen ja arvostavaan kohtaamiseen. (Mickelsson, 2019, 62.) Ihminen toimii ja kokee asioita yksilöllisesti, elämänhistorian aiemmat kokemukset määrittävät sanojen ja kokemusten merkityksen. Yhteyden luominen ja dialogisuus mahdollistaa kommunikaation ja molemminpuolisen ymmärtämisen. (Leitola, 2001.)

Mickelsson tutki (2023) hevosavusteista pedagogiikkaa talliympäristössä ja tulosten mukaan talli voi toimia oppimisympäristönä. Tutkimuksen keskeisenä interventiona oli talliympäristössä toteutuva sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Tutkimuksessa toteutettiin kolme interventiota sosiaalipedagogisen hevostoiminnan, sosiaalisten taitojen ohjelman sekä yhteistoiminnallisen matematiikan näkökulmista. Tutkimuksen tavoitteena oli mahdollistaa oppilaille positiivisia oppimiskokemuksia ja mahdollistaa psykologisten perustarpeiden, autonomian, yhteenkuuluvuuden ja kyvykkyyden, toteutuminen. Oppilaiden koulumenestyksen ja hyvinvoinnin arvioinnissa käytettiin Achenbach System of Empirically Based Assessment (ASEBA) mittaria. Arvioinnin kohteena oli myös aggressiivisuus, empatia, hallinnan- ja yksinäisyyden tunteet. Hevosavusteiseen toimintaan osallistuneiden, hyvinvointi vahvistui useammalla osa-alueella verraten muihin ryhmiin. Oppilaiden keskittymiskyky oli hevostoimintajakson jälkeen parempi. Mickelssonin (2023) mukaan koululla on erityinen rooli oppilaiden psykologisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta. (Mickelsson, 2023.)

Hevosavusteisessa toiminnassa monipuoliset vuorovaikutustilanteet tarjoavat lähtökohtia luottamuksen ja pedagogisen suhteen luomiseen oppilaan ja opettajan välillä. Hevonen toimii toivotun käyttäytymisen ja toiminnan vahvistajana. Hevonen kommunikoi non-verbaalisti kehonkielellä. Hevosen reagoi ja havainnoi ympäristön tapahtumia sekä antaa välittömän palautteen. Oppilaat oppivat tulkitsemaan hevosen kehonkieltä ja saavat hevoselta välitöntä palautetta toiminnastaan. Hevonen antaa oppilaille mahdollisuuden osoittaa ja tunnistaa tunteitaan. (Mickelsson, 2023.)

Tulokset interventiosta olivat lupaavia ja viittaavat siihen, että hevosavusteinen toiminta voi olla oppilaiden hyvinvointia edistävää toimintaa koulukonteksissa. Koulu on tärkeä ympäristö nuoren kehittymiselle ja kasvuille. (Mickelsson, 2023, 196). Mickelssonin mukaan hevosavusteinen sosiaalikasvatus sopii koulun ulkopuolisen oppimisympäristön määritelmään, joka noudattaa perusopetuksen valtakunnallisen opetussuunnitelman vaatimuksia sitouttamalla oppilaat yhteistyöhön, vuorovaikutukseen ja tukemalla oppilaan henkilökohtaista kasvua. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta sisältää kriittisen ajattelun,

vuorovaikutuksen, itsensä ilmaisemisen, itsestään ja arjen rutiineista huolehtimisen, osallistumisen ja kestävän tulevaisuuden tavoitteita. (Mickelsson 2023, 197).

5 Tutkimuksen toteutus

Tässä tutkimuksessa olen käyttänyt fenomenologista tutkimusotetta. Tarkastelen sosiaalipedagogista hevostoimintaa lasten ja nuorten kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin tukena sosiaalipedagogisten hevostoiminnan ohjaajien kokemusten kautta. Tutkimuksen lähtökohtana on oma kiinnostus hevosen kanssa toimimisesta ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuuksista lasten ja nuorten tukemiseen. Tutkimuksen aineisto on kerätty teemahaastattelemalla kahdeksaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajaa.

Tässä luvussa tarkastelen tutkimuksen toteutumista. Kerron tutkimusta suuntaavat tutkimuskysymykset alaluvussa 5.1. Tarkastelen tutkijan omaa näkökulmaa tutkijana sekä omaa ammatillista taustaa ja hevosharrastusta vasten alaluvussa 5.2. Alaluvussa 5.3. kirjoitan fenomenologisesta näkökulmasta ja kokemuksen tutkimuksesta. Luku 5.4. tarkastelee tutkimusmenetelmää ja aineistonkeruuta. Luvussa 5.5 erittelen aineiston analysointia ja tutkimustulosten rakentumista. Viimeisessä alaluvussa 5.6 arvioin tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä.

5.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen avulla pyrin selvittämään ohjaajien näkemyksiä siitä, miten sosiaalipedagogisen hevostoiminnan avulla voidaan tukea lasten ja nuorten kasvua, oppimista ja hyvinvointia. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on saada vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Mitä sosiaalipedagoginen hevostoiminta on ohjaajien näkökulmasta?
2. Minkälaisia mahdollisuuksia ohjaajat näkevät sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla olevan lasten ja nuorten tukena?
3. Miten sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla voidaan tukea lasten ja nuorten oppimista, kasvua ja hyvinvointia ohjaajien näkökulmasta?
4. Mitkä ovat ohjaajien kokemukset hevostoiminnan kohtaamista haasteista ja kehittämistarpeista?

5.2 Tutkijan näkökulma

Tämän tutkimuksen aihe on noussut omasta kiinnostuksesta hevosiin, eläinavusteiseen toimintaan sekä eläinten merkityksestä omassa elämässäni. Eläinavusteista toimintaa

opetuksen tukena olen voinut hyödyntää erityisopetuksen parissa peruskoulussa. Työ erityisopetuksen parissa on tuonut näkökulmaa oppimisen kokonaisvaltaisuuteen ja hyvinvoinnin merkitykseen koulussa. Eläinavusteinen toiminta on herättänyt kiinnostusta eläinten mahdollisuudesta vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin ja oppimiseen. Minua kiinnostaa hyvinvoinnin merkitys laajemmassa kontekstissa niin lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta, kuin myös kestävän hyvinvoinnin tavoittelun näkökulmasta.

Tiedostan, että omakohtaisen kokemuksen vuoksi on erityisen tärkeää kriittisesti tarkastella tutkijan omaa toimintaa koko tutkimusprosessin läpi. Pyrkimys ennako-oletuksettomuuteen ja ilmiön ymmärtämiseen sellaisena kuin se on sekä kriittiseen itseymmärrykseen. Olen pyrkinyt tarkastelemaan sosiaalipedagogista hevostoimintaa ja tähän tutkimukseen liittyvää teoreettista viitekehystä kriittisesti, jolloin oma esiyymmärrykseni ei ole ollut tutkimusta ohjaava näkökulma. Reflektiivinen ajattelu mahdollistaa sen, että tutkija itse on tietoinen omista tutkimukseen liittyvistä lähtökohdista. Kriittinen asenne ja reflektiivisyys johdattaa tutkimukselliselle tasolle ja lähtökohtana on spontaanin ymmärryksen kyseenlaistaminen. (Laine, 2018, 36.) Tutkijana minun on välttämätöntä tarkastella kriittisesti tulkintoja, ja poissuljettava omista lähtökohdista syntyneet kuvitelmat sekä ennakkoluulot. Tutkimuksessa etsitään ja pyritään löytämään toiseutta, toisen yksilöllistä ja ainutlaatuista koettua suhdetta tutkittavaan asiaan. (Laine, 2018, 36.) Olen pyrkinyt tarkastelemaan haastatteluiden pohjalta ohjaajien kokemusta mahdollisimman alkuperäisessä muodossa ja välttää laajoja yleistyksiä. Tässä tutkimuksessa olen nostanut esille ohjaajien suoria sitaatteja, jotka ovat autenttisia näkemyksiä ja kokemuksia aiheesta.

Oma hevostausta ja käsitys sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta voidaan nähdä tutkijan asiantuntijuutena ja siten vahvuutena saavuttaa haastateltavien vastausten syvällisyys ja ymmärrys tulkita erilaisia vivahteita vastauksissa. Hevosiin ja talliympäristöön sekä sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan liittyy lukemattomia termejä, joita olisi vaikea ymmärtää ilman omaa ymmärrystä ja tietoa aiheesta. Kerroin haastateltaville haastattelun alussa, ettei haastattelukysymyksiin ole oikeita tai vääriä vastauksia, vaan tavoitteena on saada vastauksissa ohjaajien omia kokemuksia ja näkökulmia.

Tutkijan näkökulmasta mielekkään tieteen tekemisen lähtökohtana on tarkastella tutkimuskohteen ilmiön olemusta. Tämän jälkeen on pohdittava, millaista tieteellistä orientaatiota ja menetelmää tutkimuskohteen tutkiminen edellyttää sekä löydettävä

tutkimuskohteen mukaiset ontologiset ja epistemologiset eli tieteenteoreettiset lähtökohdat. (Latomaa, 2018, 24.)

5.3 Fenomenologinen näkökulma ja kokemuksen tutkimus

Tutkielman keskiössä ovat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajien kokemukset sosiaalipedagogista hevostoiminnasta tarkasteltuna erityisesti kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutkielman avulla halusin ymmärtää sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan liittyviä kokemuksellisia ilmiöitä. Fenomenologisessa tutkimustavassa tutkimuksen aihe on tarkoituksenmukaista ajoittaa ajalliseen nykyhetkeen ja rajata sisällöltään (Perttula, 2018, 152). Fenomenologisen tutkimusmenetelmän keskeisenä tutkimuskohteena on ihmisen subjektiivinen kokemus ja metodissa kiinnostuksen kohteena ovat ilmiöiden, merkitysten ja kokemusmaailman ymmärtäminen ja tulkinnat (Laine, 2018, 29).

Mieli rakentuu subjektiivisista merkityksenannoista ja merkityssuhteista. Mielen merkitysmaailma rakentuu muun muassa kokemuksista, havainnoista, tunne-elämyksistä, mielikuvista, ajauksista, mielipiteistä, käsityksistä ja arvostuksista. (Latomaa, 2018, 17.) Tutkijalle mieli on subjektiivisena merkitysmaailmana tavoittamattomissa, kunnes tutkittava kertoo tai ilmaisee kokemuksiaan. Mielen merkitysmaailmaa tavoitetaan vain ymmärtämällä mielen tapahtumien ilmausten merkityssisällön ymmärtämisen kautta. Subjektiivisen kokemuksen tutkimusta voidaan tarkastella tieteenteoreettisesti ymmärtävän psykologian kautta rekonstruktiivisena tieteenä. Habermasin (1979) ajatus kahdesta tieteenperinteestä, empiiris-analyyttisen ja rekonstruktiivinen, käsitteellistää tieteenperinteiden erilaisuuden. Empiiris-analyyttisen ja rekonstruktiivisen tieteenperinteen eroa voidaan tarkastella Habermasin mukaan kolmen käsiteparin avulla. Ontologiset käsitteet kuvaavat tutkimuksen kohteena olevaa todellisuuden luonnetta. Tutkimuskohteiden erilaisuus edellyttää erilaisia tutkimuksellisia lähestymistapoja ja menetelmiä. Epistemologiset käsitteet kuvaavat erilaisten todellisuuksien mukaista tieteellistä tai tutkimuksellista suuntautumista tieteenperinteen erilaista tutkimuksellista luonnetta. Empiiris-analyyttinen tiede tarkastelee havaittavaa todellisuutta rekonstruktiivisen tieteen tutkimuskohteen symbolisesti rakentuen merkitystodellisuuteen. Rekonstruktiivinen tiede pyrkii ymmärtävällä tutkimuksella saamaan tietoa symbolisten ilmausten merkityssisällöistä ja merkityssisällön eksplikaatioon, tulkintaan. (Latomaa, 2018, 17.)

Ymmärtävässä psykologiassa merkki- ja merkitysteorialla on perustava asema ja merkitys. Charles Peircen merkkioppi ja merkkien jako ikoniin, indeksiin ja symboliin, on tapa esittää mieleemme tapaa esittää todellisuutta ja suhdettamme siihen. Subjekti (tietoisuus), objekti (asia), merkki (symbolinen ilmaus) ja merkitys (mieli) muodostavat nelijäsenen merkityssuhteen. (Latomaa, 2018, 26.) Kun jokin tarkoittaa jollekin jotakin, tapahtuu merkityksenantoa ja merkityssuhde syntyy. Mielessä merkityssuhde syntyy merkityksenantotapahtumassa, jossa vaikuttavat ajattelu, kokemukset, mielikuvat arvostukset, havainnot ja tunteet. Merkityssuhteen syntyyn vaikuttaa myös suhteemme johonkin objektiin ja näiden tekijöiden tulosta käsittelemme mielessämme. Erilaisten merkkien, kuten sanojen, avulla voimme välittää merkityssuhteen tulosta muille. (Latomaa, 2019, 27.)

Merkityssuhde ilmenee elämyksessä ja kokemuksen ollessa merkityssuhteena, voidaan sanoa kokemuksen olevan elämyksessä ilmenevä merkityksenanto. Elämys ja merkitys ovat siten yhtä kuin kokemus. Kokemusmaailma, elämysmaailma ja merkitysmaailma rakentuvat erilaisista ja erilaatuisista kokemuksista. Erilaiset kokemukset, erilaisten merkkien avulla ilmaistut merkityksenannot muodostuvat havaintoaistimusten, vaikutelmien, tunteiden, mielikuvien, uskomusten, mielipiteiden, ajatusten, käsitysten ja arvostusten osatekijöistä. (Latomaa, 2019, 28.) Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sosiaalipedagogista hevostoimintaa ohjaajien näkökulmasta ja heidän kokemusten kautta.

5.4 Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruu

Haastattelu voidaan nähdä laaja-alaisena lähestymistapana tarkastella toisen kokemuksellista näkökulmaa. Haastattelijan avoin asenne tutkimuskohteelle sekä teoreettiseen ennaltamäärittämättömyyteen on tavoiteltavaa. (Laine, 2018, 39.) Valitessa teemahaastattelun lähestymistavaksi, on pohdittava, onko haastateltavilla mahdollisuus haastattelun aikana valita teemoja ja vaikuttaa niiden painottumiseen. Teemahaastattelu on strukturoitu ja siinä painottuvat tutkijan teemajäsennys ja haastattelukysymykset. (Hyvärinen ym., 2017, 22.) Kerroin haastateltaville haastattelun alussa, että kaikkiin kysymyksiin ei tarvitse vastata ja haastattelussa voidaan painottaa ohjaajalle tärkeää teemaa. Haastatteluissa oli mahdollista joustavasti painottaa yksilöllisiä, ohjaajilta itseltään nousseita teemoja. Teemahaastattelussa voidaan käyttää joustavaa reagointia haastateltavan puheeseen, suunnata keskustelua haastateltavan nostamiin teemoihin, käsitteisiin ja kielikuviin. (Hyvärinen ym., 2017, 22.)

Haastattelukysymykset eivät ole samoja kuin tutkimuskysymykset. Haastateltavien kokemusperäinen tieto ja arkinen ymmärrys tutkittavasta teemasta ei ole vielä tutkimustietoa. Haastattelussa vastaukset eivät ole koskaan tutkimustuloksia, vaan tutkimustulokset saadaan tutkijan aineiston analysoinnissa. (Hyvärinen ym., 2017, 24.) Teemahaastattelussa haastateltavien elämysmaailma voidaan huomioida sekä erilaiset tulkinnat ja määritelmät voivat nousta keskiöön (Eskola ym., 2018; Hirsjärvi & Hurme, 2000, 48).

Fenomenologinen haastattelu pyritään luomaan mahdollisimman keskustelunomaiseksi ja luonnolliseksi (Laine, 2018, 39). Haastattelu on hyvä rakentaa avoimena, vuorovaikutukseen perustuvana tapahtuma. Haastattelijan asenne on tärkeä, hyvässä haastattelussa haastatteliija kuuntelee ja osoittaa kiinnostusta, reagoi haastateltavaan ja vastauksiin. On tärkeää antaa tilaa haastateltavalle aktiivisella seuraamisella, riittäväällä myötäilyllä ja kiireettömillä lisäkysymyksillä. Haastattelijan tulee tiedostaa olemaan hiljaa, jolloin haastateltavalla on mahdollisuus omaehtoisesti jatkaa ja syventää vastausta. (Hyvärinen ym., 2017, 32.)

Teemahaastattelu valikoitui tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi, koska teemahaastattelussa on mahdollisuus tarkentaa kysymyksiä ja muokata haastattelun etenemistä ohjaajien tarpeiden mukaan. Teemahaastattelun pääteemat nousivat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan edellytyksistä ja toiminnan elementeistä sekä hyvinvoinnin näkökulmasta. Teemahaastattelun runko rakentui neljään osaan, taustatietoihin, sosiaalipedagogisen hevostoiminnan määrittelyyn, sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuuksiin sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan haasteisiin ja kehittämistarpeisiin. (LIITE 1) Teemahaastattelurunko testattiin testihaastattelulla ennen varsinaisia haastatteluja.

Tutkimuksen kohderyhmä koostui sosiaalipedagogisista hevostoiminnan ohjaajista. Aineiston keruu lähti liikkeelle Sosiaalipedagogisen hevostoimintayhdistyksen sosiaalisen median Facebook-ryhmälle osoitetusta tiedotteesta 06/2023 liittyen pro gradututkimukseen ja kutsusta haastatteluun. (LIITE 2) Ryhmässä on jäseniä noin 248. Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry:n verkkosivujen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan (SPHT) palveluja tuottavien ohjaajien listalta lähetin sähköpostiviestin kaikille listalla oleville (113) ohjaajille 1/2024. Teemahaastattelukutsussa kerrottiin pro gradu – tutkielmasta, tutkielman tarkoituksesta sekä tutkielman toteuttamisesta. Kutsu haastatteluun perustui vapaaehtoisuuteen. Kutsu sisälsi tutkimusluvan (LIITE 3) ja siinä oli linkki tietosuojailmoitukseen (LIITE 4) sekä tarvittavat yhteystiedot yhteydenottoa varten.

Teemahaastattelut suoritettiin kesän 2023 ja alkutalven 2024 aikana lähi- ja etähaastatteluina Zoom-sovelluksen välityksellä. Teemahaastatteluihin osallistui yhteensä kahdeksan ohjaajaa. Yhteydenotot toteutuivat sähköpostitse. Osa haastateltavista pyysi teemahaastattelurunkoa nähtäväksi ennen haastattelua. Lähetin sähköpostitse teemahaastattelurungon kaikille haastatteluun osallistuville. Haastattelut nauhoitettiin haastateltavan luvalla aineiston myöhempää käsittelyä varten. Aineisto talletettiin Turun yliopiston omaan tietoturvalliseen Seafire-ympäristöön. Haastattelut litteroitiin aineiston analysointia varten. Kaikki haastatteluaineistot hävitetään asianmukaisesti ja tietoturvallisesti. Tutkimuksessa käytetyistä haastatteluista ei ole mahdollista tunnistaa haastateltavien henkilötietoja, toimipaikkaa, tallin nimeä tai asuinpaikkakuntaa. Ennen haastatteluiden aloittamista kerrottiin vielä edellä mainitut seikat haastateltaville.

5.5 Aineiston analysointi

Aloitin aineiston litteroinnin mahdollisimman pian haastattelun jälkeen. Litteroin yksittäisiä äännähdyksiä, pitkiä taukoja ja esimerkiksi naurua vain niissä kohdissa, joissa koin sen olevan merkityksellistä tulkinnan kannalta kyseisessä asiayhteydessä. Poistin haastattelusta kaikki mahdolliset tunnistetiedot, kuten tallien nimet, paikkakunnat, työpaikan nimen. Haastatteluun jäi tunnistetiedoksi vain numero, esimerkiksi H1. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 78 puhekielistä tekstisivua, joka koostui ainoastaan haastateltavien aineiston litteroinnista. Kuuntelin kaikki aineistot kahteen kertaan ja tarkistin aineiston litteroinnit. Aineiston kuunteleminen useampaan kertaan auttoi hahmottamaan aineistoa ja aineistosta muodostui vähitellen kokonaiskuva. Aineistoa uudelleen kuunnellessa huomasi, että itse haastattelussa ei kaikki oleellinen vielä jäsentynyt mielessä ja osa haastateltavan esille tuomista asioista jäi huomioimatta. Haastatteluiden litteroinnin yhteydessä mahdollistuu perehtyminen aineistoon alustavasti (Eskola, 2018, 210).

Tutkimus lähti liikkeelle sosiaalipedagogisen hevostoiminnan viitekehuksesta, jonka pohjana on sosiaalipedagogiikan tieteenteoriasta noussut viitekehys. Rajasin tässä vaiheessa teoreettista viitekehystä käsittelemään sosiaalipedagogisen hevostoiminnan peruselementtejä, jotka nousevat sosiaalipedagogiikan teoriasta. Tutkimus eteni siten, että syvällisempi perehtyminen teoriaan toi tutkimukseen uudenlaista näkökulmaa. Tutustuessani sosiaalipedagogiikan tieteenteoriaan, löysin matkalla polkuja ekososiaaliseen sivistykseen sekä hyvinvoinnin teoriapohjaan tutustuessani matka päättyi kestävän hyvinvoinnin teoriaan.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta pitää sisällään luonto- ja eläinavusteisen teorian sekä kestävä hyvinvointi huomioi luonnon ja ihmisen välisen riippuvuuden uudeltaisesta teoreettisesta näkökulmasta. Tässä vaiheessa koin, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tarkastelussa voidaan hyödyntää näitä teorioita, jotka täydentävät kaikki toisiaan. Tutkimus voi edetä aineisto- tai ilmiöpohjaisesti useiden pienien teorioiden avulla sen sijaan, että pohjalla on vain yksi suurempi teoria. Tällöin useammat teoriat voivat toimia viitekehyksinä, joiden avulla tulkitaan aineistoa ja tutkimuksen lähtökohtana olevaa ilmiötä. Tutkimuksen lähtökohtana oleva teoria saa tutkimuksen edetessä rinnalleen muita, eri näkökulmista ilmiötä tarkastelevia teorioita. (Eskola, 2018, 214.)

Aineiston analyysin eteneminen teemahaastatteluaineistosta aloitettiin aineiston järjestämällä teemoittain. Jokaisesta vastauksesta poimittiin teemaan liittyvä kohta. Tässä vaiheessa luin litteroidut haastattelu useaan kertaan. Keskustelun tapaan etenevässä haastattelussa vastauksia yksittäiseen kysymykseen tulee etsiä koko haastattelun aineistosta, koska haastattelu ei välttämättä etene järjestelmällisesti teemasta seuraavaan. (Eskola, 2018, 219.) Aineistot useaan kertaan lukiessa hahmottui erilaisia teemoja, jotka merkitsin litteroituihin teksteihin värikoodeilla. Teemoittamista seurasi kolmas vaihe eli varsinainen analyysi. Tulostettuihin tekstiaineistojen reunaan lisäsin muistiinpanot liittyen teoriaan sekä kysymyksiä ja pohdintaa. Merkitsin alleviivaamalla ja ympyröimällä merkitseviltä vaikuttaneet kohdat. Analyysin tarkoituksena on tiivistää aineistoa järjestämällä ja jäsentämällä sitä tavalla, ettei mitään oleellista karsita pois, vaan lisätään aineiston arvoa tiedonvälittäjänä. Tematisoimalla eli teemoittamalla aineistoa ryhmitellään teemoittain. (Eskola, 2018, 221.) Tutkimusongelmaa peilaten nostin teemoista merkittäviä ja oleellisia sitaatteja tulkittavaksi. Koko aineisto rakentui yhteensä 15 teemaan, jotka olivat hevonen, luonto, tunteet, tavoitteet, hyvinvointi, siirtovaikutus, turvallisuus, keskeiset elementit, toiminnan merkittävät asiat, yhteistyöverkostot, kehittäminen ja haasteet, koulu, arviointi, reflektointi, sosiaalipedagoginen talliyhteisö.

Analysointivaiheessa hyvinvointiin ja tavoitteisiin liittyvät teemat kokosin taulukkoon (LIITE 5), joka rakentui kestävä hyvinvoinnin teorian pohjalta neljään pääluokkaan: elämisen perustarpeiden merkitys (*having*), merkitykselliset vuorovaikutussuhteet (*loving*), läsnäolo (*being*) ja toimijuus (*doing*). Pääluokkiin liittyvät alaluokat kokosin kestävä hyvinvoinnin teorian pohjalta ja näihin liittyvät koodit nousivat tutkimuksen aineistosta. Tässä luokittelussa on jonkin verran päällekkäisyyttä ja jokin koodi sisältyi useampaan alaluokkaan. Tämä

kuvastaa hyvinvointiin liittyvää kokonaisvaltaisuutta, jossa moni asia sisältyy ja linkittyy toiseen.

Analysoinnin seuraavassa vaiheessa aineistosta kirjoitetaan edellisessä vaiheessa työstetyt analyysit eli kirjoitin omin sanoin tulkintoja aineistosta. Tässä vaiheessa yhdistetään aineistoesimerkit, sitaatit ja tutkijan omaa ajattelua sekä lisätään kytkennät teorioihin ja aikaisempiin tutkimuksiin (Eskola, 2018, 226). Sitaateissa on tunnustemerkintä, jonka avulla sitaatti voidaan yhdistää aineistoon, josta sitaatti on nostettu, esimerkiksi H1.

5.6 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksessa tärkeänä periaatteena on toiminnan eettisyys. Eettinen ja hyvin tehty tutkimus toteutetaan vastuullisesti ja perustellusti. (Hyvärinen ym., 2017, 33.) Tutkijan näkökulmasta tutkimuksen luotettavuutta tulee tarkastella läpi koko tutkimuksen. Tutkimuksen aihe on noussut omasta kiinnostuksesta hevosiin ja tämän vuoksi tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu korostuu. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla on aina vaikutusmahdollisuus tutkimukseen luodessaan tutkimusastelmaa ja tehdessään tulkintaa. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, 133.) Tutkimuksen eri vaiheissa olen pyrkinyt avoimesti jäsentämään tutkimukseen liittyvää teoriaa ja aineistoa ja lisäämään näin omaa ymmärrystä ja tietoa aiheesta. Tutkimuksessa olen pyrkinyt avaamaan kaikki tutkimukseen liittyvät vaiheet tarkasti ja luotettavasti.

Haastattelun eettisyys liittyy toisen ihmisen kunnioittavaan kohtaamiseen. Eettiseen toimintaa sisältyy haastateltavien tietoisuus tutkimuksen tarkoituksesta ja miten haastattelun tietoja käytetään ja säilytetään. (Hyvärinen ym., 2017, 33.) Tutkimushaastattelua ohjaa tutkimuksen tavoite, jossa haastattelulla on päämäärä. Haastattelun alussa johdatellaan aloittamiseen kertomalla haastattelusta ja tutkimuksen kiinnostuksen kohteesta. (Ruusuvuori & Tiittula, 2017, 50.) Haastattelija rakentaa luottamusta kertomalla haastattelun tarkoituksesta, tietojen luottamuksellisuudesta sekä haastateltavien anonymiteetin säilyttämisestä sekä luo hyvää kontaktia empaattisella asenteella, yhteisen pohjan luomisella ja sopivan avauskysymysten avulla (Ruusuvuori & Tiittula, 2017, 67.)

Tutkijana pyrin huomioimaan luotettavuutta ja eettisyyttä koko tutkimusprosessin aikana. Haastattelut perustuivat vapaaehtoisuuteen ja tätä halusin myös haastateltaville korostaa. Lähetin ohjaajille sähköpostissa tiedon tutkimuksesta ja tutkimukseen osallistuneet ohjaajat ottivat itse sähköpostitse yhteyttä haastattelun sopimiseen. Kunnioitin myös ohjaajan omaa

näkemyistä haastatteluun osallistumisesta. Teemahaastatteluun osallistuminen vaatii kaikilta aikaa ja vaivannäköä, arvostin kaikkien haastateltavien haastatteluun osallistumista ja pyrin myös sanoittamaan sitä. Haastatteluihin oli alustavasti varattu aikaa noin 30 minuuttia, mutta lähes kaikki haastattelut kestivät pidempään. Kerroin haastateltaville, että haastattelu voidaan päättää tarvittaessa sovituksen ajan puitteissa. Haastattelun alussa kerroin tutkimuksen lähtökohdista, tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista, tutkimusluvasta ja tietosuojaan liittyvistä seikoista. Korostin myös tutkimukseen osallistuneiden anonymiteettiä ja kaiken aineiston käsittelyä sekä hävittämistä tarkoituksenmukaisesti.

Tutkijan sisäpiiriläisyys voi syntyä, kun tutkija valitsee tutkimuksensa kohteeksi sosiaalisen todellisuuden, jossa on itse osallisena. Osallisuus voi muodostua sellaisten ihmisten välille, jotka osallistuvat samaan toimintaan, yhdistävänä tekijänä jaettu kokemus osallisuudesta. Tutkijan tutkiessa ryhmää, jossa on itse osallisena ja jonka näkemykset hän jakaa, on tutkija sisäpiiriläinen. (Juvonen, 2017, 399.) Tutkijana sekä itsekin sosiaalipedagogisena hevostoiminnan ohjaajana koin itseni sisäpiiriläiseksi haastatellessani sosiaalipedagogisia hevostoiminnan ohjaajia. Sosiaalipedagogisia hevostoiminnan ohjaajia yhdistää yhdistys, jonka jäsenille lähetin haastattelukutsun. Kerroin haastateltaville, mitä kautta sain ohjaajan yhteystiedon ja miten olen haastattelun kohderyhmän valinnut. Haastatteluissa pyrin olemaan neutraali, vaikka mainitsin myös omasta hevostaustastani. Haastattelun aikana pyrin pitämään tietoisesti omat näkemykset ja kokemukset syrjässä.

Sisäpiirin haastattelun etuna voidaan nähdä yhteisten kokemusten ja osallisuuden samanlaisiin tilanteisiin tuottama jaettu ymmärrys. Ilmiöihin ja tilanteisiin liittyvät koodit ja kieli ovat tuttuja, jolloin haastattelija pääsee kiinni asiaan ja vuorovaikutus on luontevaa. Vaikka aihe olisi tuttu, kannattaa haastattelijan pyytää tarkennuksia ja selittämistä, joka voi avata uusia vivahteita ja painotuksia, joista on hyötyä analyysivaiheessa. (Juvonen, 2017, 402.) Tutkijana koin vahvuudeksi sen, että haastatteluissa toteutui jaettu ymmärrys hevosista ja sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Huolimatta siitä, että aihe oli itselleni osittain tuttu, pyrin esittämään tarkentavia kysymyksiä sen sijaan, että olisin tehnyt omia tulkintoja vastauksesta.

Haastattelujen tehtävänä on tuottaa aineistoa, joiden avulla tutkija voi vastata tutkimuskysymyksiin ja luoda uutta tietoa. Sisäpiiritutkimukseen liittyy eettisiä kysymyksiä, jotka tutkijan tulee tiedostaa. Sisäpiirihaastattelu voi parhaimmillaan laajentaa tutkijan

kokemushorisonttia oppimalla uutta tietoa tutkimastaan asiasta sekä mahdollistaa tilaisuuden käsitellä itselleen tärkeitä asioita. Haastattelijalle tarjoutuu mahdollisuus pohtia ja syventää itseymmärrystä sekä tutkijana että ihmisenä. (Juvonen, 2017, 408.) Tutkimuksen avulla voidaan parhaimmillaan tuottaa tietoa, jonka ansiosta tutkittavat voivat samaistua tutkimuksessa kuvattuihin kokemuksiin sekä on arvokasta niille, jotka saavat tutkimuksen kautta mahdollisuuden päästä osalliseksi tutkimuksen ilmiöstä ja kokemusmaailmasta ja oppia ymmärtämään sitä paremmin. (Juvonen, 2017, 409.) Koin itseni tutkijana onnekaaksi saadessani haastatella sosiaalipedagogisia hevostoiminnan ohjaajia ja päästä näin osalliseksi itselleni tärkeään aiheeseen. Koin tutkijana, että minulle tarjoutui mahdollisuus oppia uutta sekä syventää itseymmärrystä sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta.

6 Tutkimustulokset

Tutkimuskysymykseen “Mitä sosiaalipedagogisen hevostoiminta on?” pyritään tarkastelemaan ohjaajien kokemuksista toiminnan kohderyhmästä, reunaehdoista, toimintaan liittyvistä ja sitä ohjaavista avoista ja ohjeistuksista. Näitä tekijöitä tarkastellaan tutkimustulosten luvussa 6.1. Tutkimustulosten luvussa 6.2. tarkastellaan ohjaajien näkemyksiä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ominaispiirteistä sekä mahdollisuuksista tukea lasten ja nuorten hyvinvointia. Tutkimustulosten luvussa 6.3. tarkastellaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan haasteita ja kehittämistarpeita arvioinnin, vaikuttavuuden, yhteistyön sekä verkostoitumisen näkökulmista. Viimeisessä luvussa kootaan lyhyesti tutkimuksen tulosten yhteenvetoa.

6.1 *“Sit mä palaan aina tähän sosiaalipedagogiikkaan, miksi siinä on se nimi?”*

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan viitekehyksenä on sosiaalipedagogiikan teoria käytännön toteutuksen pohjautuessa ammatilliseen eläinavusteiseen toimintaan. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käsitteen perusteena on näkemys talliyhteisön merkityksestä sosiaalipedagogisena yhteisönä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta rakentuu ohjaajan ammattitaustan viitekehyksestä. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan edellytykset rakentuvat ammatillisuudesta, tavoitteellisuudesta ja vastuullisuudesta. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 9.)

6.1.1 Ammatillisuus ja arvot

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa toiminta pohjautuu sosiaalipedagogiikan viitekehykseen. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on orientaatio, jonka ympärille rakentuu monenlaisia hevosavusteisia palveluita. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa voidaan rakentaa erilaisista näkökulmista monien eri alojen ammattilaisten toimesta ja toiminnan sovelluskohteet ovat moninaiset. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 8.)

Tutkimuksen haastatteluihin osallistui sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajia, joita yhdistää sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutus ja sosiaalipedagoginen viitekehys, jonka puitteissa toimintaa toteutetaan. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa hyödynnetään ohjaajan ammattitaustasta riippuen. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 9.)

portaikkoa on rakennettu kuvaamaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan monimuotoisuutta ja toiminnan taustalla vaikuttavaa käyttöteoriaa. Käytännön työssä ohjaajan oma taustakoulutus ja ammatillinen perusta sekä kokemus kiinnittyy sosiaalipedagogiikan elementtien ymmärrykseen, joka yhdistyy käyttöteoriaksi. (Lipponen & Vehmasto, 2019, 80.) Haastatteluun osallistuvilla ohjaajilla oli hyvin erilaiset ammatilliset pohjakoulutukset sekä viitekehykset, jonka mukaan toimintaa toteutettiin.

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa toteutettiin monella tavalla, muun muassa pää- tai sivutoimisena yrittäjän tai työntekijänä osana omaa työtä. Haastatteluissa välittyi ohjaajien halu kehittää omaa ammatillisuutta ja osaamista sekä oman työn että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan näkökulmasta. Haastateltavilla oli vahva työkokemus sekä ammatillinen tausta sekä sosiaalipedagogista hevostoimintaa tukevia täydennyskoulutuksia. Ohjaajien ammatillinen tausta myös ohjaa vahvasti sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamista oman ammatillisen viitekehyksen pohjalta. Ohjaajien vastauksissa korostui myös näkemys oman ammatillisen osaamisen tärkeydestä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamisen näkökulmasta.

Mun pohjakoulutus on merkittävä tämän sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kannalta. Ajattelen, että kaikki mitä olen elämässä ja työssäni tehnyt, niin se linkittyy, mä voin hyödyntää niitä tässä työssä. H5

Vahva koulutus pohja ja työkokemus on tosi tärkeä tässä, myös kokemus ja taidot, jotka liittyy hevostaitoihin ja eläinavusteisuuteen. H5

Mulle sosiaalipedagoginen hevostoiminta tarkoittaa työmenetelmää, millä mä pystyn kuntouttamaan nuoria. H2

Haastatteluissa sosiaalipedagoginen työote rakentui palvelun portaikon mukaisesti. Osa ohjaajista jäseni oman sosiaalipedagogisen hevostoiminnan viitekehyksen selkeästi jollekin tietylle palvelun portaikolle liittyen ammatilliseen taustaan ja toiminnan toteuttamisen reunaehtoihin. Osa ohjaajista koki toteuttavansa sosiaalipedagogista hevostoimintaa useammalla portaalla toteuttaen toimintaa eri näkökulmista ja hyödyntäen laajaa ammatillista toimijuutta. Kaikille haastateltaville yhteistä oli lapset ja nuoret kohderyhmänä, vaikka asiakaskunta muodostui myös muista kohderyhmistä.

Mä toteutan tätä toimintaa pedagogisesta viitekehuksesta, tavoitteet on siinä koulumotivaatiossa, päästäis sinne kouluun joka aamu ja saatais se päästötodistus keväällä. H4

Ajatus on, ettei ole tarkoitus, että tallilla kävijät olis täällä ikuisuuden, vaan me ollaan semmoinen ponnahduslauta johonkin heidän elämäntilanteeseen. Olisi tarkoitus, että nuori jatkaa siitä, lähtee muihin juttuihin, tää yhteisö antaa voimavaroja sinne. Nuori lähtee sinne omiin juttuihin, pääsee sinne, missä muutkin nuoret on. H7

Kun ne [nuori ja huoltajat] kyseli, että olisko nyt aika kokeilla sitä ratsastuskoulua, lähteä sinne isompaan talliin, niin mä vastasin siihen, että kyllä on. Mä tiedän, että se kynnys lähtee on niin suuri... sen jälkeen, kun on ensin saanut itseluottamuksen ja varmuuden, sit vaan lähtee kokeilemaan, uskaltaa lähtee. H7

Etiikka pitää sisällään kuvauksia ja perusteluja hyvistä ja oikeista tavoista elää ja toimia maailmassa. Etiikka muodostuu arvoista, ihanteista ja periaatteista, joissa tarkastellaan hyvää ja pahaa, oikeaa ja väärää. Voidaan ajatella, että etiikan tehtävänä on auttaa valintojen tekemisessä, ohjata ja arvioida omaa ja toisten toimintaa sekä herättää tutkimaan perusteita toiminnalle. (Etene-julkaisuja 2024, 4.) Oman ammattialan eettistä ohjeistusta noudatetaan myös sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa, jossa eettiset ohjeet luovat toiminnan periaatteet. Eettiset ohjeet toimivat ohjaajien työssään tekemien valintojen ja ratkaisujen tukena. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 33.) Sosiaalipedagogiikan tieteenalalle arvopohjaan liittyvät kysymykset ovat perustavanlaatuisia. Voidaan ajatella, että keskeisin ja monitahoinen kysymys kaikessa kasvatustieteessä ja -työssä on kysymys, jossa pohditaan, miksi kasvatuksellista työtä tehdään. Hyvä sosiaalipedagoginen työ pitää sisällään kysymyksiä sosiaalipedagogiikan tarkoituksista ja merkityksistä. (Nivala & Ryyänen, 2019, 30.) Sosiaalipedagogisen työotteen voi määrittellä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajan tavaksi tehdä työtä. Työote rakentuu ohjaajan arvopohjasta, teoreettisesta ymmärryksestä sekä sosiaalipedagogiikan että oman ammatillisen viitekehysten näkökulmista.

Ohjaajien nostamat arvot sisältyivät sosiaalipedagogiikan arvopohjaan ja omaan ammatilliseen viitekehykseen, keskeisemmäksi nousi toiminnan keskiössä oleva dialogisuus, aito vuorovaikutus. Lähes kaikki haastateltavat kokivat arvojen liittyvän vahvasti myös

hevoseen ja hevosen hyvinvointiin. Haastatteluissa korostui kokonaisvaltaisuus, jossa eettiset kysymykset ja arvot kietoutuvat käytännön toiminnassa yhteen sisältyen kaikkiin edellä mainittuihin näkökulmiin. Myös luonto itsessään koettiin arvona toiminnassa.

Vahva läsnäolo, arvostava kuuntelu ja kohtaaminen H2

Arvona toisaalta yksilöllisyys, toisaalta yhteisöllisyys. Yhdenvertaisuus, tallilla ollaan tasapuolisia kaikkia kohtaan. Mulla on sellainen asenne ja arvot, että sukupuoleen tai etniseen taustaan katsomatta... kaikki kohdataan tasavertaisena. Mä yritän luoda sellaista ilmapiiriä, et olis helppo puhua, et nuoretkin uskaltaa puhua ja lähestyä. H1

Lapset ja nuoret haluaa vilpittömyyttä, aitoa, rauhallista kuuntelevaa korvaa. H2

Arvona kaikessa sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa se eläimen hyvinvointi. H8

Eläimen hyvinvointi ja sitten työtehtävien soveltuvuus sille eläimelle. H7

Hevosen tai eläimen kustannuksella ei tehdä asioita... tärkein pointti. H5

Pidän isona asiana sitä, että huomioi sen hevosen kunnioittamisen ja jaksamisen. H6

Luontohan tietysti, mut se on päivänselvää. H2

Hevosavusteisen toiminnan eettisyyttä tulee tarkastella kriittisesti, jolloin jokainen ohjaaja voi käytännön työssään reflektoida omaa toimintaansa ja työtään. Kouluttautuminen, tutkitun tiedon hyödyntäminen sekä hyvien toimintamallien edistäminen ja epäkohtiin puuttuminen ovat keinoja, joilla yksittäinen ohjaaja voi vahvistaa eettistä arvopohjaa työssään. (Lipponen, & Vehmasto, 2021, 33.)

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaaminen voi olla ohjaajalle merkittävää ja palkitsevaa työtä, mutta toisaalta myös psyykkisesti kuormittavaa. Ohjaajan tuntemus omista voimavaroista ja osaamisesta liittyy eettisyyteen ja arvoihin. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 33.) Omasta hyvinvoinnista huolehtiminen ja omien rajojen tunnistaminen on tärkeää eettisestä näkökulmasta. Omien tietojen ja taitojen ylläpitäminen ja kartuttaminen sekä työn

riittävästä laadusta huolehtiminen on työntekijän eettinen velvollisuus. (Etene-julkaisuja 2024, 5.) Useassa haastattelussa korostui oman työn merkityksellisyyden kokemus, jossa sosiaalipedagoginen hevostoiminta nähtiin tärkeänä, vaikuttavana ja merkittävänä työnä. Ohjaajat tietoisesti myös tekivät itse samoja harjoitteita, kuin toimijan kanssa tehtäessä. Samoja myönteisiä vaikutuksia koettiin saavan myös itselle.

Läsnäolontaidot, hyödynnän ja käyn läpi ennekuin toimija tulee, ne samat harjoitukset, mitä voisin ohjata toiminnassa, niin ne on myös minun elämäni ja työhyvinvointiin liittyviä juttuja, joita tietoisesti teen ja se kannattelee sitten. H7

Voin nykyään paljon paremmin, kun teen tätä [sosiaalipedagogista hevostoimintaa] työkseni. Kuin edellisessä työssä. Tää on sellainen elämäntapa. H6

Oon huomannut, että aika nopeesti saan itseni rennoksi, koska sitä tulee toimijan kanssa harjoiteltua. H2

Oon oppinut [hevosilta] vastuullisuutta, hommat hoidetaan, se näkyy tässä työroolissakin, hevosten kanssa toimiminen on auttanut tässä asiakastyössä niin paljon. H8

Elämää mullistava hetki itsellä ollut, kun sen oman hevosen kanssa toimiessa, on kohdellut sitä jotenkin suhteettoman hurjasti. Siitä hetkestä ymmärsin, että se on se tapa, miten minua on lapsena kohdeltu. Aukesi rankka polku, piti kulkea se, että voi ohjaajana tämmöisessä työssä olla. Semmoinen oivallus siitä hevosen kohtelusta. H7

6.1.2 Vastuullisuus ja turvallisuus

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa pyritään laadukkaaseen ja eettisesti kestävään palveluun. Toiminnan vastuullisuus voidaan ymmärtää siten, että siihen voidaan luottaa. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa ja käytännön työtä ohjaavat erilaiset laatu järjestelmät ja laatukriteerit. Vastuulliseen toimintaan sisältyy erityisesti hevosen hyvinvointi ja siihen liittyvät näkökulmat, kuten lajityypillisten käyttäytymistarpeiden toteutuminen, hevosen eettinen kouluttaminen ja käyttö toiminnassa. (Lipponen & Vehmasto, 2019, 81.) Ohjaajien vastauksissa näkyi Sosiaalipedagogisen hevostoimintayhdistyksen tärkeä rooli

hevostoiminnassa. Myös oma aktiivinen rooli yhdistyksen suuntaan nähtiin tärkeänä saada tarvitavaa tukea ja ohjausta omaan työhön.

Meidät [sosiaalipedagogiset hevostoiminnanohjaajat] kokoaa yhteen yhdistys, joka myös ylläpitää ohjaajanimikettä ja laadun ja vaikuttavuuden työkirjaa. Olemalla aktiivinen yhdistyksen suuntaan, sä saat sieltä apua ja tukea. H7

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnanohjaajan koulutus ja osaaminen ovat tärkeitä tekijöitä toiminnan laadun kannalta (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys, 2024).

Haastatteluissa korostui lähes pääsääntöisesti monipuolinen ja vahva pohjakoulutus omalta alaltaan, sisältäen täydennyskoulutuksia alaan ja työnkuvaan liittyen. Vahvaa omaa ammatillista koulutusta arvostettiin ja sen koettiin toimivan myös vahvana pohjana sosiaalipedagogista hevostoimintaa toteuttaessa. Pitkä työkokemus omalta alalta koettiin myös edellytyksenä ja vahvuutena hevostoiminnan toteuttamiseen. Vahva hevoskokemus välittyi kaikkien haastateltavien vastauksissa sekä myös halukkuus edelleen vahvistaa tietotaitoa liittyen omiin hevostaitoihin.

Täydennyskoulutettu [SPHT] ohjaaja on edellytys, että toiminta on laadukasta. H7

Mulla on kovat koulutukset [ammatillinen pohjakoulutus] takana ja pitkä työkokemus aika laajassa kuvassa, sieltä ne verkostot... sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tekeminen on helppoa. H5

Tätä työtä tehdään aina ammatillisesta näkökulmasta.. Tärkeintä on se, että toiminnassa on aina koulutetut aikuiset, pitää olla sitä osaamista niin paljon. H5
Nämä koulutukset [hevosalan] liittyy niihin hevostaitoihin, se on pohjaa sosiaalipedagogiselle hevostoiminnalle. H5

6.1.3 Tavoitteellisuus

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa keskeistä on tavoitteellisuus. Fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen hyvinvointi sekä toimintakyvyn vahvistuminen voidaan nähdä yleisinä tavoitteina, jonka lisäksi ovat jokaisen yksilölliset tavoitteet. Ohjaajan tehtävänä on tukea toimijaa pyrkimään yksilöllisesti asetettuun tavoitteeseen mahdollistamalla onnistumisen kokemuksia ja elämyksiä. (Lipponen & Vehmasto, 2019, 81.) Sosiaalipedagoginen ajattelu

perustuu hevostoiminnassa näkemykseen, jossa ohjaajan roolina on tarjota kasvuympäristö, jossa voi turvallisesti harjoitella toimijan omien päämäärien mukaisia taitoja, jotka tukevat häntä omassa arjessaan. (Lipponen & Fagerström, 2021, 12.)

Tavoitteet lähtee sieltä lapsen tai nuoren tilanteesta esiin, niitä määritellään yhdessä lapsen/nuoren, huoltajien ja työntekijöiden kanssa. H6

Hevostoiminnassa rajaton se mahdollisuus... Tätä kaikkee voi peilata sinne arkeen, mitä ihminen tarvitsee. H4

Hevostoiminta voi tarjota lapselle ihan mitä hän tarvii, kun vaan tunnustetaan, mistä asioista ne [yksilölliset tarpeet] koostuu. Ajatuksena se syrjäytymisen ehkäisy, sillä on merkittävä vaikutus lapsiin ja nuoriin. Mun mielestä isoin juttu, sitä myöten oman arjen hallintaa ja sitä hyvinvointia. H2

Semmoinen onnistumisen kokemus, niiden kokemusten saaminen. Että selviytyy, pärjää ja osaa. H6

6.1.4 Eläinavusteisuus ja hevonen osana toimintaa

Eläinavusteista toimintaa toteuttavan tulee pohtia toimintaa kokonaisuutena ja tiedostaa eläimen rooli. Tavoitteena tulisi olla eläimen roolin muuttuminen työvälineestä työkaveriksi, jolloin toiminnan tavoitteiden toteutuminen mahdollistuu yhteistyössä vuorovaikutteisesti. Eläinavusteisen työn tulisi olla kaikille osapuolille hyödyllistä. Ohjaajan tehtävänä on huomioida toiminnassa eläimen hyvinvointi ja eettinen käsittely. (Parkkisenniemi & Rimppi, 2021, 143.) Halusin tietää, mitä asioita ohjaajien mielestä tulee huomioida eläinavusteisessa toiminnassa. Hevosella on merkittävä rooli toiminnassa. Ohjaajien vastauksissa korostui eläinavusteisuuteen liitetyt tärkeät elementit, jotka viittasivat hevosten hyvinvoinnin osatekijöihin. Toiminnan rakentuminen lähtökohtaisesti hevosen hyvinvoinnin näkökulmat huomioiden nousivat keskeisiksi teemoiksi.

Pidän isona asiana, että huomioi sen hevosen kunnioittamisen ja jaksamisen. Hevosen hyvinvointi on itsestäänselvyys. H6

Arvona eläimen hyvinvointi, vain hyvinvoiva eläin voi tuottaa hyvinvointia muille. Mun tehtävä on toimia hevosen asianajajana ja valvoa sen etua, aina pitää huomioida se eläimen jaksaminen ja kuormitus. Kaikki toiminta pitää suunnitella sen mukaan. H8

Hevoset ovat herkkiä ja vaistonvaraisesti käyttäytyviä pakoeläimiä, jotka tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia eläinavusteiseen työskentelyyn. Hevosavusteisissa menetelmissä voidaan hyödyntää erityisesti kosketusta, kehollisuutta ja vuorovaikutuksellisuutta sekä hevosen laumakäyttäytymistä. Hevonen on suurikokoinen ja voi aiheuttaa myös pelon ja jännityksen tunteita. Hevosavusteisessa toiminnassa on otettava erityisen hyvin huomioon turvallisuus. (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021, 23.) Ohjaajat nostivat turvallisuuden huomioimisen ja toteutumisen erittäin tärkeäksi tekijäksi sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Turvallisuustekijät oli koottu tallin ja toiminnan turvallisuusasiakirjaan, jossa turvallisuusnäkökulmia oli avattu tarkemmin.

Eläinavusteinen työskentely edellyttää vahvaa ammatillista taustaa, kokemusta sekä vastuullista perehtymistä eläinavusteisen toiminnan näkökulmiin. (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021, 23.) Ohjaajat toivat esille eläinavusteiseen työhön liittyviä edellytyksiä ja toiminnan reunaehdoja sekä myös haasteita.

Tää [eläinavusteinen] toiminta on haastava työ, täytyy olla todellinen ammattilainen, että voi ennakoida riskejä ja tuottaa turvallista palvelua, sun täytyy tuntea hyvin sekä eläimet että toimijat. H7

Haastatteluissa korostui ohjaajien vahva ja pitkä hevostokokemus ennen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan aloittamista. Kaikki haastateltavat kokivat omaavansa vahvat hevostaidot. Hevosharrastus oli monella ohjaajalla alkanut jo lapsuudessa monipuolisen hevosharrastuksen merkeissä ravi- ja ratsastustalleilla. Suurimmalla osalla hevoset olivat olleet jollakin tavalla mukana elämässä useita vuosia, harrastuksen, omien hevosten tai hevosalan työn kautta. Osa ohjaajista oli kouluttautunut hevosalan ammattilaiseksi. Lähes kaikki haastateltavat olivat osallistuneet hevosalan valmennuksiin, kouluttautuneet hevosalan täydennyskoulutuksissa, osa koki erityisen tärkeänä hevosen kouluttamiseen ja hyvinvointiin liittyvät koulutukset. Perehtyminen hevosten hyvinvointiasioihin ymmärrettiin mahdollisuutena kehittää eläinavusteita työtä edelleen. Tärkeänä koettiin hevosen hyvinvointiin liittyvien

hyvinvointitekijöiden sekä hevosen lajityypillisten tarpeiden tunnistaminen ja niiden huomioiminen arjessa.

Me ei voida koskaan pakottaa hevosta mihinkään...H5

*Pyritään siihen, että hevosella on virikkeellinen ympäristö, tilaa liikkua, kaveri siellä.
H2*

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan nimissä ei saa tehdä valintoja tai asioita, jotka on pois hevosen hyvinvoinnista. Jos se ei ole järkevää hevosen kannalta, niin sitä ei tehdä. Hevosen kustannuksella ei voi tehdä asioita, se on tärkein pointti. H6

Tärkeitä teemoja eläinavusteisuudessa ovat eläimen soveltuvuus kyseiseen työhön, eettiset näkökulmat, eläimen oikeudet sekä yksilöllisten ominaisuuksien huomioiminen. Ennen toiminnan aloittamista on tunnettava eläin riittävän hyvin, perehdyttävä eläimen käyttäytymiseen ja kouluttamiseen sekä huomioimalla olosuhteita ja arvioitava riskejä. (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021, 23.) Ohjaajilla oli vaihteleva määrä hevosia käytössä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Osalla oli oma tai useampi oma hevonen, osa hyödynsi erilaisin sopimuksien mukaan myös tallissa olevia muiden omistuksessa olevia hevosia toiminnassa. Ohjaajat kokivat tärkeäksi, että tunsu hyvin toiminnassa olevan hevosen ja tietää, miten hevonen tyyppillisesti reagoi. Hevoset myös nähtiin yksilöinä, jolloin huomioitiin hevosen vahvuudet ja soveltuvuus toimintaan.

Tärkeää on, että se hevonen on sopiva siihen toimintaan. Liian arka, epäluuloinen tai reaktiivinen ei sovi tähän toimintaan. Ei oleteta, että kaikki sopii samaan työhön. H3

En mä varmaan 1-2 hevosella olisi kokopäiväiseksi yrittäjäksi lähtenytkään, olisi vähän kohtuutonta hevoselle. H4

Pitää avata ja tehdä itselle selväksi, mitä sen hevosen pitäisi osata. Hevonen pitää kouluttaa kaikkeen siihen tekemiseen, mitä siltä vaaditaan. On tärkeätä, että hevosen kouluttamiseen on käytetty mentelmiä ja keinoja, jotka kestää tarkastelemisen. H2

Toiminta, mihin hevosia otetaan, on valmisteltu niille, ne tietää mihin ne tulee, on koulutettu niitä taitoja. Ei ole mikään pikkuprosessi kouluttaa hevosta asiakastyöhön.
H7

Eläimen stressaantuminen on aina merkki siitä, että toimintaa on muutettava. (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021, 23). Ohjaajien vastauksissa korostuivat hevostaidot ja kyky havainnoida ja tulkita hevosen käyttäytymistä, eleitä, ilmeitä, terveyttä ja hyvinvointia. Hevosen terveydentilan huomioiminen ja ylläpitäminen koettiin tärkeäksi sekä suoraan hevosen että välillisesti toiminnan kannalta.

*Jos hevosen hyvinvointi vaihtelee, vaihtelee myös toiminnan ja palvelun laatu.*H2

On tärkeätä, ettei hevosta kuormiteta liikaa. Aina pitää huomioia se eläimen jaksaminen ja kuormitus, suunnitella se kaikki homma sen mukaan. Sä näet hevosen korvien asennosta, pitää ottaa vähän pakkia, pitää tehdä jotain muuta. H8

6.2 “Saadaan erityisesti lapsia ja nuoria osallistumaan oman elämänsä lennonjohtajiksi”

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keskiössä on toimijan, ohjaajan ja hevosen välinen dialogisuus sekä reflektiivisyys. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan työtteen ominaispiirteet ovat toiminnallisuus, elämyksellisyys, yhteisöllisyys sekä osallisuuden ja toimijuuden tukeminen. Sosiaalisen kasvun tukeminen talliyhteisössä rakentuu toiminnalle asetettujen tavoitteiden perustaan. Tavoitteena on toimijan hyvinvoinnin ja toimijuuden vahvistaminen, osallisuus ja kuuluminen yhteisöön sekä yhteiskuntaan kiinnittyminen. Kokonaiskuvassa sosiaalipedagogiikka tavoittelee yksilön, yhteisöjen ja yhteiskunnan hyvinvointia. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 9.)

Tässä luvussa tarkastellaan ohjaajien näkemyksiä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ominaispiirteitä sekä toiminnan mahdollisuuksista tukea lasten ja nuorten hyvinvointia. Halusin tietää, minkälaisia kokemuksia ja näkemyksiä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajilla on hevostoiminnan mahdollisuuksista lasten ja nuorten tukena. Minua kiinnosti toiminnalle asetetut tavoitteet ja erityisesti tallilla opittujen taitojen siirtyminen ja hyödyntäminen lasten ja nuorten arjessa. Ohjaajat peilasivat omasta näkökulmastaan hevostoimintaa ja hevoselta oppimista, mitä mahdollisesti ovat itse oppineet. Kartoitin myös

sosiaalipedagogisen hevostoiminnan peruselementtejä ja ohjaajien näkemyksiä niistä. Ohjaajat pohtivat asioita, jotka kuvaavat eri elementtejä ja kertoivat niihin liittyviä käytännön esimerkkejä. Minua kiinnosti hevostoiminnan roolit ja aito dialogi kaikkien toimijoiden välillä. Ohjaajat arvoivat toimintaan motivoitumista ja sitoutumista. Talliympäristöä ja talliyhteisöä tarkasteltiin erityisesti sosiaalipedagogisen hevostoiminnan viitekehyksestä ja yhteisöllisyyden näkökulmasta. Lopuksi ohjaajat kertoivat omassa työssään tyypillisen tapauskuvauksen sosiaalipedagogisesta hevostoiminnan prosessista.

Tässä tutkimuksessa sosiaalipedagogista hevostoimintaa on tarkasteltu lasten ja nuorten hyvinvoinnin valossa. Tutkimuskysymyksiä *Minkälaisia mahdollisuuksia sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla on lasten ja nuorten tukena sekä miten sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla voidaan tukea lasten ja nuorten oppimista, kasvua ja hyvinvointia*, pyrin tarkastelemaan ohjaajien näkemysten pohjalta. Luvussa 6.2.1 tarkastellaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuuksia hevostoiminnassa lapsille ja nuorille asetettujen tavoitteiden kautta. Hyödynnän tässä luvussa kestävän hyvinvoinnin teoriaa, jossa hyvinvointia tarkastellaan neljän eri elementin, elämisen perustarpeiden merkityksen (*having*), merkityksellisten vuorovaikutussuhteiden (*loving*), läsnäolon (*being*) ja toimijuuden (*doing*), kautta. Näitä hyvinvoinnin elementtejä on tarkasteltu Kestävän hyvinvoinnin alaluvussa 3.1.

6.2.1 Hyvinvointia, kasvua ja oppimista talliyhteisössä

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa keskeistä on toiminnan tavoitteellisuus. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yleisenä tavoitteena on pyrkimys hyvinvointiin ja voimavarojen lisäämiseen. Tavoite määritellään ja asetetaan lapsen tai nuoren näkökulmasta kohdentuen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin ja toimintakyvyn vahvistumiseen. Tämän lisäksi asetetaan yksilölliset ja omat tavoitteet, joita kohti lapsi tai nuori pyrkii ohjaajan tukemana. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan lähtökohtana on osallisuuden tukeminen lapsen tai nuoren omaan elämään liittyvissä päätöksissä ja vahvistaa yhteisöihin sekä yhteiskuntaan kiinnittymistä. Talliyhteisössä voidaan vahvistaa vastuullisuutta ja tukea arjen hallinnantaitoja, auttaa tunnistamaan vahvuuksia ja voimavaroja, joiden avulla elämänlaatu lisääntyy. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 11.) Lapsen tai nuoren hyvinvoinnin ja toimijuuden vahvistaminen lisää osallisuuden tunnetta ja mahdollistaa yhteisöön kuuluvuuden tunnetta. Tämän avulla voidaan tukea yhteiskunnallista kiinnittymistä esimerkiksi opintoihin tai työelämään liittyen.

Ohjaajat kuvailivat lasten ja nuorten tarpeiden ja tavoitteiden olevan moninaisia. Sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan osallistuneiden lasten ja nuorten tavoitteiden asettelu lähtee jokaisen yksilöllisistä tarpeista. Haasteet ja oppimisvaikeudet koulussa, koulupudokkuus, syrjäytymisen uhka, neuropsykiatriset haasteet, psykosomaattiset oireet, ahdistuneisuus, haasteet omatoiminnanohjauksessa, tunnetaidoissa, vuorovaikutus- ja sosiaalisissa taidoissa sekä käyttäytymisen säätelyssä. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa asetetut tavoitteet kohdentuivat usein elämänhallinnan osa-alueisiin ja terveellisten elämäntapojen vahvistamiseen. Tavoitteiden asettelu saattoi liittyä itsetunnon vahvistamiseen, suunnan löytämiseen elämään, fyysisen kunnon kohentamiseen, mielialan kohentamiseen, kaverisuhteisiin. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tavoitteet saattoivat liittyä myös hevos- ja ratsastustaitoihin, nämä asettuivat pääsääntöisesti osatavoitteina lapsen tai nuoren laajempaan kokonaistavoitteeseen.

Nykypäivän lapsilla ja nuorilla on vaikeuksia olla osallisina sosiaalisissa ympäristöissä. H2

Ajatuksena [tavoitteen asettelussa] se syrjäytymisen ehkäiseminen, merkittävä vaikutus lapsiin ja nuoriin. Omaa hyvinvointia ja arjen hallintaa, arkea parantavaa toimintaa. H4

...tavallaan se hevostoiminnan koko pointti on se lapsen /nuoren hyvinvointi. Tavoitteet lähtee sieltä lapsen/nuoren tilanteesta. H6

Tavoitteena uusien asioiden kokeilemistä ja uuden oppimista, olemassaolevien taitojen vahvistamista. H8

Elämisen perustarpeiden merkitys (*having*) pääluokkaan sisältyy elämisen perustarpeiden tavoittelu, alaluokat rakentuvat elämisen perustarpeiden ja elintason ympärille.

Sosiaalipedagogiselle hevostoiminnalle asetetut tavoitteet liittyivät osalla lapsista ja nuorista elämisen perustarpeiden merkityksen elementteihin. Sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla voitiin tehdä näkyväksi perustarpeiden merkitystä hevosen avulla.

Toiminnallista se on kokonaisuudessaan tallilla oleminen, toiminnallisena on siinä hevosen arjen hyvinvoinnista huolehtiminen ...lähdetään sitten käytännössä

kattomaan, mitä se kaikki... ja sitten keskustellaan, mitä hän [lapsi/nuori] itse syö...H2

Ohjaajat kuvailivat arkisia, päivittäisiä ja rutiininomaisia hevosen päivittäiseen hoitoon liittyviä asioita, kuten hevosen ruokintaan, ravintoon, puhtauteen, liikkumiseen ja turvallisuuteen liittyviä osatekijöitä, joiden avulla oli mahdollista tehdä näkyväksi myös samojen hyvinvointiin liittyvien tekijöiden merkitystä lapsen tai nuoren omassa elämässä. Hevosten avulla voitiin peilata terveellisiä elämäntapoja ja yksilöllisenä tavoitteena voi olla esimerkiksi nuoren päihteettömän elämän tavoittelu.

Mitä se voi olla arjenhallinnassa, syömisessä... Millä tavalla sitä hevosta pitää ruokkia, että se jaksaa ja voi hyvin ja sitten sitä voi peilata sinne ihmisen arkeen. H4

Tarhojen, karsinoiden siivoaminen.... samaa asiaa kuin vaihdettaisiin lakanat. Miten se oman huoneen siivoaminen...? Mietitään, että kun se oma huone on siisti, niin onko sinne mukavampi mennä silloin...? H4

Turvallisuus huomioidaan sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa monipuolisesti. Lapsen ja nuoren resurssin näkökulmasta turvallisuuteen liittyvät varusteet ovat oleellisia. Ohjaajat mainitsivat mm. ratsastuskypärät, turvaliivit ja turvakengät. Taloudelliset ja muut resurssit lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta liittyvät tässä yhteydessä toiminnan mahdollistamiseen. Ohjaajilta nousi haasteita, jotka voivat olla esteitä toiminnan toteutumiseen yksittäisen lapsen tai nuoren kohdalla. Vanhempien kuormittuneisuus, haasteet kuljettamisessa, perheen taloudellinen tilanne tai esimerkiksi pitkät välimatkat. Ratkaisuna toiminnassa oli kehitelty erilaisia hankerahoituksia ja toimintamalleja tukemaan perheitä ja mahdollistamaan toimintaa, muun muassa kuljetuksen järjestäminen ohjaajien toimesta, perheiden osallistaminen toimintaan. Resurssina lapsen ja nuoren näkökulmasta voidaan ajatella olevan myös erilaiset tukitoimet tallilla, jotka mahdollistavat yksilöllisen osallistumisen ja tavoitteiden saavuttamisen. Tallin puitteet, esteettömyys, ohjaavat struktuurit, kuvalliset toimintaohjeet, selko-ohjeet, vaihtoehtoiset ja puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät olivat ohjaajien kokemusten mukaan tekijöitä, joiden avulla toiminta mahdollistuu myös tukea tarvitseville,

Merkitykselliset vuorovaikutussuhteet (*loving*) pääluokkaan sisältyy aito dialogi ja vuorovaikutus, suhteet ihmisten, luonnon ja muiden lajien kanssa, sosiaalinen identiteetti, yhteisöihin ankkuroituminen, rakkauden tarpeet, turvallisuuden kokemus, perhe, suku ja ystävyysuhteet, yhteisöt ja yhteiskunta sekä luonto ja muut eläinlajit.

Arvona vahva läsnäolo ja arvostava kuuntelu ja kohtaaminen... erityisesti lasten ja nuorten kanssa tärkeitä pysähtyä kuuntelemaan...H2

Ohjaajat nostivat dialogisuuden merkittäväksi elementiksi toiminnassa, joka oli keskeisenä tavoitteena toiminnassa. Dialogisuuteen sisältyy sekä lapsen, nuoren, ohjaajan ja hevosen välinen vuorovaikutus. Vilpittömyys, arvostava kohtaaminen, tasavertaisuus, kuunteleminen ja kuuleminen olivat tärkeitä tekijöitä dialogissa. Merkityksellisten vuorovaikutussuhteiden näkökulmasta tavoitteiden asettelu liittyi vuorovaikutustaitoihin, sanalliseen ja sanattomaan viestintään, sosiaalisiin taitoihin, yhteyden löytymiseen omaan lähiyhteisöön sekä yhteiskuntaan. Tavoitteet liittyivät asioiden oppimiseen, joita tarvitaan yhteisöissä toimimiseen, toisten huomioimiseen ja kannustamiseen, ärsykkeiden sietämiseen.

Tavoite, et tervehditään kaikkia, et se lähtee niinkin pienestä... ei tarvii silmiin katsoa, voi sanoa vaikka moikka...H2

Yhteisyyssuhteet ihmisten, ihmisten ja luonnon sekä muiden lajien kanssa toteutuivat lapsen/nuoren, ohjaajan sekä hevosen välisessä yhteistyössä. Ohjaajilta nousi tärkeäksi yhteistyömuodoksi toimintamalli, jossa lapsi tai nuori tulee tallille yhdessä lähiyhteisöön kuuluvan aikuisen kanssa, esimerkiksi asuntolan ohjaajan tai koulun kuraattorin kanssa. Tällöin koettiin vahvuudeksi totuttujen roolien häivyttäminen ja uusien roolien muodostuminen. Nuori voi neuvoa ja opastaa aikuista ja yhteiset elämykset ja kokemukset kantavat talliympäristöstä kouluympäristöön. Yhteinen hevoisuus yhdistää vielä talliympäristön ulkopuolella.

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa käytettiin menetelmänä hevosen ja hevoslauman havainnointia ja tulkintaa sekä asioiden peilaamista lapsen ja nuoren omaan elämään. Lapset ja nuoret tarkkailivat, miten lauma kommunikoi keskenään ja ohjaajien tukemana reflektoivat ja peilasivat havaintojaan omaan elämäänsä. Ohjaajan tärkeänä roolina oli sanoittaa hevosten

non-verbaalista vuorovaikutusta, elekieltä ja käyttäytymistä sekä samalla vahvistaa lapsen ja nuoren hevostaitoja.

Miten se lauma kommunikoi keskenään ja sitä kautta voi peilata meidän ihmisten erilaisiin rooleihin niinkuin ryhmässä ja miten me toimitaan ja miten hän toimii? Minkälainen hän kokee olevansa siellä porukassa ja minkä takia? Löytääkö hän sieltä jonkun hevosen, mikä toimii siinä laumassa vähän samalla lailla kuin hän itse toimisi tai toimii. H3

Identiteetti on dynaaminen ja jatkuva prosessi, joka muodostuu kokemuksista ja tulkinnoista sosiaalisissa konteksteissa. Identiteetti rakentuu suhteessa toisiin, suhteessa ryhmiin tai ilmiöihin. Identiteetti nivoutuu minäkuvaan ja tapaamme olla olemassa. Identiteettiä voidaan tarkastella sekä yksilöidentiteetin että ryhmäidentiteetin näkökulmasta ja identiteetin ja sosiaalisten kontekstien välisestä suhteesta. Lasten ja nuorten elämässä osallistuminen erilaisiin sosiaalisiin konteksteihin tarkoittaa myös omien kokemusten kantaminen mukanaan esimerkiksi kouluun tai harrastuksiin. Siltojen rakentaminen eri kontekstien välillä on tärkeää. (Alerby, ym., 2008, 41.) Ohjaajien tulkinnoissa kuvastui lasten ja nuorten tarve osallistua ja kuulua joukkoon. Lapsen tai nuoren kokemus erilaisuudesta saattaa olla kynnyksenä osallistumiseen. Osa nuorista koki tärkeäksi sen, että toiminta itsessään ei leimaa. Nuoret olivat ilmaisseet haluavansa tehdä samanlaisia asioita kuin muut nuoret.

Jos mä mietin näitä nuoria, joilla on taustaa koulukiusaamisesta, se itsetunnon vahvistaminen, se itsetunto ja varmuus. Sä saat hevoselta sen välittömän palautteen, se hevonen hyväksyy sut sellaisena kun ott, se ei syrji sua. H1

Rakkauden tarpeiden täytyminen toteutuu esimerkiksi hellyyden osoittamisella hevoselle. Yhteys hevoseen ja hevosen hoitaminen nousi kaikilla ohjaajilla tärkeäksi ja merkitykselliseksi elementiksi toiminnassa. Ohjaan roolina on tulkita ja sanoittaa tilanteita lapselle ja nuorelle. Hevonen herättää tunteita ja osoittaa myös tarvetta läheisyyteen. Ohjaaja kertoo tilanteesta, jossa nuori harjasi hevosta ja hevonen alkoi myös rapsuttamaan nuorta. Ohjaaja sanoitti tilannetta ja nuori liikutui tilanteessa.

Siinä jutellaan hevosesta ja välillä jostain muusta. Hän (nuori) halailee hevosta, nuuskuttaa ja silittää. Hellyyden osoittaminen sille [hevoselle] on ehkä jotenkin helpompaa. Tää taitaa tykätä musta, tää hevonen. H8

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan laajempaan tavoitteena on sosiaalinen kasvu ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Hyvinvoinnin näkökulmasta yhteisöihin ankkuroituminen, perhe, suku ja ystävyys-suhteet ovat merkittäviä tekijöitä lapsen ja nuoren elämässä. Haastatteluissa nousi vahvasti esille tavoitteellisuus, jossa yhteisöihin kiinnittyminen oli ensisijaisena tavoitteena.

Nuori, jonka perheellä on ollut hevosia, mut hän ei oikeen ole päässyt siihen sukuun kiinni, ei oo ollut tekemisissä tai ei oikeen päässy sisälle sinne, mut sitä hän rupes lähettämään tallilta kuvia, et täällä hän ajaa... hän sai kontakteja sinne, hei, et mikäs hevonen toi on, paljonko sillä on ennätys... Et sit hänellä on semmoista kykyä keskustella asioista, et niillä olikin yhteistä. H3

Hänellä on niin paljon ahdistusta, että ei pysty sinne kouluun menemään... Tavoitteena suunnitella [sosiaalipedagogista hevostoimintaa] toimintaa, että pystytään siirtämään nää taidot sinne kouluun. H5

Yhteistyötä nuoriso-ohjaaja ja koulun henkilökunnan kanssa, yläkoulun oppilaille suunnatut sosiaalipedagogiset hevostoiminnan ryhmät, oppilaille, joilla haasteita, tarve ystäväystyä, löytää elämälleen jotakin. H7

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa hevosella on suuri rooli, toiminnassa nähtiin myös luonnon ja muiden eläinlajien merkitys suuressa roolissa. Haastatteluissa luonto nousi yhtenä toiminnan tärkeänä arvona esiin. Luonto elementtinä koettiin merkittäväksi osaksi toimintaa. Luonnon myönteinen vaikutus lapsiin ja nuoriin koettiin myös tärkeäksi. Usealla tallilla oli muita eläimiä tallimiljöössä.

Tuntuu, että tän päivän lapset ja nuoret on aika usein jotenkin kaikonneet aika kauas luonnosta ja elämistä...H4

Läsnäolo (*being*), elämän merkityksellisyys, pääluokkaan sisältyvä elävä läsnäolo, yhteys omiin tarpeisiin ja kokemuksiin, kasvutarpeiden toteutuminen, inhimillinen kasvu ja itsensä toteuttaminen, elämänilo, olemisen tyyneys, epäitsekäs käyttäytyminen, henkinen hyvinvointi ja kasvu, eheä kokemus olemisesta sekä fyysinen ja psyykinen terveys. Haastatteluissa nousi elävään läsnäoloon liittyvä läsnäolo, rentoutuminen sekä kehollisuus usein esille. Pysähtyminen, kiireettömyys, keskittyminen ja yhteyden saaminen omaan kehoon olivat tavoiteltavia asioita toiminnassa. Ohjaajat myös refleктоivat omia kokemuksiaan ja tunteuksiaan ja omakohtaisen kokemuksen myötä saivat myös taitoa välittää kokemusta lapsille ja nuorille.

Tallilla mun olemus... ensiaskel tallin ovesta sisään, niin kaikki hidastuu, kävelen rauhallisesti, maadoitun vahvasti. Haluankin omalla kehollani viestiä rauhaa. Mun olemuksesta ei huomaa, että olis kiire... Sen ylivilittyneen kehon, ylivilireyden säätelemiseksi sen hevosen läsnäolo on ollut tärkeä oppia, tietoisesti oppia. Ja se läsnäolon taito. Samat harjoitteet voisin ohjata lapselle/nuorelle, ne on myös minun työhyvinvointiin liittyviä juttuja ja se kannattelee sitten. H7

Suurin oppi, mitä tässä vuosien aikana on tullut, olla tässä hetkessä. Tottakai sitä välillä murehtii menneitä asioita ja vähän tuleviakin. Mutta ehkä tulevat asiat ei ole enää niin iso möykky, että sitä vaan ajattelee, että mä oon selvinnyt niin monesta asiasta, et mä vaan kohtaan ne ja oon tässä nyt, hetkessä. Koska hevosethan toimii näin. H4

Näitä ahdistuneita nuoria on tosi paljon, tavallaan, kun sitä [läsnäoloa] saa elämään sieltä ja peilaamaan, kuinka monista asioista sä oot selvinnyt ja mitään ei oo tapahtunut, kauheita asioita. Tavallaan sitä itsetuntoa siellä hevosten kautta. H4

Hevosilta oon oppinut pysähtymään. Me ei voida hevosta koskaan pakottaa mihinkään. Hevosta ei voi käskemällä tai komentamalla, ei onnistu. Suurin oppi hevoselta on, että pyydä ja odota. H5

Haastatteluissa välittyi ohjaajien oma reflektointi ja hevosilta oppiminen, jota käytännön arjessa myös hyödynnettiin sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa lasten ja nuorten kanssa.

Haastatteluissa mainittiin oma rauhallisuus, havainnointikyky, järjestelmällisyys, organisointikyky, ennakoiva työskentelytapa, turvallisuusnäkökulmat.

Yhteys omiin tarpeisiin ja kokemuksiin liittyy tunteisiin, omaan tilaan ja turvallisuuden kokemukseen. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tunteilla oli merkittävä rooli ja tunteet korostuivat kaikissa haastatteluissa. Ohjaajat liittivät tunteet sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kokemukselliseen oppimiseen ja hevoseen eläimenä sekä toiminnan vuorovaikutteisuuteen. Ohjaajat pohtivat, että tunteiden käsittely hevosen kanssa toimissa on välttämätöntä. Ohjaajilta nousivat lasten ja nuorten omien tunteiden tunnistamisen, tunteiden säätely sekä tunnetaitojen kehittyminen haastatteluissa. Hevonen myös herättää aidosti monenlaisia tunteita, joita voidaan tunnistaa ja sanoittaa toiminnassa. Tärkeänä pidettiin tunteiden havainnointia, huomaamista ja tunnistamista myös toisten, sekä ihmisten että hevosen, näkökulmasta. Keskittyminen, huomion suuntaaminen sekä läsnäolontaidot mainittiin asetetuissa tavoitteissa. Toiminnassa vahvistettiin omien rajojen asettamista ja pitämistä konkreettisesti hevosen avulla ja tavoitteena oli tämän taidon siirtyminen lapsen ja nuoren arkeen. Uskaltaminen, rohkeuden lisääntyminen sekä esimerkiksi pelkojen työstäminen liitettiin mm. sosiaalisten tilanteiden aiheuttamaan ahdistukseen, hevos- ja ratsastuspelkoon.

Levoton, keskittymishaastetta... mutta innostunut hevosten hoitamisesta ja niiden hevosten kanssa olemisesta. Tosi ihanasti rauhoittui niitten hevosten läsnäollessä keskittymään ja kuuntelemaan. H4

*...tyttö vaan sanoi siihen, et tältäkö se sitten tuntuu, kun puuttuu jännitys.
...saadaan asioita aikaan ja uskalletaan rohkeemmin kävellä sitä koulun käytävää tai mennä sinne luokkaan, kun saadaan se kokemus, et kun mä tallillakin tein näin, kun siellä oli ihmisiä...H2*

...saamaan kokemuksia, oppimaan itsestään enemmän ja oppimaan tallilla uusia taitoja, joita voi siirtää muualle arkeen. H2

Me harjoitellaan paljon sellaista oman tilan pitämistä, et se hevonen ei saa tulla lapsen/nuoren tilaan...H3

Nuori, joka käyttää päihteitä, ei osaa pitää itsestään huolta. Nää päihteet on hänen ainoa semmoinen hyvän olon lähde ja sitten tallilla keksitään nuorelle, että mistä tätä hyvää oloa voi saada muuten ja mietitään paljon terveellisiä elämäntapoja, täällä kun ruokitaan hevosia... Muutakin kuin ne päihteet. H5

Ohjaajat korostivat turvallisen ilmapiirin ja turvallisen talliyhteisön merkitystä.

Sosiaalipedagogisen viitekehyksen mukaisen talliyhteisön rakentuminen oli merkittävä tekijä toiminnan toteutumisen näkökulmasta. Kaikissa haastatteluissa korostui ohjaajan vahva näkemys turvallisen talliyhteisön tärkeydestä.

... että kun me mennään tuonne talliin, niin hevosen äärellä pystyy olemaan. H5

Hyvinvoinnin kannalta lasten ja nuorten kasvutarpeiden toteutuminen on merkityksellistä.

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tavoitteiden asettelussa lapsi ja nuori oli aina mukana ja tavoitteet rakentuivat yksilöllisten tarpeiden ja lapsen ja nuoren tilanteen pohjalta. Toiminnan vaikuttavuuden kannalta oleellista on motivaatio toimintaan. Lapsilla ja nuorilla omat toiminnalle asetetut tavoitteet liittyivät usein hevostaitoihin tai ratsastuksellisiin tavoitteisiin, jotka toiminnassa nähtiin myös tärkeänä osana kokonaistavoitteeseen pyrittäessä. Ohjaajat korostivat haastatteluissa, että sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa lähtökohta ei välttämättä liity hevostaitoihin tai ratsastuksellisiin tavoitteisiin, mutta niiden avulla voidaan saavuttaa muita tavoitteita.

Hevonen toimii nuoren peilinä ja toiminta ei aluksi onnistunut herkemmän hevosen kanssa.

Tallikäyntien jatkuessa nuori oli edistynyt toiminnalle asetetuissa tavoitteissaan ja toiminta myös herkemmän hevosen kanssa jo onnistui. *... ja sitten me voidaan ottaa se herkkä hevonen ja huomataan, että hei, nyt me ollaan keksitty joku viisasten kivi, että voidaankin vähän kasvaa. H5*

Inhimillinen kasvu ja itsensä toteuttaminen vaatii sisäisen motivaation ja sitoutumisen.

Ohjaajat kokivat, että pääsääntöisesti toiminta koettiin erittäin motivoivaksi ja toimintaan sitouduttiin vahvasti.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta tarkoittaa, että meillä on se hevonen siinä kaverina, työkaverina. Ja sitten suurimpana asiana motivoi näitä nuoria. H5

*Nää nuoret ja lapset on yleensä siitä, mitkä ei juuri motivoiud mihinkään muualle.
Mut sit tää talli...H5*

...paljon niitä palveluja, joihin [lapsia/nuoria] vaikea saada motivoitumaan ja sitoutumaan. Mutta että jotankin nää eläimet kyllä luonnostaan, auttaa siinä, ettei ole tarvinnut motivoida. H6

Epäitsekäs käyttäytyminen liittyy toiselle tekemiseen, toisen huomioimiseen, johon sosiaalipedagoginen hevostoiminta tarjoaa monipuolisesti mahdollisuuksia hevosen sekä muiden talliyhteisössä toimijoiden kautta. Tavoitteen asetelussa mainittiin toisten huomioiminen ja ryhmässä toimimisen taidot. Toiminnassa käytettiin ryhmissä menetelmänä yhdessä tekemistä ja taitojen opettamista toiselle, suunniteltiin erilaisia toimintaratoja, joita yhdessä toteutettiin. Lapsi tai nuori pääsi näyttämään ja opettamaan vertaisryhmässä olevalle lapselle tai nuorelle oppimiaan taitoja, esimerkiksi kavioiden puhdistamista. Tavoitteina mainittiin itseluottamuksen vahvistaminen, toisten huomioiminen, kannustaminen sekä onnistumisen kokemukset. Hevosen hoitoa ja tallitöitä sanoitettiin siten, että niiden tekemisen merkitys toiselle tulee näkyväksi lapselle ja nuorelle.

...et kuinka hyvä mieli tästä tulee hevoselle tai tallin omistajalle, kun tarha siistiytyy...H2

Muutama ohjaaja mainitsi, että vaikka toimintaan osallistuneilla lapsilla ja nuorilla on käyttäytymiseen liittyviä tavoitteita ja aggressiivista käyttäytymistä muissa ympäristöissä, niin hevostallilla aggressiivista käyttäytymistä ilmenee harvoin. Turvallisuusnäkökulmat tulee huomioida ja ennakoida, myös eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta. Ohjaajilla oli vahva rooli havainnoida ja tulkita tilanteita ja luoda turvallisia puitteita toiminnalle.

...vaikka on aika haastavia lapsia/nuoria, niin koko tänä aikana ei ole ollut yhtään väkivaltatilannetta. H8

Ohjaajan rooli voi olla mahdollisuuksien mukaan taka-alalla ja antaa tilaa muille tehdä ja toimia, luottaa lapsiin ja nuoriin. Aikuisten rooli tallilla on myös toimia mallina ja esikuvana,

omalla toiminnallaan ja sanoillaan tehdä näkyväksi asioita, jotka ovat tärkeitä toisten huomioimisessa ja arvostamisessa.

Fyysinen ja psyykinen terveys sekä henkinen hyvinvointi liittyvät hyvinvointiin. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tavoitteiden asettelu liittyi omankehon hallintaan, omatoiminnanohjaustaitoihin, toimintakykyyn, ohjeiden kuuntelemiseen ja keskittymiseen, fyysisiin tavoitteisiin, kuten tasapainoon, kunnan kohottamiseen. Tallilla tavoitteena voi olla myös aistiherkkyksien siedättyminen. Mielenhyvinvoinin tavoitteet tulivat myös haastatteluissa esille, mainittiin mielialan kohottaminen, ahdistuksen ja jännityksen lieventäminen sekä itsetunnon vahvistuminen. Haastatteluissa ohjaajien näkökulma toiminnan vaikuttavuuden kannalta oli lasten ja nuorten oma motivaatio ja sitoutuminen toimintaan. Hyvinvointiin ja esimerkiksi terveellisiin elämäntapoihin liittyvät asiat muuttuivat merkityksellisiksi ja lasten ja nuorten näkökulmasta tavoiteltaviksi asioiksi, kun siihen oli sisäinen motivaatio ja aito kiinnostus.

...ihan jo se kehon hahmottaminen, että miten mä työnnän [kottikärryjä] ja puristan kahvoista, ja työnnän päättäväisesti kynnyksen yli...H7

Nuoret ja lapset uskaltaa tehdä niitä oikeita valintoja, ne tietää, mitkä on oikeita, vaikka terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Tietää, että on vastuussa siitä, että meneekö sinne kouluun ja on vastuussa omasta opiskelustaan. Ymmärtää, että on kysymys heidän omasta elämästään. Silloin saadaan niitä hyvinvointivaikutuksia. Sitten, kun he [lapset ja nuoret] on kiinnostuneita niistä. H5

Toimijuus (*doing*) pääluokkaan sisältyy osallistuva toiminta, mielekäs ja vastuullinen tekeminen, yksilölliset kyvyt ja arvostukset, arvot ja tavoitteet, vastuu ja reflektointi, oma ja muiden hyvinvointi, koulutus ja oppiminen, ansiotyö, kotityöt, harrastustoiminta, sosiaalinen toiminta ja vaikuttaminen sekä luonnossa toimiminen. Toimijuus ja siihen liittyvä osallistuva toiminta on sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keskeisiä elementtejä. Toiminnassa mahdollistuu mielekäs ja vastuullinen tekeminen monin tavoin. Haastatteluissa tavoitteiden asettelussa mainittiin toiminnallisuus itsessään, joka avaa mahdollisuuksia moneen muuhun tavoitteeseen. Tavoitteiden asettelu rakentui toiminnan ympärille, miten saisi parhaiten asioita tehdyksi, oppia suunnittelemaan, miten pääsee aloittamaan asioita, saadaan asioita aikaiseksi, tehdään konkreettisesti näkyväksi asioita. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa korostuu

toiminta ja tekeminen, jossa myös konkreettisesti nähdään oman tekemisen tuloksia. Sitoutuminen säännölliseen toimintaan nähtiin myös tärkeänä tavoitteena. Toimijuuteen liitetään autonomia, tarve kokea, että pystyy ohjaamaan ja hallitsemaan omaa elämää. Sosiaalipedagogisessa hevostoinnissa tämä nähtiin lapsen ja nuoren kohtaamisessa, jossa aidosti kuullaan ja kuunnellaan sekä tarkastellaan asioita hänen näkökulmastaan.

Meidän mielissä kannatellaan koko ajan sitä, että meidän lapset ja nuoret on, ne aina aktivoidaan toimijaksi ja ne on tärkeitä. Niinkuin keskipisteitä ja osa sitä yhteisöä. H5

Meidän lapsilla on kädet koko ajan jossain kiinni ja tehdään asioita, saadaan niitä aikaan. Me katsotaan niitä lopputuloksia. H5

Toimijuuteen liittyy lasten ja nuorten yksilölliset kyvyt ja arvostukset. Tavoitteiden asettelussa mainittiin itsetuntemus, itseymmärryksen taidot, itseluottamuksen vahvistaminen, varmuus itsestä.

Tavoitteena semmoinen kokemus lapselle/nuorelle, että hän selviytyy ja pärjää ja osaa. H6

Tavoitteena on, että opittaisiin itsestämme, minkälainen ihminen minä olen. H5

Yritän niitä oppia huomaamaan [lapsen/nuoren onnistumiset]. Että saisi paljon semmoista hyvää, positiivista palautetta. H4

Yritän aina nuorille sanoa, että onpas hauskaa, kun taas opittiin. H5

Hevostaidot ja ratsastustaidot olivat tavoitteina joillakin lapsilla ja nuorilla. Näiden taitojen avulla voidaan välillisesti saavuttaa laajempia ja hyvinvointiin vaikuttavia tavoitteita. Lapsen ja nuoren yksilölliset taidot ja osaaminen hevostaidoissa ja ratsastustaidoissa saattoivat olla ponnahduslautana hevosharrastuksen aloittamiseen tai vaikka hevosalan ammattiin suuntautumiseen. Hevostaitoihin liittyvät taidot voivat liittyä suoraan hevoseen, hevosen vuorovaikutukseen, tarpeisiin, hevosen käsittelyyn, hoitamiseen, varusteiden laittamiseen, ratsastamiseen, ajamiseen, maastakäsittelyyn. Hevostaitojen harjoittelun avulla voitiin harjoitella hienomotoriikkaa, keskittymistä, ohjeiden kuuntelua, omatoiminnan ohjausta,

sinnikkyyttä ja pettymysten sietämistä, tunteiden hallintaa ja säätelyä. Lapsen hevosharrastus voi olla tukimuotona perheelle, perheen jaksamisen ja kuormittumisen tukena. Lasten ja nuorten oma tavoite saattoi olla hevostaidot, joka oli mielekäs lähtökohta aloittaa myös muiden tavoitteiden harjoittelu. Hevostaitojen harjoittelu voitiin asettaa lapsen ja nuoren tavoitteeksi ja lähtökohdaksi toiminnalle, jotta lapsi ja nuori oppii kohtaamaan hevosen, saa empaattisia tuntemuksia hevosen kanssa toimimisesta ja perustaitoja hevosen kanssa toimimisesta.

...laittaa riimu päähän ja ehkä opetella se ensin...Opetellaan niitä tavallisia heppataitoja ja sitten jos pääsisi kokeilemaan ratsastusta jossain vaiheessa. H7

...hän [nuori] saattoi 3-4 kertaa yrittää eikä tullut raivokohtausta.. H7

Voihan jollakin olla hevostaidolliset tavoitteet, et mieltii, voisko must joskus isona tulla vaikka hevosenhoitaja. Et halua oikeesti harjoitella hevostaitoja, ja sit se muu tulee siinä mukana. H3

Toimijuuteen liitetään arvot ja tavoitteet ja näiden kautta merkityksellisyyden kokemus. Ohjaajat kokivat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan merkityksellisenä toimintana lapsille ja nuorille. Ohjaajat arvoivat lasten ja nuorten kokemaa merkityksellisyyttä motivaation, sitoutumisen ja toimintaan osallistumisen kautta.

Monelle tosi tärkeää, kerran viikossa on joku oma juttu ja semmoinen paikka, missä voi kokea että saa tehtyä jotain järkevää ja sillä omalla tekemisellä on jotain hyötyä jollekin, vaikka sille eläimelle. H6

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa mahdollistui vastuullisen tekemisen harjoittelu ja oman toiminnan reflektointi. Hevonen ja tallityöt tarjoavat konkreettisen näkökulman vastuulliseen tekemiseen, jota ohjaajan tukemana voitiin turvallisesti harjoitella.

Mä jätän aika paljon lapsen/nuoren yksin tekemään, et jää sä laittamaan nää varusteet, niin mä siivoon karsinaa... hän [nuori] mieltii...saa tehdä sen itse. Et mä en oo heti siinä sanomassa, et ei, laita se tohon... silloin hän ei mieti eikä ajattele, jos

siinä on koko ajan joku sanomassa. Saa turvallisesti ja ihan rauhassa laittaa, saa onnistumisen kokemuksia ja oppii, missä kohtaa kysyn apua. H3

Opetellaan sitä vastuun kantamista siitä, että huolehditaan siitä eläimestä ja tallissa tehtävistä hommista. Ja sitä kautta niitä onnistumisen keokemuksia. H6

Hevosesta täytyy huolehtia, just se vastuullisuus. H8

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa oli esimerkiksi yhdessä mietitty nuorten ryhmässä, mitä voitaisiin tehdä *jonkun muun hyväksi H7*. Tapahtuman järjestämiseen liittyi harjoittelua, yhteistoimintaa, jännittämistä, toisten tukemista sekä jaettua yhteistä elämystä, myös yhteiskunnallista vaikuttamista.

Toimijuuden alaluokkaan sisältyvät koulutus ja oppiminen sekä ansiotyö.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta mahdollistaa kokemuksellisen ja toiminnallisen oppimisen. Kokemuksen kautta oppiminen ja onnistumisen tunteet nousivat tärkeiksi tavoiteltaviksi asioiksi ohjaajien kokemuksissa. Tavoitteiden asettelussa nähtiin tärkeänä talliympäristössä opittujen taitojen siirtyminen lapsen ja nuoren omaan toimintaympäristöön, esimerkiksi koulu yhteisöön. Tavoitteiden asettelussa mainittiin oppimaan oppimisen tavoitteet, kiinnittyminen kouluun, saada peruskoulu päätökseen.

Matematiikan kanssa oli äärettömiä vaikeuksia, hän oli todella kieltäytynyt siitä matematiikan opiskelusta. Laitettiin ihan konkreettisesti matematiikka sinne arkeen elämään. Jos sulla olisi hevonen ja jos sä hankkisit sille heiniä, niin mitä sen päivän heinät maksaa? Et jos tämmöinen viipale maksaa euron, ja se tarvii viisi viipaletta päivässä...H4

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa oli toteutettu työtoiminnan, työpajatoiminnan sekä työssä oppimisen tukena nuorilla aikuisilla. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan muotona voi olla harrastustoiminnan näkökulma tai tavoitteena esimerkiksi hevosharrastuksen aloittaminen.

Isä just sanoi, et tää on niin tärkeetä. Sääli, et jos loppuu, että kun kaikki muut harrastukset on vähän niinkun pakkopullaa ja tänne lähdetään innolla. H4

Haastatteluissa korostui luonnon merkitys toiminnassa. Hevostalli itsessään koettiin elämykselliseksi ja usein tallimiljöössä oli myös muita eläimiä. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa toteutettiin monipuolisesti luonnon elementtejä hyödyntäen ja luonnossa toimiminen koettiin merkitykselliseksi toiminnan ja tavoitteiden kannalta.

Metsässä sen hevosen kanssa ja jotenkin koki [lapsi/nuori] pystyvänsä rauhoittumaan.

H6

Moni [lapsi/nuori] hyötyy siitä, että ollaan paljon luonnon keskellä. H6

6.2.2 Dialogisuus eli aito vuorovaikutus

Dialogisuus eli aito vuorovaikutus on keskeinen elementti sosiaalipedagogisen hevostoiminnan työotteessa. Dialogisuuteen eli aitoon vuorovaikutukseen pyritään ihmisen ja hevosen välisessä sekä talliyhteisössä toteutuvassa vuorovaikutuksessa. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajan roolina on kuunnella ja aidosti kuulla toimijaa. Aito kuuleminen edellyttää toimijan näkökulman ymmärtämistä hänen oman kokemuksen ja elämäntilanteen pohjalta. Ohjaajan aito läsnäolo kohtaamisessa on tärkeää. Ohjaajan ammatillinen osaaminen vuorovaikutuksessa mahdollistaa lapsen ja nuoren kasvun ja hyvinvoinnin tukemisen. Dialogisessa suhteessa hevonen on tärkeänä osapuolena toimijan ja ohjaajan kanssa. Hevonen voi omalla olemassaolollaan edesauttaa ohjaajan ja toimijan pyrkimystä tasavertaiseen vuorovaikutukseen. (Lipponen & Vehmasto, 2019,10.)

Dialogisuuden lähtökohtana voidaan pitää keskinäistä kunnioitusta ja luottamusta, tasa-arvoa sekä läsnäoloa ja välittämisen ilmapiiriä. Dialogiin kuuluu kuunteleminen ja kuulluksi tuleminen sekä yhteisen ymmärryksen kehittäminen. (OPH, 2024.) Haastatteluissa välittyi vahvasti ohjaajien kokemukset dialogisuuden tärkeydestä ja keskeisestä ajatuksesta toiminnassa. Dialogisuus käsitettiin kaikkien kolmen osapuolen väliseksi vuorovaikutukseksi, jossa jokainen oli tärkeässä roolissa.

Hevostoiminta on sitä, et siinä on useampi toimija, hevonen, lapsi/nuori ja ohjaaja, semmoinen yhteistyö, siinä on semmoinen kolmio....H3

Haastatteluissa välittyi dialogisuuteen liitettyjä lähtökohdat, kuten keskinäinen kunnioitus, luottamus, tasa-arvo sekä läsnäolo ja välittämisen ilmapiiri.

Jokainen arvoasteikko voi hävitä siellä tallilla, tasavertaisuus, vastuutehtävät tai toiminta samalta viivalta, kaikille samat säännöt. H7

Me ollaan kaikki eläinten edessä tasa-arvoisia, ei korostu, että oletko sä asiakas vai onko tää terapiaa....Näe eläimet ei arvota, oli sitten johtaja tai ohjaaja... H8

Haastatteluissa välittyi ajatus siitä, että huolimatta siitä, mitä talliympäristössä ja toiminnassa tehtiin, vuorovaikutus kulki koko ajan mukana tavoitteellisesti. Toiminnassa löytyy monipuolisesti sellaisia tilanteita, hetkiä ja toimintoja, jossa vuorovaikutus ja dialogisuus toteutuu. Ohjaajat kuvailivat, että ohjaajan roolina on luoda turvallinen ja tasavertainen tila vuorovaikutukseen rakentamalla luottamusta ja kuuntelemalla lasta tai nuorta.

Tallilla ei tarvitse esittää mitään roolia, vaan riittää, että on...Ollaan samassa veneessä, tehdään yhdessä. Yhtä lailla minä lapioin turvetta kuin nuorikin. H7

Ohjaajan ammattitaitoon kuuluu lukea toiminnassa vastaanulleita tilanteita ja sanoittaa niitä. Haastatteluissa välittyi vahvasti myös ohjaajan roolista toimia tulkkina lapsen tai nuoren sekä hevosen välillä. Ohjaaja sanoittaa havaintojaan ja tulkintojaan lapsen/nuoren sekä hevosen välillä, toisaalta sanoittaa ja tulkitsee hevosen elekieltä, tarpeita, käyttäytymistä, toimintaa, toisaalta sanoittaa sitä, mitä vuorovaikutuksessa tapahtuu, ja ohjaa lasta/nuorta toimimaan tarkoituksenmukaisesti tilanteissa.

Koitan aina luoda hyväksyvän ja turvallisen ilmapiirin jokaisen [lapsen/nuoren] kohdalla. H 5

Mun [ohjaajan] rooli sanoittamassa tai tulkitsemassa sitä... Miten se lapsi/nuori voi nyt saada sen hevosen toimimaan ja tekemään niinkuin haluaa. H3

[Hevosen rooli] ssiaalipedagogiikassa toimija, et hevonen on yksi, semmoinen yhteistyä, siinä on semmoinen kolmio. Voidaan oppia ja ymmärtää sen hevosen kautta, voidaan peilata... H3

Mitäköhän se hevonen mieltii, kun se tolleen...? Onkohan se huolestunut...? Ilahtuuko se nyt, kun annat sille porkkanan? H3

Seurattu lapsen/nuoren kanssa, miten se hevonen reagoi...H2

Mitä se hevonen meille milläkin eleillään tai toiminnallaan viestittää tai yrittää kertoa...H6

Hevosen fiilis, paljon tarkkailtu sitä hevosen ilmettä, olemusta, korvia...H8

Miltä se nyt näyttää ja näyttääkö se rennolta...Oho, nyt katselee jotain, mitäs nyt...? Sanoitetaan ja katsotaan sitä olemusta. Jos on itse kauheen kireä, niin huomaatko, että hevonen reagoi häsläämiseen...? Se [hevonen] kertoo vähän painokkaammin, et nyt riittää... H8

Ohjaajan tai lapsen/nuoren lähiyhteisössä olevan aikuisen suhde voi myös muuttua sosiaalipedagogisen hevostoiminnan myötä. Tallilla roolit muuttuvat ja vuorovaikutus voi toteutua aidosti tasavertaisena.

Jotenkin sosiaalipedagogisesta hevostoiminnan ohjaajasta tulee lapsille ja nuorille semmoinen vähän erilainen aikuinen, on semmoinen kiva aikuinen, minkä kanssa tehdään aika paljon myös kivoja asioita, Semmoinen kuuntelija, ja sitten se yhteinen hevoisuus yhdistää, niin jotenkin se asenne on erilainen, kuin jos sinne [tallille] menis tukihenkilö...H 5

Työntekijän ja nuoren vuorovaikutusta, kun he tulevat yhdessä tallille, eikä niin, että minä kuraattorin kanssa nuorta opastamaan... Työntekijä sanoo, et mua pelottaa noi isot hevoset, niin se rooli kääntää aivan kokonaa. Nuori sanoo, et mä oon hoitanut ennenkin ja tule tänne vaan... ja nuori ei välttämättä oo koulussa rohkei tai aktiivinen, hedelmällinen työskentely-ympäristö... Ja näkee niin erilaisen nuoren ja sen, kun se rooli vaihtuu... H 7

Koulussa opittu joku tietynlainen rooli, niin tallilla se onkin aivan eri, sitten vielä matkustaa tallilta koululle ja jakaa kokemusta vielä siellä.. H 7

Hevosen asema sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on keskeinen. Toiminta rakentuu hevosen ja talliympäristön ympärille, suoraan tai välillisesti. Hevonen eläimenä on isokokoinen ja tunteita herättävä. Hevonen sekä rauhoittaa että asettaa rajoja. Hevonen eläinlajeina ja yksilönä määrittää, millä tavoin toimitaan hevosen kanssa ja miten sen ympäristössä on tarkoituksenmukaista toimia. Hevonen on pako- ja laumaeläin, joka asettaa omat reunaehdot toimintaan. Hevonen vaatii päivittäistä huolenpitoa ja hoitoa, hevosen arki mahdollistaa monipuolisesti erilaisia toimintoja ja hevostaitojen harjoittelun yhteydessä tarjoutuu luonnollisia tilanteita kaikkien kolmen osapuolen, lapsen/nuoren, hevosen ja ohjaajan välille. (Lipponen, 2019, 39.) Hevosen toimijuutta on käsitelty aiemmin luvussa 4.4.

Dialogin eli aidon vuorovaikutuksen periaatteet näkyvät arvoissa ja tavoitteissa. Hevonen kommunikoi pääasiassa non-verbaalisesti. Dialogin periaatteisiin sisältyy arvostava kuuleminen ja kuunteleminen, myös hevosesta tulee kuulla ja kuunnella. Tässä tutkimuksessa haastatteluissa välittyi ohjaajien näkökulma hevosen toimijuudesta, joka oli vahvasti huomioituna ja sitä pidettiin tärkeänä tekijänä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Hevosen toimijuuden mahdollistaminen luo hevoselle aidon mahdollisuuden läsnäoloon ja subjektiiviseen, tasavertaiseen toimijuuteen. Hevosen toimijuutta tukevia tekijöitä ovat mahdollisuus muiden hevosten seuraan, hevosen mahdollisuus osallistua, olla ihmisten kanssa tai vetäytyä kauemmas sekä vapaana oleminen. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa hevosen ei aina ole mahdollista olla vapaana, mutta hevosen toimijuutta on mahdollisuus vahvistaa monin tavoin, muun muassa huomioimalla hevosen tunnetilaa. Ohjaajan hevostaidoilla sekä havaintojen ja tulkintojen sanoittamisessa on tässä tärkeä rooli. Lapsi tai nuori oppii havainnoimaan ja tulkitsemaan hevosta, samalla oppii myös itsestään. Hevosen hengitys, liikkuminen, eleet, toiminta, vireystila, kehonkieli ovat keinoja, joilla hevonen kertoo meille jotakin. (Pietilä, 2019, 41.) Hevosen välityksellä voi peilata omaa itseään sekä hyvinvointiin vaikuttavia asioita (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, 2024).

Tajusin sen yhteyden siinä mun omassa olossa [ohjaaja] , et kun mä pääsen sen hevosen luo, niin mä rauhotun ja maadoitun. H7

Kaikki pysähtyy sitten tallilla. Jos itse on huonolla tuulella, kun tulet talliin, niin mä näen sen heti eläimistä, että nyt... että menepä pois hetkeksi ja hengitä, ne peilaa mulle. Voidaan oppia ja ymmärtää sen hevosen kautta, voidaan peilata. H5

Niin, kuka [hevoslaumasta] siihen hakeutuu, hakeutuu siihen tilanteeseen ensimmäisenä, pääsee mukaan, jos hän ei ole jo ollut useammassa tilanteessa mukana... sitten toki vaihdetaan. H4

Haastattelussa ohjaaja H2 kuvailee vahvasti mieleen jäänyttä tilannetta sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tallilla. Ohjaaja kertoi haastavasta tilanteesta, jossa nuori tulee tallille vihaisena. Ohjaaja kertoi nuoren sulkeutuneen vuorovaikutuksen ulkopuolelle, oli kääntänyt selän ohjaajalle ja kieltäytynyt tekemästä mitään. Hevonen söi heiniä kiinnitettynä.

Heppa vähän aikaa siinä poikaa katteli, mutta teki sitten semmoisen ratkaisun, et käveli kohti poikaa. Ja rupes sitä niinkuin tutkimaan, semmoiseen hevosmaiseen tyyliin, päästä varpasiin, tutki turvalla, käänsikiin sitä poikaa itseensä päin, niin tilanne siinä sitten raukesi. Se hevonen ei ole tehnyt tällöistä ennen. Se oli mullekin yllättävää, kun tämä hevonen ei oo näin rohkee, että hän vuorovaikuttaa, näin rohkeesti. H2

Hevosen rooli on tässä toiminnassa keskeinen. Mulla on hyvä tilanne, kun mä voin valita hevosia. Eli jos ajatellaan, et oli vaan yksi hevonen... kaikille ei sovi samat hevoset. Tosi ahdistunut nuori, mulla on yksi sellainen hevonen, joka ei kestä semmoista ollenkaan. Se ei käsitä, mitä siinä tapahtuu. Niitä ei voi pakottaa sellaiseen tunnekenttään.. missä se ei voi olla. Sitten joku toinen hevonen, sille on ihan sama. H2

Hienoja hetkiä [lasten/nuorten/aikuisten] kanssa, miten ne [hevoset] on osannut jotenkin huomioida... Ensimmäisellä kerralla reagoi siihen... oli suunnilleen hengittämättä hiljaa, kun se hiipi niin tasaisesti, jotenkin tosi hienosti. Mitä isompaa haastetta, niin sitä paremmin noi hevoset toimii [lasten, nuorten/aikuisten] kanssa. H6

Yhteys hevoseen voi vahvistaa myös vuorovaikutusta ohjaajan ja toimijan välillä. Lapsella tai nuorella voi olla haasteita sosiaalisissa taidoissa ja vuorovaikutuksessa. Yhteys hevoseen voi luoda yhteyttä myös ohjaajaan ja sitä kautta muihin sosiaalisiin tilanteisiin.

6.2.3 Toiminnan keskeiset peruselementit

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on ohjaamisen työote, jota voidaan toteuttaa ohjaajan oman ammatillisen viitekehyksen pohjalta. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on rakentunut sosiaalipedagogiikan teoriasta nousevan viitekehyksen ympärille. Käytännön toiminnassa nämä viitekehykset luovat yhdessä toteutettavan toiminnan lähtökohdat. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 9.) Sosiaalipedagogiikan teoriasta nousseet keskeiset toiminnan peruselementit, dialogisuus eli aito vuorovaikutus, osallisuus ja toimijuus, yhteisöllisyys sekä toiminnallisuus ja elämyksellisyys muodostavat myös sosiaalipedagogisen hevostoiminnan peruspilareita. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 9.) Dialogisuutta ja aitoa vuorovaikutusta kuvailtiin edellisessä alaluvussa. Tässä alaluvussa kuvaillaan muut toiminnan peruselementit ohjaajien näkökulmasta sekä niihin liittyviä käytännön esimerkkejä.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan peruselementtinä *yhteisöllisyys* muodostuu tallista, jossa hevoset ja talliympäristössä olevat ihmiset yhdessä rakentavat yhteisöllisyyttä.

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa yhteisöllisyys rakentuu kasvatuksellisen yhteisön näkökulmasta. Sosiaalipedagogiseen talliyhteisöön luodaan rakenteita, jotka mahdollistavat sosiaalisen kasvun ja identiteetin vahvistumisen. Sosiaalipedagoginen talliyhteisö on aikuisjohtainen ja turvallinen, jossa jokainen on yhteisössä tasavertainen. Turvallisessa ja kasvattavassa yhteisössä luodaan puitteita sekä onnistumisen mahdollisuuksiin että epäonnistumisiin sekä näiden kokemusten myötä oppimiseen ja kasvuun turvallisen aikuisen kanssa. Sosiaalipedagogisen talliyhteisön periaatteisiin kuuluu kasvattaa osallistavasti ja lapsen/nuoren lähtökohtien pohjalta, pyrkimyksenä on vahvistaa yhteisön itseohjautuvuutta. Lasta tai nuorta ei nähdä toiminnan kohteena, vaan aktiivisena toimijana. Ohjauksessa keskeisenä korostuu turvallisuuden huomioiminen kaikessa toiminnassa. Ohjaajan roolina on ottaa vastuu pedagogisesta ja toiminnallisesta johtamisesta. Lapsi/ nuori tulee talliyhteisöön omine tarpeineen, tunteineen ja toiveineen. (Lipponen & Fagerström, 2019, 12; Lipponen & Vehmasto, 2021, 10.) Ohjaajat kuvailivat yhteisöllisyyteen liittyviä asioita ja pohtivat myös esimerkkejä käytännön arjesta. Ohjaajat nostivat yhteisöllisyyteen liittyviä elementtejä itse hevoseen sekä hevoslaumaan, ohjaajan ja lapsen/nuoren sekä hevosen väliseen yhteisöön,

osallisuutta osana tallin yhteisöä sekä tallin muihin toimijoihin liittyviin huomioihin. Yhteisöllisyys nähtiin myös tärkeänä ja tavoiteltavana arvona sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Lisäksi esille nousivat myös yhteisöllisyyttä luovia ja ylläpitäviä ohjeistuksia, joita tallille oli laadittu. Myös yhteisöllisyyteen liittyviä haasteita nousi esille.

Kaikki on samalla viivlla, tallilla monenlaista toimijaa, lasta ja nuorta ja aikuista, ketään ei erotella, tää on meidän yhteinen talli. H2

Yhteisöllisyys hevostoiminnassa, se on tärkeä ja sen pitää toteutua. Se talliyhteisö, kun siellä tallissa ollaan. Jossa ollaan osallisena, laajempi yhteisö kerralla sen lapsen/nuoren kanssa, niin mä aina pidän huolen ja kerron, että hei, kun me ollaan laitettu nää vedet hevosille karsinoihin, niin iltatallin tekijä saa sitten nopeemmin hevosen sisälle ja hän kyllä kiittää tästä... Sen sanoittaminen jokaisella kerralla, että miten tärkeää on, että lapsi/nuori tulee osaksi sitä yhteisöä, tekemään yhteisiä asioita. H7

Seurataan laumaa. Miten se lauma kommunikoi keskenään ja sitä kautta voi peilata meidän ihmisten erilaisiin rooleihin ryhmässä, ja miten me toimitaan ja miten hän toimii. Minkälainen kokee olevansa siellä porukassa? Haluaako hän peilata johonkin tietty hevoseen, minkälaiseen? Löytääkö hän sieltä jonkun hevosen, mikä toimii siinä laumassa samalla lailla kuin hän itse toimii tai toimisi? H3

Tallissa pyrin aina siihen, et me kommunikoidaan ja otetaan muut huomioon. Et jos joku vaikka tulee hevosen kanssa käytävälle ja pitää väistää, niin mä aina osallistutan sen nuoren siihen, et hei kato, nyt sieltä tulee...H 3

Ohjaajilla oli myönteisiä kokemuksia sekä pienessä että isommassa talliyhteisössä toimimisesta. Tärkeäksi koettiin mm. siisti, viihtyisä ja turvallinen talliympäristö, yhteisössä on sovittu toimintaa ohjaavia ohjeistuksia, yhteisö on kaikki huomioonottava, kaikki tuntevat olevansa tervetulleita yhteisöön sekä kuuluvansa talliporukkaan. Pienen talliyhteisön etuna pidettiin sitä, että tallin yhteisistä käytänteistä oli helpompi sopia yhdessä.

Pieni talli, tallin sisällä sovittu säännöt. Hyvä tilaisuus, hevosenomistajat on valikoitunut tänne, pystytään yhdessä tekemään porukalla, joku auttaa, osallistuu toimintaan... sujuu hyvin. H 5

Ja se hevonen, ei voi olla kaapissa eikä sitä vaan voida ottaa tunniksi siihen esiin, vaan se tarkoittaa, että se yhteisö on työskennellyt sen hevosen hyvinvoinnin eteen jo sen päivän aikana. H7

Toisaalta isomman yhteisön etuna nähtiin se, että yhteisö tarjoaa realistisemman toimintaympäristön sosiaalisten taitojen vahvistamiseen ja taitojen siirtymiseen arkeen. Osa lapsista/nuorista hyötyi erityisesti pienemmästä talliyhteisöstä, jossa ärsykeitä ja häiriötekijöitä oli vähemmän. Tietoisuus sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta lisäsi yhteisöllisyyttä.

Se talliympäristön merkitys on iso, talliympäristön täytyy tietää – ei siis lapsen/nuoren ongelmia, haasteita, taustoja – vaan minkälaisesta asiasta on kyse, kun on kyse sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. H2

Et ne [lapset/nuoret] ei osaa etukäteen, vaan ne harjoittelee asioita. H2

Haasteina talliyhteisöissä koettiin olevan ihmisten sekä hevosten vaihtuvuus ja muut samanaikaiset toiminnot tallilla sosiaalipedagogisen hevostoiminnan aikana, epätietoisuus sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käytänteistä ja eri toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa.

Talliympäristön ja yhteisössä olevien täytyy ymmärtää ja hyväksyä se, et joskus voi ovi jäädä auki hetkeksi, niistä ei saa kimmahda missään tapauksessa. Vaatii yhteisöltäkin jonkun verran säätelytaitoa, et jos on jäänyt joku riimu hetkeksi, niin siitä ei eikä kannata heti sanoa. H2

Ne on myöskin niitä, jotka heikentää sitä sen palvelun tekemisen riemua ja tuo stressitekijöitä valtavasti siihen tilanteeseen, jos siinä ympäristössä on paljon tämmöstä liikehdintää tai herkkyyttä sanomisiin, et aikuiset ei oo osannut lukee tilannetta... H2

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta rakentuu monipuolisten toiminnallisten ja elämyksellisten elementtien ympärille. Talliympäristö ja hevonen mahdollistavat erilaisia ja monipuolisia toimintoja, jossa toiminta perustuu toiminnalliseen työskentelytapaan. Toiminnallisuus ja elämyksellisyys mahdollistavat kokemuksellisen oppimisen. Hevosen ja talliympäristön elementeillä voidaan vahvistaa osallisuutta ja toimijuutta. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 10.) Hevostallilla riittää arkisia rutiineja ja tehtäviä, joita voidaan siirtää sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Hevonen tarvitsee päivittäin säännöllistä hoitoa ja huolenpitoa, jolloin perustehtävät tallilla voivat rakentua hevosen päivittäisen huolenpidon, ruokinnan, puhtaanapidon, liikunnan, levon, ympärille. (Lipponen & Fagerström, 2019, 13.) Tämän lisäksi talliympäristössä on paljon muita tekemisen mahdollisuuksia, joita voidaan toiminnassa hyödyntää. Haastatteluissa korostui vahva näkemys sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toiminnallisuudesta. Toiminta koettiin kokonaisuudessaan ja lähtökohdiltaan jo toiminnalliseksi. Hevonen oli ikään kuin toiminnan keskiössä, vaikka kaikki toiminta ei suoraan kohdistunutkaan hevoseen.

Se hevonen tuo sitä toiminnallisuutta siihen ja semmoista mielekästä tekemistä. H8

Mehän tehdään koko ajan, tää on toiminnallista verrattuna keskusteluterapiaan...

Tehdään asioita ja saadaan niitä aikaan. Me katsotaan niitä lopputuloksia. H5

Toiminnallisuus ja osallisuus, sen sanoittaminen jokaisella kerralla, että miten tärkeitä on, että lapsi/nuori tulee osaksi sitä yhteisöä, tekemään yhteisiä asioita. H7

Hevostoiminta on nimenomaan toiminnallista, näkyy kaikessa se tekeminen... H 6

Ohjaajat kuvailivat toiminnallisuuden liittyvän hevosen hyvinvoinnista huolehtimiseen ja hevosen päivittäisten tarpeiden huomioimiseen, kuten ruokkimiseen, hevosen harjaamiseen, karsinan siivoukseen, tarhan siivoukseen, tallin puhtaanpitoon, varustehuoltoon jne. Toisaalta toiminnalliset tehtävät liittyivät talliympäristöön, seinien ja kottikärryjen maalaaminen, aitauksien rakentaminen, käytävän harjaaminen. Ohjaajat kuvailivat toiminnallisuutta tekemisen kautta, fyysistä kantamista, nostamista, fyysistä tekemistä, harjaamista, harjan letittämistä, heinän vientiä, arkitöitä.

*Hevosetkin syö aamupalaa ja välipalaa, lounasta, päivällistä ja iltapalaa...H2
Lähdetään käytännössä kattomaan, mitä se kaikki, mitä hevonen syö... Ja sitten keskustellaan, mitä [lapsi/nuori] itse syö. Sama juttu, mitä hevoset tekee, kun ne on syönyt aamupalan. Onko niiden tärkeitä lähtee jonnekin sieltä karsinasta vai jäädäkö sinne? H2*

Sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan ei välttämättä sisälly ratsastusta. Ratsastus, kärryillä ajaminen, maastakäsittelyharjoitukset, erilaiset tehtäväradat, hevosen taluttaminen voivat sisältyä osana toimintaan. Ratsastuksessa ja ajamisessa korostui myös toiminnallisuus, tähän liittyy varusteiden hakemista, varusteiden laittaminen hevoselle, toiminnan jälkeen varusteiden purkaminen ja niiden huoltaminen.

Lapsilla kädet koko ajan kiinni jossain tekemisessä, tehdään asioita ja saadaan niitä aikaan. H5

Tehdään jotain ihan muuta kuin kiinni kännykässä ja ruudussa. H6

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa peruselementtinä on toiminnan rinnalla myös elämyksellisyys, joita hevonen itsessään ja sen ympärillä talliympäristö tarjoaa. (Lipponen, & Vehmasto, 2021, 10.) Toiminnallisuutta ja elämyksellisyyttä on ehkä vaikea erottaa toisistaan, kokemukset ja toiminta sekä elämykset nivoutuvat osittain kokonaisuudessaan yhteen. *Onko tää toiminnallista vai elämyksellistä...? (H2)*. Haastattelussa ohjaajat kuvailivat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan elämyksellisiä elementtejä ja miettivät niihin liittyviä käytännön esimerkkejä toiminnasta. Elämyksen elementit liitettiin itse hevoseen eläimenä, vuorovaikutukseen hevosen kanssa, talliympäristön tarjoamiin erilaisiin aistivirikkeisiin sekä elämyksellisiin kokemuksiin hevosen kanssa.

Harvalla on kotona hevosta tai niin isoa eläintä, tai kokemusta niin ison eläimen kanssa toimimisesta. Valtava elämys, saakin 500 kg hevosen pysähtymään. H7

Yhteys eläimeen voi olla todella elämyksellistä, sä voit vuorovaikuttaa eläimen kanssa vaikka olisi haasteita siinä ihmisten kanssa. H7

Päästään hevosen lähelle ja voidaan sen hevosen tahtiin hengittää. H5

Tallin tuoksu. Aistivirikkeet, kun talliin tulee, siellä on se hevosen tuoksu, näet asioita silmillä, mitä siellä tapahtuu, pystyt koskettaa niitä [hevosia], saa erilaisia aistielämyksiä. H5

Mennään metsään kävelemään, mennään pimeään paikkaan katsomaan tähtitaivasta hevosen kanssa, mennään rantaan kahlaamaan, mennään paikkaan, missä on kauniit maisemat. Hevosen selässä hellemekko päällä, otettiin valokuvia ja luotiin muistoja, vähän erilaisia muistoja. H3

Voi mennä hevosen selkään nukkumaan ja filtti päälle, sekin on elämys, se fiilis, kuin olisi jossain suuressa sylissä, joka kantaa. H3

Mennään taluttelemaan metsäpolulle, niin siinä tulee kaikkia aisteja hiveleviä elämyksiä, kavioiden kopsetta ja hevosen tuoksua, metsän tuoksu. H1

Vaikka sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa hevosella on suuri rooli, tallimiljöössä asuu usein myös muita eläimiä. Haastatteluissa mainittiin mm. alpakat, minipossut, lampaat, kanit, koirat, lehmät, kanat. Tallimiljöö on jo itsessään elämys kaupunkiympäristöstä tuleville lapsille ja nuorille. Maaseutu, erilaiset luontoympäristöt ja vaihtuvat vuodenaajat koettiin itsestään jo elämyksellisiksi elementeiksi. Ohjaajat myös hyödynsivät toiminnassa luonnon elämyksellisyyttä sekä maatalan arkea monin tavoin. Metsään oli suunniteltu muun muassa tunnepolku, jota toiminnassa hyödynnettiin. Ohjaajat kuvailivat elementtejä, joissa luonto koettiin elämyksellisenä: reellä ajaminen pimeällä tähtitaivaan alla, umpimetsässä hevosen taluttamista, luonnon havainnointi, ratsastaminen meren rannalla, kävely luonnossa/ metsässä, metsässä ratsastaminen, pimeässä tähtitaivaan katseleminen hevosen kanssa, maisemat. Luonto nousi haastatteluissa myös tärkeäksi arvoksi toiminnassa.

Tää paikka on täällä metsän keskellä, että luonto on ympärillä.

[Talliympäristö] missä on hevosia ja saattaa törmätä pupuun, koirat näkyy tarhassa ja kanat kotkottaa omissa paikassaan...H4

Metsä ja luonto ympäri vuoden, siitä nousee monta semmoista elämyksellistä asiaa.

H5

Elämyksellisyys, meillä täällä monenlaista eläintä ja me ollaan oikeasti maalla, järveä, peltoa ja metsää. Kaikin puolin hyvin elämyksellistä. Moni lapsi/nuori hyötyy siitä, että ollaan paljon luonnon keskellä. H6

Tän päivän lapset ja nuoret on aika usein jotenkin kaikonneet aika kauas luonnosta ja eläimistä, niin että tuntuu, että pelkästään se, että kun ne tulee tämmöiseen paikkaan... H4

Osallisuus ja toimijuus ovat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan työtteen ominaispiirteitä, joiden avulla pyritään tukemaan toimijaa oman elämänsä vaikuttamiseen.

Sosiaalipedagogiikan lähtökohtana on, että ihminen kohdataan subjektina, aktiivisena toimijana. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 10.) Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tavoiteltava osallisuus nivoutuu toiminnallisuuteen (Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ry, 2024). Toimijuus sisältää oletuksen aktiivisuudesta. Halu elää ja kokea asioita luo perustaa aktiivisuudelle. Oma aktiivisuus luo mahdollisuuksia vaikuttaa. Tahto, kyky ja toiminnan mahdollisuudet ovat lähtökohtia omaan elämään vaikuttamiseen. (Nivala & Ryytänen, 2019, 196.) Haastattelussa ohjaajia pyydettiin arvioimaan lapsen/nuoren motivaatiota ja sitoutumista toimintaan. Haastatteluissa ohjaajilta ei suoraan kysytty osallisuudesta ja toimijuudesta. Tästä huolimatta osallisuus ja toimijuus nousivat monessa yhteydessä esiin sosiaalipedagogisen hevostoiminnassa ja nämä koettiin merkittäviksi ja kokonaisuudessaan toiminnan lähtökohdaksi.

Meidän mielissä kannatellaan koko ajan sitä, että lapset/nuoret aktivoidaan toimijaksi ja ne on tärkeitä, keskipisteitä, osa yhteisöä. H2

Toimistossa jollakin on korttipakkatyöskentelyä, mitä siellä toimistossa voidaan tehdä, mutta täällä ne on sitten hevoseen liittyvää juttua. H5

On lasten kanssa helppoa [sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa]Että helpompi lähtee, kun sitten tässä pöydän äärellä [toimistossa] H4

Pääsee sosiaalisessa ympäristössä kokemaan osallistumista, osallisuutta. Kasvattamaan omia taitoja semmoisessa osallisuudessa. H2

Ohjaajien kokemus sosiaalipedagogisen hevostoiminnan peruselementtinä toiminnallisuus luo pohjaa osallisuudelle ja toimijuudelle. Lapsen ja nuoren motivaatio ja sitoutuminen olivat ohjaajien näkemyksissä tärkeä tekijä toiminnan vaikuttavuuden kannalta. Lähtökohdat toiminnan aloittamiseen olivat myös merkittäviä, onko lapsi/nuori saanut itse vaikuttaa jollakin tavalla päätökseen toimintaan osallistumisesta. Ohjaajat arvioivat myös, että tilanteissa, joissa lapsen/nuoren kokonaistilanne on liian kuormittava tai lapsi/nuori ei koe sosiaalipedagogista hevostoimintaa itselleen merkitykselliseksi, ovat syitä toiminnan keskeytymiseen. Poissaolot toiminnasta ei yleensä liittyneet itse toimintaan, vaan lapsen/nuoren kokonaisvaltaiseen tilanteeseen ja vointiin. Ohjaajilla oli myös näkemys siitä, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta oli toimintamuoto, johon motivoitutaan hyvin. Ohjaajat kokivat myös omaksi roolikseen herätellä ja lisätä motivaatiota ja sitoutumista.

Hevostoimintaan motivoitutaan parhaiten eli poissaoloja on vähän. Nää nuoret on niitä, jotka ei juuri motivoitu mihinkään muualle, mut sit tää talli...H5

Riippuu siitä, miten se on lähtenyt liikkeelle...[lapsen/nuoren ohjautuminen toimintaan] Onko täysin ulkoaohjattu vai onko lapsi/nuori saanut tai halunnut osallistua siihen suunnitteluun, kuinka puun takaa tieto on tullut tai kuinka eri mieltä hän on ollut hänelle tarpeellisesta palvelusta. H2

Motivaatio ja sitoutuminen tosi hyvä, [lapsia/nuoria] vaikea saada motivoitumaan ja sitoutumaan mihinkään palveluun, mut jotenkin nää eläimet luonnostaan auttaa siinä, ei tarvii motivoida. H6

Omaan elämään vaikuttaminen tavoitteena toteutuu mahdollistamalla osallisuutta ja toimijuutta. Ohjaajien näkemyksissä sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla voidaan tehdä näkyväksi asioita, jotka ovat tärkeitä lasten/nuorten hyvinvoinnin kannalta.

Se vaikuttaa ihan kaikkeen siihen, et ne uskaltaa nuoret ja lapset tehdä oikeita valintoja, ne tietää, mitkä on oikeita, vaikka terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. H5

Ja tietää, et on itse vastuussa siitä, meneekö sinne kouluun ja on vastuussa omasta opiskelustaan – jos se käsky tulee aian ulkoapäin, niin eihän se motivoi, niin erilaista motivaatio. H5

Mahdollistaa tätä osallisuutta, sitä yhteisöllisyyden kokemusta, voi tehdä mitä muutkin nuoret tekee. H7

6.2.4 Sosiaalipedagoginen talliyhteisö

Henkistä hyvinvointia....., kun tallille tulee, niin kaikki muu unohtuu, murheet ja kaikki. Tätä voi olla monelle se ainoa paikka, missä sä voit olla ihan oma itsesi, vaikka koulussa olisit kiusattu. Tallilla voi saada ystäviä, et kyllä se tukee sitä hyvinvointia...H1

Ohjaajien kokemuksissa talliyhteisö itsessään nousi merkittäväksi toiminnan elementiksi. Ohjaajat kuvailivat talliyhteisöä yhdeksi tärkeimmäksi tekijäksi toiminnan tavoitteellisen toteutumisen näkökulmasta. Talliyhteisö saattoi koostua pienestä yhteisöstä, jossa ohjaaja, lapsi tai nuori sekä hevonen muodostavat oman yhteisön. Suuremmissa talliyhteisöissä yhteisö muodostuu kaikista tallilla toimivista ihmisistä, jolloin yhteisön koko saattoi olla suuri. Ohjaajat kokivat tärkeäksi sosiaalipedagogisen näkökulman toteutumisen talliyhteisössä ja tulkitsivat myös omaa rooliaan talliyhteisön rakentajana. Ohjaajien haastatteluissa välittyi sekä myönteisiä kokemuksia että haasteita talliyhteisön näkökulmasta. Yhteistä kaikissa haastatteluissa oli ohjaajien näkemys sosiaalipedagogisen talliyhteisön merkityksestä toiminnassa ja sen tavoitteellinen rakentaminen.

6.3 Hevostallilta katse tulevaan

Minua kiinnosti myös miten sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla voidaan tukea lasten ja nuorten oppimista, kasvua ja hyvinvointia. Tähän pyrin löytämään vastausta ohjaajien kokemuksista erityisesti arvioinnin ja vaikuttavuuden näkemysten perusteella.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta sekä siihen nivoutuva yhteistyö ja verkostoituminen kiinnosti myös. Halusin tietää, minkälainen yhteistyöverkosto ohjaajilla on ja minkälainen näkemys heillä on yhteistyön merkityksestä. Lopuksi ohjaajat pohtivat sosiaaliseen hevostoimintaan liittyviä haasteita ja kehittämistarpeita omien kokemusten pohjalta.

6.3.1 Hevostallilta hyvinvointia omaan arkeen

Sosiaalipedagogiset hevostoiminnan ohjaajat pohtivat, mihin asioihin hevostoiminalla voidaan vaikuttaa erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan laatua voidaan tarkastella vaikuttavuusketjun avulla. Toiminnan tasolla arvioidaan tuloksellisuutta, millaisia muutoksia saadaan aikaan tavoitteiden toteutuessa. Toisaalta arvioidaan myös yhteiskunnallisella tasolla vaikuttavuutta, jolloin arvioidaan toiminnan laajempia vaikutuksia. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 17.) Vaikuttavuuden arviointia voidaan tehdä eri tasoilla ja näkökulmista, arviointi antaa tietoa toiminnan aikaansaamista muutoksista. Vaikuttavuutta tarkasteltaessa voidaan arvioida, miten toiminnalla on saavutettu toiminnalle asetetut tavoitteet, muutokset ja vaikutukset. (Hyvän mitta -hanke, 2018.) Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa vaikuttavuutta tulee tarkastella yhteiskunnallisella tasolla, jotta hevostoiminnan merkitys ja kiinnittyminen yhteiskuntaan tulee näkyväksi. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on alun perin kehitetty vastaamaan syrjäytymisen ja eriarvoisuuden haasteisiin erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 18.)

Uskon todella siihen vaikuttavuuteen ja siihen syrjäytymisen ehkäisyyn. H4

Nostan tässä esimerkin tarpeen ja vaikutuksen näkökulmasta. Vuosittain 4000 – 6000 oppilasta 7- 9 luokan oppilaista on usein pois koulusta. Kouluista 75, 2% arvioi oppilaiden poissaolojen lisääntyneen. Oppivelvollisuuden suorittaminen ja mahdollisuudet hakeutua jatko-opintoihin voivat heikentyä runsaiden poissaolojen vuoksi. (Määttä ym., 2020,) Sosiaalipedagoginen hevostoiminta lähtee tarpeen määrittelystä, jossa yhteiskunnallisella tasolla tuetaan nuoria kiinnittymään omaan yhteisöön ja opintoihin sekä tätä kautta työelämään. Toiminnan tavoitteena on yksilöllisten tavoitteiden asettelussa ennaltaehkäistä ja vähentää poissaoloja. Tällöin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikutukset näkyvät siinä, että nuori kiinnittyy kouluun, saa peruskoulun päästötodistuksen ja hakeutuu jatko – opintoihin.

Haastatteluissa nousi useita edellisen esimerkin suuntaisia kokemuksia liittyen haasteisiin koulussa, poissaoloihin sekä kouluun kiinnittymiseen. Koulua käymättömyys Suomessa - raportin mukaan (2020) runsaat poissaolot koulusta heijastelevat usein syytä jostakin oppilaan kehitystä vaarantavasta tekijästä. Poissaolon taustasyöt ovat usein moninaiset, syynä voi olla

oppilaan oppimiseen, terveydentilaan, kouluyhteisöön tai kaverisuhteisiin liittyvä asioita, Myös kodin ja vanhemmuuden haasteisiin liittyvät tekijät voivat vaikuttaa pitkittyneeseen poissaoloon koulusta (Määttä ym., 2020) Tämän tutkimuksen valossa aineisto antaa samansuuntaisia tulkintoja ohjaajien näkemyksissä kouluun liittyvissä haasteissa. Ohjaajat mainitsivat muun muassa lapsen tai nuorten nepsy-haasteet, ahdistuksen ja sosiaalisten tilanteiden pelon, haasteet tunne- ja vuorovaikutustaidoissa, itsetuntoon liittyvät haasteet, oppimisvaikeudet, haastavan tilanteen lapsen tai nuoren omassa arjessa tai perheessä. Myös huoltajien jaksaminen ja kuormittuneisuus nousivat esille.

Aina pää tai vatsa kipeä, se voi olla vatsakivut jännittämisestä, pääkiput, että ei nukuta yöllä, niin mitä sitten selviää, mahdollisimman aikaisin, et ei sit ysiluokalla ihmetellä, että nyt tää peruskoulu loppuu ja pitäsi saada päästötodistus. Nää tarvis apua, mut sit laki sanoo, et aika meni siihen, et pystyy lain velvollisuudet täyttämään [opiskeluhoolto]. H4

Sit on näitä, ne on vähän kuin liukkaista saippuista nää oppilaa, jotka vähän niinkuin häviää sieltä koulumaailmasta ja tulee niitä poissaoloja paljon, ei oikein tiedä, kun ei mistään saa kiinni, ne mitä mä haluaisin [sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan]. H4

Ekaluokkalainen, koulu meni muuten hyvin, mut vähän levoton, koulu oli sitä mieltä, et probleemaa ja keskittymishaastetta, matematiikassa äärettömiä vaikeuksia, kieltäytynyt matematiikan opiskeleusta... vatsa ja pääkipu, ei voi lähteä kouluun, kun tiesi, että on matematiikkaa. Meni siihen pisteeseen... Laitettiin tallilla ihan konkreettisesti kaikkea mahdollista, helppoja, konkreettisia laskuja, matematiikkaa sinne arkeen, elämään, elävään elämään. Pikkuhiljaa se lähti sujumaan. Äidiltä tuli palautetta, et matematiikka ei ole enää semmosta... että se ei ole vaan joku juttu kirjassa, vaan se matematiikka on meidän arjessa. H4

Lapsi, joka ei käy koulua lainkaan, on niin paljon ahdistusta, ei pysty sinne menemään. Saatin hänet tallille, ruvettiin tekemään näitä heppajuttuja, mikä motivoi. Hän oppi onnistumaan, oppi itsestään, että on taitava. Joka [hevonen] katsoo hyväksyvästi ja haluaa olla hänen kanssaan. Mietitään, mikä siellä koulussa ahdistaa. Voi olla, ettei saa aamulla puettua, koulussa on vaikeaa, kokee olevansa vääränlainen siellä... H5

Haastattelussa korostui sosiaalipedagoginen viitekehys ja toiminnassa tavoiteltava vaikuttavuus sekä yksilön että yhteiskunnallisella tasolla huolimatta ohjaajan omasta ammatillisesta viitekehyksestä. Kaikissa haastattelussa kuvastui ohjaajien näkemys siitä, että tavoitteen asettelussa suunnataan taitoihin ja osaamiseen, joita tarvitaan talliyhteisön ulkopuolella lapsen ja nuoren omassa yhteisössä.

Suunnitellaan toimintaa niin, että pystytyään siirtämään nää taidot sinne kouluun tai arkiympäristöön tai kotiin. H5

Nuori, joka käyttää päihteitä, ei osaa pitää huolta itsestään, päihteet on ainoa hyvinvointilähde. Tallilla keksitään, et mistä hyvää oloa vois saada muuten ja mietitään terveellisiä elämäntapoja, kun ruokitaan hevosia ja... On saatu hyviä tuloksia ja niitä kivoja juttuja nuoren elämään. Muutakin, kuin ne päihteet. H5

Haastattelussa välittyi myös ohjaajien näkemys sosiaalipedagogiikan merkittäväydestä. Kaikki haastatteluun osallistuneet ohjaajat kokivat, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta on merkittävä keino vaikuttaa lapsen ja nuoren elämään.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan juttu on se, että vaikutetaan yhteiskunnallisesti, et tää yhteisö [talliyhteisö] antaa voimavaroja sinne. Nuori lähtee sinne omiin juttuihin, pääsee sinne, missä muutkin nuoret on. H7

Ohjaajilla oli vahva näkemys siitä, että taitojen siirtyminen on tärkeässä roolissa kaikessa tekemisessä. Tavoitteen asettelussa voitiin hyödyntää talliyhteisöä tai toisaalta myös ohjaajan ja lapsen/ nuorten sekä hevosen välinen pieni yhteisö jo nähtiin merkitykselliseksi keinoksi taitojen vahvistamiseen. Ohjaaja koki isomman talliyhteisön voimavaraksi, jossa toiminnan aikana tallilla voitiin hyödyntää sosiaalisia tilanteita esimerkiksi muiden tallilla olevien ihmisten kanssa.

Osa lapsista ja nuorista tarvitsee toiminnassa enemmän tukea ja yksilöllisempää ohjausta. Rauhallinen ympäristö mahdollistaa toiminnan ja tavoitteiden toteutumisen. Tässä sitaatissa välittyy ohjaajan kokemus siitä, että jo pienessä yhteisössä ohjaajan ja hevosten kanssa toiminta voisi olla vaikuttavaa.

Mulla käy lapset ja nuoret yksin tässä [pieni talliyhteisö], et tavallaan se, hevoslauma, on niitä sitten yksi tai kaksi, ja minä, niin me muodostetaan jo se yhteisö siinä ja pystytään peilaamaan monia asioita sinne lapsen/nuoren omaan arkeen ja sinne omaan yhteisöön. H4

Vaikuttavuuteen ja tallilla opittujen taitojen siirtymiseen lapsen ja nuoren omaan arkeen vaikutti myös lapsen ja nuoren oman yhteisön osallisuus jollakin tavalla sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Osa ohjaajista koki erittäin tärkeäksi sen, että lapsen tai nuoren omasta yhteisöstä osallistuttiin toimintaan jollakin tavalla. Osallistuminen saattoi olla yhteistyöverkostossa mukana olemista, toiminnan väli- tai loppuarvioinnissa tai osallistumista lapsen tai nuoren mukana toimintaan.

Se on hedelmällistä, että tulee yhdessä [asuntolan ohjaajan] ... Se vaikutus on paljon suurempi, myös sinne lapsen kuvioon, missä hän viettää paljon enemmän aikaa, koulu, vapaa-aika... paljon tehokkaampaa, kun sieltä tulee joku nuoren kanssa työskentelevä mukaan. H7

Osalla ohjaajista oli toimintatapana antaa kotitehtäviä lapsen tai nuoren omaan yhteisöön, jolloin tallilla harjoiteltavia taitoja tietoisesti harjoiteltiin myös tallin ulkopuolisessa ympäristössä.

Joka kerta kysytään [lapselta/nuorelta] ja myös perheiltä, miten on mennyt ja miten on huomattu... Onko vaikuttanut asiat, mitä on harjoiteltu, aina vähän kotiharjoituksiakin... H2

Arvioinnissa mietitään, onko tarttunut sinne arkeen mitään? H4

Pääsääntöisesti toiminta tähtää siihen, et me siirretään ne arkeen ja selitetään niitä auki. Arvioidaan, onko käyttänyt päihteitä, onko saanut kavereita, onko mennyt kouluun tai harrastuksiin. H5

Sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla voi olla vaikutusta myös lapsen/nuoren yhteisöön. Ohjaaja kertoi tilanteesta, jossa nuori kävi lastenkodin työntekijän kanssa yhdessä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Nuori harjoitteli osatavoitteena tiettyä tehtävää

tallilla, joka oli aluksi nuorelle haastava tehtävä. Työntekijä herkästi auttoi nuorta ja teki toimintoja hänen puolestaan. Tästä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajan tekemästä huomiosta työntekijä alkoi refleктоimaan omaa ja työyhteisössä tapana ollutta toimintatapaa, jossa helposti tehdään asioita nuorten puolesta. Työntekijä oli ottanut huomiot rakentavasti esille työyhteisössä. Tässä esimerkissä tallilla opittiin taitoja, joita sekä nuori, että nuoren lähiyhteisössä toimivat työntekijät, voivat arjessaan hyödyntää.

Toiminnan arviointi näyttäytyi ohjaajien vastauksissa tärkeänä osana toimintaa.

Pääsääntöisesti arviointi oli säännöllistä ja jatkuvaa, tietyin ajanjaksoin tapahtuvaa. Arviointia toteutettiin jollakin tasolla joka kerta toiminnassa, tärkeiksi koettiin väli- ja loppuarvioinnit. Arviointia toteutettiin monella tavalla, se voi olla sanallista palautetta toimijalle ja hänen lähiyhteisölle, yhteistyöverkostolle. Toiminnan arviointi saattoi perustua keskusteluihin, havainnointiin ja toimijan omaan kokemukseen. Osa ohjaajista laati kirjallisen palautteen, ohjaajilla oli käytössään itse kehitettyjä kyselylomakkeita ja mm. toimijan itsearviointiin liittyviä seurantatapoja. Muutamalla ohjaajalla oli kehitetty työyhteisössä laaja ja tarkasti strukturoitu arviointilomake ja arvioinnin käytänteet. Arviointi saattoi myös näyttäytyä haasteellisena tai epätarkoituksenmukaiselta. Toisaalta arviointi ja sitä kautta vaikuttavuuden merkitys nähtiin myös keinona saada näkyväksi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan hyötyä.

Miten sais mitattua luotetavasti, että maksajat näkisi... H8

Me ollaan itse lanseerattu semmoinen hevostoiminnan arviointilomake, mihin nuoriso ihan rasti ruutuun... miten he on täällä tallilla, teemoittain tunnetaitoja, konkreettista tekemistä.. Herätellään niitä ajatuksia, niin sillä tavalla arvioidaan...H5

Tarviiks kaikkee aina niin arvioida täsmällisesti ja numeerisesti, itsearviointii ja kaikkee. Eiks joskus vois vaan tehdä eikä vaan arvioida... H3

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan lähtökohtana on vaikuttavuus yhteiskunnallisella tasolla ja tuloksellisuus toiminnan tasolla. Toimijan yksilöllisiä tavoitteita kohti mentäessä tarvitaan pienempiä osatavoitteita ja lyhyellä aikaikkunalla saavutettavia tavoitteita. Nämä voivat olla konkreettisia muutoksia, joita havaitaan toiminnassa talliyhteisössä tai toimijan omassa yhteisössä.

Että onko näkynyt vaikuttavuutta täällä asumisyksikössä? Lapset ja nuoret on rauhallisempia ja hyvöntuulisempia tallin jälkeen. H8

6.3.2 “Hevostoiminnan vaikuttavuus, sais näkyväksi sitä työn merkityksellisyyttä”

Minua kiinnosti ohjaajien näkemykset sosiaalipedagogisen hevostoiminnan haasteista sekä ohjaajien näkemykset toiminnan kehittämiseen. Minua kiinnosti visiot ja haaveet, ohjaajien ajaukset siitä, mitä toiminta voisi parhaimmillaan olla. Ohjaajat pohtivat, minkälaisia mahdollisuuksia heillä olisi itsellään muuttaa tai kehittää toimintaa. Ammattilaisten huoli tulevaisuudesta ja muutoksista heijastuu arjen työkentille ja erityisesti opiskelijahuollossa (Peltola ym., 2020, 127 - 138). Ohjaajien esiin nostamissa haasteissa nousivat suurimpaan rooliin huoli nykyisestä ja tulevasta taloustilanteesta ja muutoksista hyvinvointialueilla sekä yleinen tietoisuus hevosavusteisesta toiminnasta. Osa ohjaajista oli kokenut, että yleinen taloudellinen tilanne sekä säästötoimet olivat vaikuttanut omaan toimintaan. Hyvinvointialueiden muutokset olivat myös vaikuttaneet toimintaan sekä vaatinut ohjaajilta uudenlaista tai tehokkaampaa markkinointia ja viestintää toiminnasta.

Se on ihan totaalisesti blokattu tää reitti [linkki/yhteistyö opiskelijaterveydenhuoltoon], koska rahat on loppu, ja tehdään ainoastaan lakisääteistä työtä, koko ajan kiristetään, pitää säästää, mitä palveluja lopetetaan lapsilta ja nuorilta, koska ne ei oo lakisääteisiä, aika kova isku. H4

Hyvinvointialue tuli, kaikki laitettiin jäihin, ei ohjautunut yhtään lasta/nuorta, vähentynyt ja muuttunut tilanne. Hyvinvointialue, ei oo maksareita eikä tuu lapsia/nuoria, suunnan pitäis olla toiseen suuntaan. H6

Huonoon aikaan tulee tää tilanne [taloudellinen] sun muut, kauhun tasapainoo. Kun on vähän rahaa käytössä, pitää [hevosten] tarhoja pienentää, kulut vaan kasvaa. H2

Pitää panostaa itse ja aktivoitua, tein esitteet ja toimitin oman kunnan sosiaalitoimistoon ja perheneuvolaan...H6

Moni ohjaajista nosti esille yleisen tietoisuuden sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kentästä. Tiedon lisääminen koettiin tärkeäksi tavoitteeksi lisätä toiminnan näkyvyyttä,

tietoisuutta yleisesti ja sitä kautta myös mahdollisuutta saavuttaa sekä mahdollisia toiminnan rahoittajia, että tukea tarvitsevia lapsia ja nuoria. Tähän maininta moniammatillisuudesta ja palvelun portaista

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on suurelle yleisölle aika tuntematon ja monenlaista kirjoa, mitä tarjotaan, ihmiset vähän ymmällään... Ohjaajan koulutustausta vaikuttaa, millä tavalla sitä tehdään tätä työtä, se on iso haaste... Miten sitä selkiyttäis yhteistyökumppaneille ja maksajataholle? H4

Se vaikuttavuus, mikä siitä toiminnasta syntyy, että sitä kun pystyis kaikille niin konkreettisesti mitä on itse nähnyt. Jotenkin avaamaan ja tuomaan esille, sais näkyväksi sitä työn merkityksellisyyttä. H4

Toivoisin, et opittais hyödyntämään paremmin sosiaalipedagogista hevostoimintaa. H6

Eläinavusteinen työskentely voi olla tavoitteellista ja strukturoitua tai eläinten kanssa tapahtuvaa vapamuotoisempaa toimintaa. Hevosavusteisessa työskentelyssä pyritään tavoitteellisesti edistämään ihmisen terveyttä, oppimista tai sosiaalista toimintaa hevosten avulla. Hevosavusteinen toiminta käsittää laajan ja monialaisen tavoitteellisen tai vapaamuotoisemman, vähemmän tavoitteellisen hevostoiminnan. (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021, 17.) Eläinavusteisten toimintamallien kehittäminen voidaan nähdä tulevaisuuden suosituksena. Tarkat kuvailut eläinavusteisen toiminnan toteutusmuodoista ja toiminnan reunaehdoista muodostaisivat selkeyttä ja laadukkuutta eläinavusteisen työn toteutumiseen. (Ervast & Raukola-Lindblom, 2021, 23.) Ohjaajien haastatteluisa nousi hyvin vahvana ajatus hevosenhyvinvoinnin huomioimisesta toiminnassa. Tämä näkökulma tuli esille kaikissa haastatteluisa monessa eri yhteydessä. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yhtenä merkittävänä asiana koettiin palvelun laatu kokonaisuudessaan ja siinä tärkeänä osatekijänä koettiin olevan hevosen hyvinvointi.

Palvelun pitää olla laadukasta, lähtee eläimen lähtökohdista ja huomioituna, sitten niitä toimijan yksilöllisiä tarpeita ja tavoitteita. H6

Otetaan haltuun ne hevosen hyvinvointitekijät. H2

Hevosen lajityypillinen käyttäytyminen, viirkeellinen ympäristö, tilaa liikkua, kaverialueella, kouluttaminen kestää tarkastelemisen, [hevonen] oppii positiivisen kautta, ei viedä [hevosta] tilanteisiin, jossa on riskejä. H2

6.3.3 Yhteistyötä ja verkostoitumista

Sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan nivoutuu usein myös muuta verkostoa ja yhteistyötä ohjaajan ja lapsen tai nuoren lisäksi. Tärkeässä roolissa ovat lapsen tai nuoren huoltajat ja lähiverkosto. Lapsen ja nuoren ympärillä voi olla laajempi yhteistyöverkosto, jossa sosiaalipedagoginen hevostoiminta näyttäytyy yhtenä osana verkostoa. Sosiaalisen hevostoiminnan kokonaisuuden kannalta oleellisia ovat myös ohjaajan työn kannalta tärkeät verkostot, kuten vertaisverkosto, täydennyskoulutukset, työnohjaus ja hevosiin liittyvät valmennukset ja koulutukset. Hevosen ympärille rakentuu myös monialainen verkosto, joka liittyy muun muassa hevosen koulutukseen, hyvinvoinnin huolehtimiseen, terveydenhoitoon. (Lipponen & Vehmasto, 2021, 27.)

Tässä tutkimuksessa haastatteluihin osallistuvat hevostoiminnan ohjaajat kuvailivat laajan yhteistyöverkoston, joka rakentui lapsen/nuoren, ohjaajan ja hevosen ympärille. Sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan osallistuneilla lapsilla ja nuorilla on ympärillään monimuotoista verkostoa, omasta perheestä, sukulaisista, ystävistä sekä omasta lähiyhteisöstä, kuten koulusta, vapaa-ajalta sekä omista harrastuksista koostuvaa verkostoa. Verkosto rakentui myös lapsen tai nuoren sekä perheen erilaisten tarpeiden mukaisesti, jolloin sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan ohjautuneilla lapsilla/nuorilla verkoston muodostivat mm. fyysiseen ja psyykkiseen kuntoutukseen, sosiaaliseen kuntoutukseen, kasvatukseen ja hyvinvointiin liittyvät tuen verkostot. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajan pohjakoulutus ja hänen toteuttama toiminta palveluluokan eri portaita myös vaikutti verkoston muodostumiseen ohjaajan näkökulmasta. Haastatteluissa mainittiin monipuolisesti erilaisia ammattillisia yhteistyökumppaneita sekä vapaamuotoisempia, lapsen tai nuoren vapaa-aikaan liittyviä yhteistyöntekijöitä. Tässä tutkimuksessa haastatteluissa yhteistyöverkosto rakentui neljästä näkökulmasta; toiminnan rahoittajatahot sekä toimintaan lähettävät ja ohjaavat tahot, lapsen/nuoren ammatillinen verkosto, lapsen/nuoren lähiverkosto sekä ohjaajan oman työn näkökulmasta olevat verkostot. Haastatteluissa ohjaajat kuvailivat

yhteistyöverkostoja dynaamisiksi, muuttuviksi ja lapsen /nuoren tilanteen mukaan muodostuviksi.

Lasten ja nuorten näkökulmasta oli tärkeää, että tavoitetaan niitä henkilöitä, jotka voivat ohjata lapsen/nuoren sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Ohjaajien vastauksissa välittyi ajatus siitä, että yhteistyöverkostojen muodostaminen ja kehittäminen on tärkeää toiminnan toteuttamisen kannalta. Ohjaajan omat ammatilliset verkostot loivat perustaa yhteistyölle myös sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan.

Mun oli helppo aloittaa [sosiaalipedagoginen hevostoiminta], kun mä oon ollut pitkään sosiaalityössä ja laajalla toimialueella. H6

Ohjaajilla oli visioita ja kehittämisideoita verkoston ja yhteistyön vahvistamiseen. Yhteistyötä toivottiin lisää erityisesti koulujen kanssa. Ohjaajilla oli pääsääntöisesti hyviä kokemuksia koulujen kanssa tehtävästä verkostoyhteistyöstä. Ohjaajat saattoivat osallistua oppilaan koulussa järjestettyyn verkostopalaveriin ja olla mukana oppilaan tavoitteiden asettelussa sekä arvioimassa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tuloksia ja vaikuttavuutta. Osalla ohjaajista oppilas ja huoltajat olivat linkkinä koulu yhteisöön.

Pidetään yhteispalavereja... ja mietitään.... Sitä viisasten kiveä, että millä ne kouluun menis... H5

Vaatisi opettajilta ennakkoluulottomuutta, kankeesti siinä luokassa tapahtuvassa opetuksessa. H8

Osalla ohjaajista yhteistyö koulujen kanssa toteutui opettajan/erityisopettajana kanssa. Koululuokille suunnattua hevostoimintaa oli toteutettu jonkin verran, toiminta oli ollut mm. teemapäiviä tallilla ja myös toimintana koululla, mm, teematuntien muodossa.

Mulla oli pitkä asiakkaas yläkoululaisen kanssa... [oppilas] puhunut opettajalle tallikäynneistä. Opettaja oli minun yhteydessä ja ne tuli koko luokan kanssa....H6

Haastatteluissa koettiin myös haasteita koulun kanssa tehtävässä yhteistyössä, haaste saattoi olla myös yhteistyön kokonaan puuttuminen. Osa ohjaajista koki, että tietoisuus sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta oli todennäköisesti yksi syy yhteistyön haasteisiin.

Se yhteinen tietoisuus joidenkin koulujen kanssa... se yhteistyö toimii hyvin, kun tiedetään mitä me tehdään. Edelleen tää hevostoiminta on vähän semmoinen kysymysmerkki monelle... Et tää olis vaan ratsastelua. Opettaja ajattelee, et se nyt vaan on siellä ratsastelemassa, miten se liittyy mihinkään...? Pitää avata, mitä me tehdään ja harjoitellaan. H5

Tietoa veisin eteenpäin, kiinnostusta on hirveesti, se on varmaan yhteistyön puute ja ongelmat kiinni ainoastaan siitä tiedosta. Eihän koulussakaan välttämättä edes tiedetä, että nuorella on sellaista toimintaa. H5

Yhteistyötä oli toteutettu jonkin myös opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa, kuraattoreiden ja koulupsykologien kanssa. Tämän ohjaajat kokivat myös tärkeäksi linkiksi kouluun ja haastatteluista välittyi myös toivetta yhteistyön lisäämisestä erityisesti opiskeluhuollon suuntaan.

Kehittämisideana verkosto koulumaailmaan, mulla on visio siitä, yhtenä linkkinä opiskeluterveydenhuolto. H4

Hyvä linkki kuraattorit, yhteys löytää ne haastavassa elämäntilanteessa olevat [oppilaat], jotka tarvitsee tätä toimintaa, siinä koulujen taustalla se kunta, josta se rahoitus...H7

Ohjaajat kertoivat haastatteluissa myös palvelun kehittämiseen sekä uusiin kohderyhmiin liittyviä ideoita. Koulujen kanssa toimintaa voisi toteuttaa mm. valinnaiskurssien, teemapäivien, liikuntatuntien, vapaa-ajan kerhojen muodossa, lisäämällä yhteistyötä erityisluokkien kanssa. Vanhempainyhdistys mainittiin myös mahdollisena yhteistyölinkkinä kouluun. Ideoita ohjaajalle itselleen uusiin kohderyhmiin nousi myös esille, mm. toiminnan järjestäminen koko perheelle, kuormittuneille vanhemmille, sairaalakouluun, lasten- ja nuorten psykiatialle. Myös ammattioppilaitokset ja täydennyskoulutukset mainittiin. Kehittämistarpeena nousi myös sosiaalipedagogisen hevostoiminnan korvattavuus verrattuna

erityisesti ratsastusterapiaan. Ohjaajat kaipasivat yhteiskunnan tukea toimintaan. Erilaiset palvelusetelit ja harrastesetelit nähtiin myös hyvänä vaihtoehtona toiminnan mahdollistamiseksi lapsille ja nuorille, joille toiminta muuten ei toteutuisi. Toivottiin myös mallia, jossa olisi sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan hyväksytyjä palveluntuottajia [hyvinvointialueella], jolta voisi ostaa yksilö- tai ryhmätoimintaa. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan viitekehyksessä toteutetut ratsastustunnit nähtiin mahdollisuutena.

Kehittäisin palvelusetelin, joita on vammais- ja sosiaalipuolella, ja harrastesetelin, sellaisille lapsille ja nuorille, joilla ei oo rahallista mahdollisuutta.... H3

Ratsastusterapia on Kelan tukemaa toimintaa, niin miksi sosiaalipedagoginen hevostoiminta voisi olla? Miksi se on ulkopuolella? H4

Kaikki juontaisi juurensa sieltä tallin yhteisöllisyydestä, se olis semmoinen sisäänajettu toimintatapa luontaisesti. H7

Vaikuttavampaa, jos vaikka ratsastuskoulussa nähtäis sosiaalipedagoginen hevostoiminta toimintatapana yhtenä osa-alueena, tavoittais laajemmin [lapsia ja nuoria]. H 7

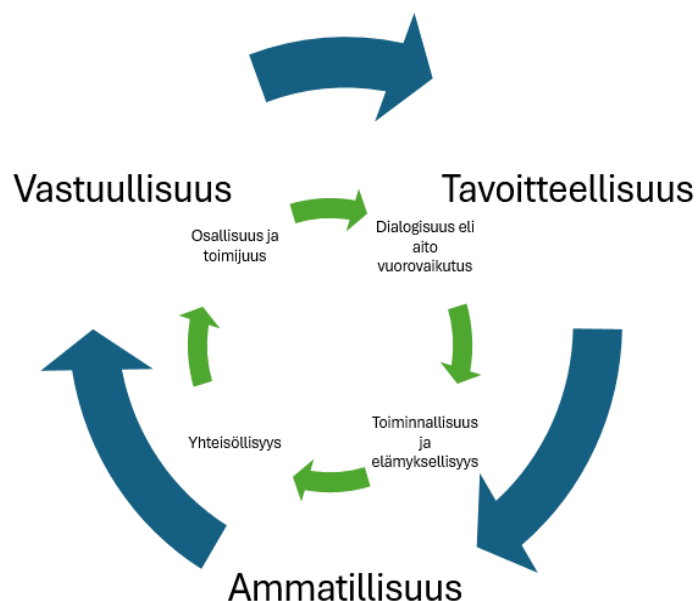
Ohjaajilta nousi myös ajatuksia siitä, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta sisältyisi menetelmänä ja toimintana jo olemassa olevaan palveluun. Osa ohjaajista toteutti sosiaalipedagogista hevostoimintaa jonkin toimialan sisällä.

6.3.4 Tulosten yhteenvetoa

Hevostoiminnan monipuolisuus kokoaa paljon sellaisia lasten ja nuorten tai aikuisten hyvinvointiasioita, jollaista just tänä päivänä tarvitaan, ja siinä pitäis se yhteiskunnan tuki olla. H2

Tutkimuksen avulla pyrin selvittämään, miten sosiaalipedagogisen hevostoiminnan avulla voidaan tukea lasten ja nuorten kasvua, oppimista ja hyvinvointia. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada vastauksia tutkimuskysymyksiin: *Mitä sosiaalipedagoginen hevostoiminta on?*

Minkälaisia mahdollisuuksia sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla on lasten ja nuorten tukena? Miten sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla voidaan tukea lasten ja nuorten oppimista, kasvua ja hyvinvointia? Mitkä ovat hevostoiminnan kohtaamat haasteet ja kehittämistarpeet? Näitä kysymyksiä tarkasteltiin sosiaalipedagogisten hevostoiminnan ohjaajien kokemusten näkökulmasta.

Kuva 4: Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan edellytysten ja elementtien muodostama kokonaisuus.

Mitä sosiaalipedagoginen hevostoiminta on? Tutkimuksen keskeisenä johtopäätöksenä on, että sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa sosiaalipedagogiikan teoria ja käytäntö näyttävät vahvasti käytännön toiminnassa ja toiminnan koettiin olevan vaikuttava työmenetelmä sosiaalisen kasvun tukemiseen talliyhteisössä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta koetaan ohjaamisen työtteeksi, jota ohjaajat hyödyntävät oman ammatillisen viitekehyksen näkökulmasta. Oma ammatillista taustaa täydentää sosiaalipedagoginen ajattelu, joka luo pohjaa ja perustaa sosiaalipedagogiselle hevostoiminnalle ja ohjaajan työtteelle. Ohjaajien vastauksissa korostui näkemys omasta vahvasta ammattitaidosta, hevostaidoista sekä dialogisuuden merkityksestä laadukkaan toiminnan toteuttamiseen. Tutkimuksessa ohjaajilta nousivat myös toiminnan edellytykset, ammatillisuus, vastuullisuus ja tavoitteellisuus selkeästi keskeisiksi tekijöiksi laadukkaan toiminnan perustana. Toiminta

rakentuu sosiaalipedagogisen hevostoiminnan elementtien, yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys, osallisuus ja toimijuus, ja toiminnan edellytysten, ammatillisuus, vastuullisuus ja tavoitteellisuus, nivoutuessa yhteen kaikkien osatekijöiden muodostaessa toiminnan kokonaisuuden (kuvio 4). Ohjaajien tulkinnoissa ammatillisuus, vastuullisuus ja tavoitteellisuus näyttäytyi vahvasti laadukasta työtä ohjaavina tekijöinä. Tässä tutkimuksessa valottui näkökulmia kaikkien sosiaalipedagogisen hevostoiminnan palvelun portaille kuntoutuksesta, kasvatuksesta ja hyvinvoinnista sekä harrastetoiminnasta. Ohjaajien vastauksissa kuvastui, miten toiminnan avulla pyritään tukemaan sosiaalista kuntoutumista, kasvua ja oppimista sekä hyvinvointia ennaltaehkäisevästä että korjaavasta näkökulmasta. Kaikki tutkimukseen osallistuneet ohjaajat toteuttivat sosiaalipedagogista hevostoimintaa lapsille ja nuorille. Tutkimuksessa keskeisenä tavoitteena nousi näkemys lapsen ja nuoren toimijuuden ja hyvinvoinnin vahvistamisesta siten, että tallilla saadaan voimavaroja talliyhteisön ulkopuoliseen arkeen, mahdollistamaan osallisuus ja yhteisöön kuuluminen sekä pidemmällä aikavälillä kiinnitymistä yhteiskuntaan. Ohjaajien näkemyksissä sosiaalinen vahvistaminen ja syjäytymisen ehkäisy koettiin merkittäväksi näkökulmaksi toiminnan lähtökohdaksi.

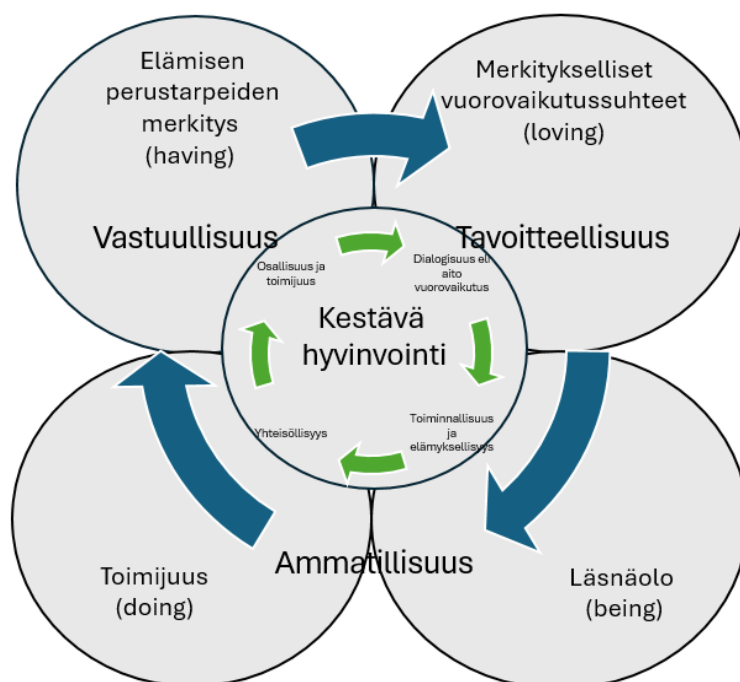
Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajien arvopohja rakentuu sosiaalipedagogiikan arvopohjaan ja ohjaajan omaan ammatilliseen viitekehykseen. Keskeisemmäksi arvoksi nousi toiminnan keskiössä oleva dialogisuus, aito vuorovaikutus. Hevoseen ja hevosen hyvinvointiin liittyvät arvot koettiin myös tärkeäksi. Haastatteluissa korostui kokonaisvaltaisuus, jossa eettiset kysymykset ja arvot kietoutuvat käytännön toiminnassa yhteen sisältyen kaikkiin edellä mainittuihin näkökulmiin. Toiminnassa luonto itsessään koettiin tärkeäksi arvoksi. Tässä tutkimuksessa sosiaalipedagogista hevostoimintaa tarkasteltiin useamman teoreettisen viitekehyksen, sosiaalipedagogiikan keskeisten elementtien, luonto- ja eläinavusteisuuden sekä kestävän hyvinvoinnin, valossa. Ohjaajien tärkeiksi nostamissa arvoissa heijastui kaikki toiminnan taustalla vaikuttavat teoriat.

Minkälaisia mahdollisuuksia sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla on lasten ja nuorten tukena? Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuuksia tarkasteltiin toiminnalle asetettujen tavoitteiden kautta. Tässä tutkimuksessa toiminnassa lapsille ja nuorille asetettuja tavoitteita tarkasteltiin kestävän hyvinvoinnin teorian (Helne & Hirvilammi, 2021) ulottuvuuksien valossa. Hyvinvoinnin edellytykset ovat kestävän hyvinvoinnin teorian mukaan jaettu neljään pääluokkaan; elämisen perustarpeisiin, merkityksellisiin

vuorovaikutussuhteisiin, läsnäoloon ja toimijuuteen. Tutkimuksen keskeisenä johtopäätöksenä on sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiseen. Ohjaajien käsitys lasten ja nuorten tavoitteiden asettelussa ja sosiaalisen hevostoiminnan vaikutuksista tavoittaa kaikki neljä hyvinvoinnin ulottuvuutta. Hyvinvoinnin kokonaisvaltaisuus näyttäytyy siten, että moni hyvinvointiin liittyvä ja vaikuttava asia nivoituu ja linkittyy toiseen, jolloin myös kestävän hyvinvoinnin ulottuvuuksien valossa sosiaalipedagogista hevostoimintaa tarkastellen eri elementit voivat näyttäytyä useammassa ulottuvuudessa. Elämisen perustarpeiden merkitys (*having*) voidaan havainnollistaa ja saada näkyväksi lapsen ja nuoren arkeen hevosen hyvinvoinnista ja arjen perustarpeista huolehtimalla. Merkitykselliset vuorovaikutussuhteet (*loving*) mahdollistavat yhteenkuuluvuutta, joka muodostuu talliympäristössä lapsen tai nuoren, ohjaajan, hevosen sekä koko talliyhteisön ympärille. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keskiössä vaikuttava dialogisuus eli aito vuorovaikutus rakentuu lapsen tai nuoren, ohjaajan ja hevosen välillä. Dialogisuus sisältyy loving-ulottuvuuden merkityksellisiin vuorovaikutussuhteisiin. Tässä tutkimuksessa dialogisuus kaikkien kolmen tekijän välillä nousi ohjaajien kokemusten mukaan keskeiseksi ja merkitykselliseksi elementiksi. Hevosen roolina ei ole olla toiminnassa vain resurssi ohjaajan ja lapsen tai nuoren välillä. Ohjaajat kuvailivat hevosen roolia työkaverina, ystävänä, toimijana. Tutkimuksessa ilmeni myös ohjaajien näkökulmien kautta lasten ja nuorten kokemukset ja käsitykset hevosen yksilöllisyydestä ja persoonallisuudesta. Lapselle tai nuorelle saattoi muodostua jonkin tietyn tallin hevosen välillä erityinen side, jonka lapsi/nuori koki tärkeäksi. Kokemus yhteisestä hevoisuudesta koettiin tärkeäksi sidokseksi aikuisen ja lapsen/nuoren välillä, joka kantoi vielä talliympäristön ulkopuolella. Tässä tutkimuksessa ohjaajat toivat vahvasti esille sosiaalipedagogisen viitekehysten mukaisen talliyhteisön merkitystä. Läsnäolon (*being*), elämän merkityksellisyys, ulottuvuus ilmeni monin tavoin toiminnalle asetetuissa tavoitteissa. Yhteys omiin tarpeisiin ja kokemuksiin vahvistuu läsnäolon tunteella, kehollisuuden ja aistien avulla. Ohjaajat kokivat hevosella olevan tässä merkittävä rooli. Toiselle tekemisen tärkeys korostui ohjaajien näkemyksissä. Being-ulottuvuuteen liittyvä inhimillinen kasvu ja itsensä toteuttaminen voidaan liittää motivaatioon ja sitoutumiseen, jotka nousivat ohjaajien näkemyksen mukaan erittäin tärkeään rooliin toiminnan vaikuttavuuden näkökulmasta. Toimijuus (*doing*) hyvinvoinnin ulottuvuutena koettiin tutkimuksessa yhdeksi keskeisimmäksi elementiksi tavoitteiden asettelussa. Sosiaalipedagoginen viitekehys luo pohjaa toimijuuden rakentamiselle. Ohjaajien tulkinnoissa pyrkimys vahvistaa lapsen ja nuoren omaa toimijuutta tuli näkyväksi monessa yhteydessä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta rakentuu

toiminnallisuuden ja elämyksellisyyden sekä kokemuksellisen oppimisen elementeistä. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa mahdollistuu hyvinvoinnin tekijänä mielekäs ja vastuullinen tekeminen, joka voi luoda merkityksellisyyttä lapsen ja nuoren elämään.

Tässä tutkimuksessa sosiaalipedagogista hevostoimintaa tarkasteltiin erityisesti toiminnan peruselementtien, toiminnallisuuden, elämyksellisyyden, yhteisöllisyyden, osallisuuden ja toimijuuden näkökulmista. Toiminnan keskiössä olevaa dialogisuutta eli aitoa vuorovaikutusta tarkasteltiin kaikkien kolmen toimijan, lapsen ja nuoren, ohjaajan sekä hevosen kautta. Ohjaajien kuvailut toiminnan peruselementeistä nivoutuvat tiiviisti kestävän hyvinvoinnin neljään ulottuvuuteen, josta voidaan johtopäätöksenä ajatella, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan peruselementit toimivat kestävää hyvinvointia tukevana elementtinä (kuva 5).

Kuva 5: Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja kestävän hyvinvoinnin ulottuvuudet

Miten sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla voidaan tukea lasten ja nuorten oppimista, kasvua ja hyvinvointia? Mitkä ovat hevostoiminnan kohtaamat haasteet ja kehittämistarpeet? Tähän tutkimuskysymykseen pyrin saamaan vastauksia toiminnan arvioinnin, kehittämisen ja yhteistyön sekä verkostoitumisen näkökulmista. Tutkimuksen keskeisenä johtopäätöksenä voidaan tulosten perusteella todeta, että ohjaajien näkemys toiminnan vaikuttavuudesta on

vahva. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa saavutettuja taitoja on mahdollista siirtää talliympäristön ulkopuoliseen arkeen, lapsen ja nuoren omaan elämismaailmaan. Toiminnasta saadut kokonaisvaltaiset hyvinvointivaikutukset voidaan nähdä toiminnan vahvuutena ja tavoiteltavana elementtinä. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajien vahva näkemys toiminnan vaikuttavuudesta yksilötasolta yhteisöihin ja sitä kautta myös yhteiskunnan tasolle lisää vaikuttavuuden näkökulmaa laajemman hyvinvointivaikuttavuuden ymmärrykseen. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa toteutetaan ohjaajien ammatillisen viitekehyksen pohjalta monialaisella kentällä, joka tavoittaa sekä laajasti lapsia ja nuoria että monialaista verkostoa lasten ja nuorten omassa elämismaailmassa. Tämän tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan todeta, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuutta arvioidaan toiminnan taholla. Ohjaajilta nousi myös näkemyksiä siitä, että vaikuttavuuden näkyväksi tekeminen sekä toiminnan tunnettavuus vaatii edelleen kehittämistyötä.

7 Pohdinta

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on kiehtova esimerkki teorian ja käytännönläheisen toiminnan yhteenkietoutumisesta. Toiminnan keskiössä on dialogisuus ohjaajan, lapsen ja nuoren sekä hevosen välillä. Hevonen on toiminnassa keskeisessä roolissa. Tämän tutkimuksen valossa ohjaajien näkemyksissä hevonen nousi toiminnan yhtenä osatekijänä merkittävään rooliin sekä ohjaajan, lapsen tai nuoren, että myös koko toiminnan näkökulmasta. Hevonen itsessään on tärkeä elementti sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ja ohjaajat kuvailivat hevosta työparina, ystävänä, toimijana. Ohjaajien pohdinnoissa hevonen kuvastui myös yksilönä, omana persoonana.

Tässä tutkimuksessa haastateltavat ohjaajat sijoittuivat kaikille kolmelle sosiaalipedagogisen palveluportaan tasolle. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on ohjaamisen orientaatio, joka rakentuu sosiaalipedagogiikan teoriaan ja ohjaajan omaan ammatilliseen viitekehykseen. Tämä herätti pohtimaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa tarvitaan laajaa ja monitieteellistä verkostoa ja ohjaajien laajan ammatillisen viitekehyksen näkökulmasta sosiaalipedagogista hevostoimintaa voidaan toteuttaa monesta näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa ohjaajat toivat esille omaa vahvaa ammatillista osaamista sekä laajaa verkostoa, jossa sosiaalipedagoginen hevostoiminta on yhtenä osana. Aineiston perusteella syntyi vaikutelma, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta voi parhaimmillaan tavoittaa laajan ja moniammatillisen verkoston lapsen ja nuoren elämismaailmassa. Lasten ja nuorten tukemiseen tulisi luoda kokonaisvaltaista näkökulmaa, jossa tärkeää on moniammatillisuus, verkostuminen sekä ennaltaehkäisevä työ mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Eläinavusteisuus on nouseva trendi ja erialaiset eläinavusteiset menetelmät ovat kasvattaneet suosiotaan. Tässä tutkimuksessa ohjaajat toivat esille näkemyksiään eläinavusteisen, erityisesti hevosavusteisen työn vaativuudesta ja toiminnan edellytyksistä sekä reunaehdoista. Ohjaajien haastatteluissa korostui ammatillisuus, vastuullisuus sekä toiminnan tavoitteellisuus. Tämä vahvistaa näkemystä siitä, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta nojautuu vahvaan ammatilliseen viitekehykseen, hevostaitoihin sekä työtä ohjaaviin arvoihin. Tässä tutkimuksessa ohjaajat nostivat hevosen hyvinvoinnin huomioimisen ja ylläpitämisen tärkeään rooliin. Tutkimustietoa hevosavusteisen toiminnan vaikutuksesta hevoseen on vielä vähän. Hevosen hyvinvointiin liittyvän tutkimustiedon hyödyntäminen sosiaalipedagogisessa

hevostoiminnassa on tärkeää. Tämä aihe on sekä ajankohtainen, että tärkeä toiminnan kehittämisen ja laadun kannalta. Eläinavusteisen toiminnan eettiset näkökulmat tulee huomioida toiminnan arvopohjan ja lainsäädännön kautta.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta tavoittaa lapsia ja nuoria talliympäristössä ja talliyhteisössä. Tässä tutkimuksessa yhtenä keskeisenä seikkana nousi ohjaajien näkemykset sosiaalipedagogisen hevostoiminnan talliyhteisön merkityksestä. Ohjaajat kuvailivat yhteisöllisyyttä vahvistavia että heikentäviä elementtejä sekä omaa rooliaan yhteisöllisyyden rakentajana. Sosiaalipedagogisin periaattein toimiva talliyhteisö tukee sosiaalisen kasvun ja identiteetin vahvistumista sekä mahdollistaa yhteisöön kuulumisen tasavertaisena jäsenenä. Hevosharrastus on suosittua ja tavoittaa suuren määrän lapsia ja nuoria talliympäristöissä. Sosiaalipedagogisin periaattein toimiva talli voisi nousta selkeämmin määritellyksi ja tavoiteltavaksi laatukriteeriksi. Tämä voisi osaltaan tuoda sosiaalipedagogista periaatetta näkyvämmäksi ja tavoiteltavaksi tekijäksi talliyhteisöissä ja näin tavoittaa yhä suuremman joukon lapsia ja nuoria.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta tavoittelee eri tasoilla yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan hyvinvointia. Tämä tavoitteen asettelu oli ohjaajien tulkinnoissa selvästi esillä työtä ohjaavana ajatuksena ja tuli esille sekä tavoitteen asettelussa että käytännön toiminnassa. Lapsen ja nuoren hyvinvoinnin ja toimijuuden vahvistaminen korostui yksilöllisten tavoitteiden asettelussa, mutta pidemmän aikavälin tavoitteiksi ohjaajat näkivät osallisuuden ja yhteisöön kuulumisen ja sitä kautta kokonaiskuvassa yhteiskuntaan kiinnittymisen. Ohjaajat kuvailivat sosiaalipedagogista hevostoimintaa merkitykselliseksi, motivoivaksi sekä lapsille ja nuorille tärkeäksi toiminnaksi. Ohjaajat kokivat, että lapset ja nuoret sitoutuvat toimintaan ja toiminnan avulla opittuja taitoja on mahdollista hyödyntää talliympäristön ulkopuolella. Tämä tavoite korostui ohjaajien haastatteluissa. Tämän tutkimuksen aineiston valossa voidaan nähdä, että toiminnalla pyritään vahvistamaan lapsen ja nuoren taitoja talliympäristön ulkopuolella ja ohjaajat kokivat työn olevan vaikuttavaa. Ohjaajat kuvailivat kehittämistarpeiksi toiminnan tunnettavuuden ja vaikuttavuuden näkyväksi tekemistä. Olisi tärkeää saada lisää tutkimustietoa toiminnan vaikuttavuudesta.

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa toteutetaan myös kasvatuksen ja hyvinvoinnin portailla, jolloin sosiaalipedagogista hevostoimintaa hyödynnetään opetuksessa, kasvatuksessa ja hyvinvoinnin tukemisessa hevosten ja talliympäristön avulla. Toiminta voi pohjautua

opetussuunnitelmaan. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kehittämistyö voisi kohdistua erityisesti kouluun sitoutumisen, koulukiusaamisen vähentymisen, kouluhyvinvoinnin vahvistamisen ja oppimistulosten parantamisen näkökulmaan. Tässä tutkimuksessa ohjaajat toivat esille toiminnan elementtejä, jotka tukivat lapsen tai nuoren pärjäämistä kouluympäristössä. Tämä olisi jatkossa mielenkiintoinen ja tärkeä tutkimuskohde. Olisiko sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla mahdollisuuksia vähentää kokemusta koulukiusaamisesta, tukea ryhmäytymistä tai vahvistaa kouluun kiinnittymistä? Erityisesti nuoruus on aikaa, jolloin vuorovaikutus aikuisten kanssa voi tuntua haastavalta. Talliympäristössä roolien häivyttämisen myötä ja hevosen toimiessa “yhteisenä kolmantena” voi nuoren kohtaaminen ja vuorovaikutus toteutua luonnollisemmin. Talliympäristö voisi parhaimmillaan olla yhteisenä kohtaamisen ympäristönä oppilaan sekä opetus- ja opiskeluhuollon näkökulmasta. Ohjaajien kuvailemat lasten ja nuorten haasteet näyttäytyivät samansuuntaisina kuin kouluterveyskyselyissä nousseet ilmiöt.

Yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan hyvinvoinnin vahvistaminen on sosiaalipedagogisen hevostoiminnan lähtökohtana. Toiminnan arvot ovat samansuuntaisia opetussuunnitelman arvoperustan kanssa. Luonto – ja ympäristökasvatus sekä kestävä kehitys nousevat opetussuunnitelmassa esiin, samoin opetussuunnitelmassa painotetaan yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Vuorovaikutteinen oppimisympäristö sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen voidaan nähdä opetustyössä tavoiteltavana elementtinä. Jatkotutkimushaasteena olisi mielenkiintoista tarkastella sosiaalipedagogista hevostoimintaa erityisesti opetussuunnitelman arvoperustan ja tavoitteiden sekä työtapojen valossa.

Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet mahdollistavat toiminnallisesti lasten ja nuorten kokemusmaailmaan liittyviä elementtejä, joiden tavoitteena on luoda mahdollisuuksia yhdistää koulun ulkopuolinen oppiminen koulutyöhön.

Kouluun kiinnittyminen on laaja ja monialainen kokonaisuus, jossa nuoret ovat nostaneet tärkeiksi tekijöiksi välittämisen, kannustuksen ja yhteisöllisyyden. Merkittäviä tekijöitä ovat vertaissuhteet sekä opettajien ja oppilaiden välinen vuorovaikutus. Aikuisen läsnäolo, empaattisuus sekä nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja elämäntilanteen ymmärtäminen liittyvät kouluun kiinnittymisen vahvistumiseen. Opetustilanteet ja -menetelmät, joissa korostuu vuorovaikutteisuus, konkreettisuus ja käytännönläheinen toiminta nousivat oppilaille tärkeiksi tekijöiksi. (Karvi, 2024; Myllykoski – Laine ym., 2024, 34.) Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa korostuu samansuuntaiset tavoiteltavat asiat.

Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin koulua pyritään rakentamaan tutkimukseen perustuvien, kestävien ja vaikuttavien sosio-pedagogisten ratkaisujen avulla, jossa tavoitellaan yhdenvertaisuutta sekä lasten ja nuorten opiskelu- ja elämäkulun vahvistamista. Perusopetukseen tulevaisuustyön kehittämistavoitteiden teemat muodostuvat perustaitojen ja oppimisen sekä ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden elementeistä, keskeisenä ajatuksena sivistys sekä merkityksellisyyden kokemus koulussa. (Suomen Akatemia, 2022; Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2024.) Sosiaalipedagoginen hevostoiminta mahdollistaa merkityksellisyyden kokemuksen lapsille ja nuorille. Kokemus voi olla merkittävä tekijä koetun hyvinvoinnin näkökulmasta.

Kouluyhteisö tulisi rakentua ihmisten välisistä suhteista, välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuurista (Nivala, 2006, 157). Ohjaajat kuvailivat kokemuksia, joissa hevosen ja lapsen tai nuoren välille muodostuu vuorovaikutussuhde. Ohjaajat kuvailivat hevosen mahdollistavan toisesta huolehtimisen, välittämisen ja tunnevuorovaikutuksen vahvistamisen. Luonto- ja eläinavusteisella toiminnalla voidaan pyrkiä luontosuhteen vahvistamiseen. Lasten ja nuorten luontosuhteen vahvistaminen ja tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat merkittävässä roolissa tulevaisuudessa. Helne (2023) korostaa pyrkimystä elää sopuinnassa ja harmoniassa luonnon kanssa ja paradigmamuutoksen välttämättömyyttä todellisuus- ja maailmankuvaamme sekä hyvinvoinnin moniulotteisuuden ymmärtämiseen. (Helne, 2023, 164.) Kasvatus- ja sivistystyöllä on tässä merkittävä rooli mahdollistaa paradigmamuutos. Koulukasvatus voi olla merkittävä ihmisen ja luonnon hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta. Kasvatuksen pyrkimyksissä tulisi näkyä ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä tulevaisuuden rakentaminen. Kestävä hyvinvoinnin arvot ja tavoitteet tulisi nähdä merkityksellisinä kasvatuksessa, jotta niitä myös kasvatuksessa tavoitellaan.

Tää on jotenkin raakaa tää koulu, kouluarki. Tuntuu, että se on jo lipunut tänne, semmoinen roadman kulttuuri. Että ei olla enää lintukodossa. Että jotenkin luontoa ja eläimiä...olis tunnetaitokasvastusta eläinten avulla. H8

Lasten ja nuorten hyvinvointi voidaan nähdä ihmisoikeutena, välttämättömänä yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta sekä inhimillisestä että kansantaloudellisesta näkökulmasta. Jokaiselle lapselle ja nuorelle olisi turvattava hyvinvoinnin tila, joka tukee arjessa selviytymistä, vahvistaa oppimista ja auttaa osallistumaan yhteisöjen toimintaan.

(Kuusisto, 2023; Mettinen & Pekkarinen, 2023, 12.) Meillä ei ole varaa menettää yhtään lasta tai nuorta. Lapsiin ja nuoriin sijoittaminen ennaltaehkäisevästi on taloudellisesti tehokkaampaa kuin ongelmien kasautuessa ja korjatessa. (Kuusisto, 2023). Lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen ja varhaisen hyvinvoinnin tukeminen luo mahdollisuuksia vaikuttaa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin ja toimintakykyyn siten, että samalla rakennetaan laajemmin yhteiskunnan kestävää hyvinvointia.

Meidän yhteiskunnassa jotenkin enemmän se, että saataisiin kaikki pysymään tässä mukana, että se olis se tavoite. Ettei tahkota vaan tulosta. H8

Tässä tutkimuksessa sosiaalipedagogiikan, hyvinvoinnin ja eläinavusteisuuden teemat kulkevat rinnakkain. Tutkimuksen eteenpäin johdantelevana ja ohjaavana lankana kulkee ajatus kokonaisvaltaisesta tavoitteesta ja pyrkimyksestä kaikkia koskettavaan, kestävään hyvinvointiin. Tässä tavoitteessa merkittävä rooli on kasvatuksella, koulutuksella sekä ekososiaalisella sivistyksellä. Sosiaalipedagogiikka, kasvatusta ja koulutusta sekä kestävä hyvinvointi linkittyy yksilön, yhteisöjen sekä yhteiskunnan näkökulmiin, jossa kaikki ovat riippuvuussuhteessa toisiinsa. Kestävän hyvinvoinnin määritelmän lähtökohtana on tavoitella ihmisten hyvinvointia ekologisesti kestävästä näkökulmasta. Laajassa hyvinvointikäsityksessä tunnustetaan jaettu ymmärrys hyvinvoinnista moniulotteisena, ihmisen kaikki elämän ulottuvuudet sisältävänä ilmiönä (Hirvilampi, 2015, 32).

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sosiaalipedagogista hevostoimintaa ja lasten ja nuorten hyvinvointia kestävä hyvinvointimallin kautta. Helsen ja Hirsjärven hyvinvointiteorian mallissa hyvinvoinnin ulottuvuudet rakentavat kokonaisuutta, jonka ihminen tarvitsee hyvinvointiin. (Hirvilampi, 2015, 68.) Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voi olla yhtenä osana suuremmassa kokonaisuudessa pyrkimyksessä tavoitella kestävää hyvinvointia. Lasten ja nuorten elämässä sosiaalipedagoginen hevostoiminta voi antaa toivoa, avata uusia näkökulmia ja auttaa löytämään ratkaisunavaimia ja muutoksen mahdollisuuksia arkeen.

Tulevaisuusnäkyvässä sosiaalipedagoginen hevostoiminta parhaimmillaan vahvistaa asemaansa luonto- ja eläinavusteisten toimintamuotojen joukossa ja toimii tavoitteellisena sekä vaikuttavana kuntoutusmuotona. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta tarvitsee edelleen vaikuttavuuden näkyväksi todentamista ja tunnettavuuden lisäämistä. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kokonaisuudessa on huomioitava kaikki toiminnan edellytysten reunaehdot

sekä toiminnan laatuun vaikuttavat elementit kaikkien osapuolten näkökulmasta. Palaan lopuksi vielä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keskiöön, jossa tavoitellaan dialogisuutta eli aitoa vuorovaikutusta kaikkien toiminnan osapuolien kanssa. Tärkeintä on aito kohtaaminen ja välittäminen, lasten, nuorten ja toiminnan keskiössä olevan hevosen kanssa. Kohtaamisen taito ja toisista välittäminen ovat askeleet kestävämpään hyvinvointiin ja tulevaan.

Lähteet

Aaltola, E. (2004). *Eläinten moraalinen arvo*. Vastapaino.

Aartolahti E., Sjögren T., Piirainen A., Rintala A., Raatikainen I. & Heinonen A. (2017). Hevonen kuntoutumisen edistäjänä. Jyväskylän yliopisto, Liikuntatieteellinen tiedekunta. *Julkaisematon raportti: Ratsastusterapia – vaikuttavuus ja merkitykset - tutkimushankkeen loppuraportti*. s. 1-3.

Ahonen, A., Alerby, E., Johanssen, O., Raijala, R., Ryzhkova, I., Sohlman, E. ja Villanen, H. (toim.). (2008). *Psykososiaalisen hyvinvoinnin edistäminen opetustyössä*. Lapin yliopistokustannus.

Alerby, E., bergmmark, U., Forsman, A., Hertting, K., Kostenius, C. & Öhrling, K. (2008). Lasten hyvinvointi – näkökulmia aiheeseen. Ahonen, A., Alerby, E., Johanssen, O., Raijala, R., Ryzhkova, I., Sohlman, E. ja Villanen, H. (toim.). *Psykososiaalisen hyvinvoinnin edistäminen opetustyössä*. Lapin yliopistokustannus.

Allardt, E. (1989). An updated indicator system: Having, loving, being. Helsinki: *Helsingin yliopiston sosiologian laitos, työselostuksia 48*.

Allardt, E. (1989). Hyvinvointitutkimus ja elämänpolitiikka. Roos, J.P. & Hoikkala, T. (toim.) *Elämänpolitiikka*. Gaudeamus, 34-53.

Ambrosi C, Zaiontz C, Peragine G, Sarchi S, Bona F. (2019). Randomized controlled study on the effectiveness of animalassisted therapy on depression, anxiety, and illness perception in institutionalized elderly. *Psychogeriatrics 2019; 19 (1)*, s. 55–64. Saatavissa: <https://doi.org/10.1111/psyg.12367>

Beetz A, Uvnäs-Moberg K, Julius H. & Kotrschal K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: the possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology 2012; 9 (3): 234*. s.1-15.

- Benjamin, S., Koirikivi, P., & Kuusisto, A. (2022). Nuorten elämänkulun haasteita ja vastoinikäymisiä: Näkökulmia resilienssiin kestäväen hyvinvoinnin teorian valossa. *Nuorisotutkimus*, 40(3), 59–76. <https://doi.org/10.57049/nuorisotutkimus.9122544>
- Bernabei, V., De Ronchi, D., La Ferla, T., Moretti, F., Tonelli, L., Ferrari, M., Forlani, Ratti, A, R. (2013). Animal-assisted interventions for elderly patients affected by dementia or psychiatric disorders. A review. *Journal of Psychiatric Research* 2013; 47 (6): 762–773. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2012.12.014>
- Branson, SM., Boss, L., Padhye, NS., Trötscher, T. & Ward, A. (2017) Effects of animal-assisted activities on biobehavioral stress responses in hospitalized children. A randomized controlled study. *Journal of Pediatric Nursing* 2017; 36: 84–91. Haettu 21.4.2024. Saatavissa: <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2017.05.006>
- Cacioppo, J., Cacioppo, S., Capitano, J.P. & Cole, S.W. (2015). The neuroendocrinology of social isolation. *Annual Review of Psychology*, 66, 733-767. Haettu 21.4.2024. Saatavissa: <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010814-015240>
- Cantell, H., Aarnio-Linnanvuori, E. & Tani, S. (2020). *Ympäristökasvatus. Kestäväen tulevaisuuden käsikirja*. Otavan Kirjapaino Oy, PS-kustannus.
- Calvo P., Fortuny JR., Guzmán, S. ym. (2016). Animal assisted therapy (AAT) program as a useful adjunct conventional psychosocial rehabilitation for patients with schizophrenia. Results of a small-scale randomized controlled trial. *Frontiers in Psychology* 2016; 7: 631. Haettu 20.4.2024. Saatavissa: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00631>
- Carlsson, C., Ranta, D. & Traeen, B. (2015). Mentalizing and Emotional Labor Facilitate Equine-Assisted Social Work with Self-harming Adolescents. *Child and Adolescent Social Work Journal* 32 (4), 329–339. Viitattu 21.4.2024. Saatavissa: [https:// DOI 10.1007/s10560-015-0376-6](https://doi.org/10.1007/s10560-015-0376-6)
- Chitic, V., Rusu, A. S. & Szamoskozi, S. (2012). The effects of animal assisted therapy on communication and social skills: A meta-analysis. *Erdelyi Pszichologiai Szemle*, 13, 1-18.

Crossman MK. (2017). Effects of interactions with animals on human psychological distress. *Journal of Clinical Psychology* 2017; 73 (7): 761–784. Saatavissa:

<https://doi.org/0.1002/jclp.22410>

Esko, M. (2019). Eläintarinoita – oppimassa eläinten kanssa. Ylilauri, M & Yli-Viikari, A (toim.). Kohti luonnollista hyvinvointia – Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen. *Levon-instituuttin julkaisuja 143. Vaasan yliopisto. s. 160- 166.*

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-861-0>

Etene-julkaisuja (2024). *Ammattietiikasta*. Haettu 21.4.2024. Saatavissa:

<https://etene.fi/ammattietiikasta>

Ervast, L- & Raukola-Lindblom, M. (toim.) (2021). *Hevoset ja koirat eläinavusteisessa työssä – tutkittua tietoa ja kokemuksia*. Sanasilta Oy.

Euroopan unionion perusoikeusvirasto ja Euroopan neuvosto. (2015). *Käsikirja Euroopan unionin lapsen oikeuksia koskevasta oikudesta*. s.1-260. Haettu 6.4.2024. Saatavilla:

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/handbook_rights_child_fin

Eskola, J. (2018). Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Valli, R (toim.). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. PS-kustannus.

Eskola, J. Lätti, J. & Vastamäki, J. (2018). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Valli, R. (toim.). *Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas*. PS-kustannus.

Fagerström N. (2019). Hevosavusteinen psykoterapia ratkaisukeskeisessä viitekehyksessä. Ylilauri, M. & Yli-Viikari, A. (toim.) *Kohti luonnollista hyvinvointia – Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen*. Levon-instituuttin julkaisuja 143. Vaasan yliopisto. s. 130- 134. Haettu 28.4.2024. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-861-0>

FRA (2015). Euroopan unionin perusoikeusvirasto ja Euroopan neuvosto. *Käsikirja Euroopan lapsen oikeuksia koskevasta oikudesta*. 1-260. Haettu 20.4.2024. Saatavilla:

<http://www.coe.int/en/web/commissioner/thematic-work/children-rights>

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/handbook_rights_child_fin

Grajfoner D, Harte E, Potter LM, McGuigan N. (2017). The effect of dog-assisted intervention on student well-being, mood, and anxiety. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2017; 14 (5): 483. Saatavilla:

<https://doi:10.3390/ijerph14050483>.

Fagerström, N. (2019). Julkaisussa: Ylilauri M & Yli-Viikari A (toim.) Kohti luonnollista hyvinvointia – Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen. *Levon-instituutin julkaisuja* 143. Vaasan yliopisto. s. 121- 124. Haettu 28.4.2024. Saatavilla:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-861-0>

Fine, A.H. (2019). *Handbook on Animal-Assisted Therapy. Foundations and Guidelines for Animal-Assisted Interventions*. 5.painos, Elsevier.

Friesen,L. (2010.). Exploring animal-assisted programs with children in school and therapeutic contexts. *Early Childhood Education Journal*, 37, 261-267. Haettu 18.4.2024.

Saatavilla: <https://doi.org/10.1007/s10643-009-0349-5>

Gasper, D. (2004). Human Well-Being: Concepts and Conceptualizations. *WIDER Discussion Papers, No. 2004/06*. Helsinki: World Institute for Development Economics. s.1-37.

Gasper, D. (2007). “Conceptualising Human Needs and Wellbeing.” In Well-Being in Developing Countries. From Theory to Research, edited by I. Gough and A. McGregor, 47–70. Cambridge: Cambridge University Press. s.1-29.

Gee, N. R., Griffin, J.A. & McCardle, P. (2017). Human-Animal interaction research in school settings: Current knowledge and future directions. *AERA Open*, 1-9. Saatavilla:

<https://doi.org/10.1177/2332858417724346>

Geist, T. (2011). Conceptual framework for animal assisted therapy. *Child Adolescence Social Work Journal*, 28, 243 - 256. Haettu 15.4.2024. Saatavilla:

<https://doi.org/10.1007/s10560-011-0231-3>

Germone MM, Gabriels RL, Guérin NA, Pan Z, Banks T, O’Haire ME. (2019). Animal-assisted activity improves social behaviors in psychiatrically hospitalized youth with autism. *Autism* 2019; 23 (7): 1740–1751. Haettu 21.4.2024. Saatavilla:

<https://doi.org/10.1177/1362361319827411>.

Gilardone, M. (2010). [Review of *The idea of justice*, by A. K. Sen]. *Social Choice and Welfare*, 35(4), 709–720. Saatavissa: <http://www.jstor.org/stable/41410206>

Green Care Finland (2024). Haettu 21.4.2024. Saatavissa: <https://www.gcf Finland.fi/green-care/>

Haapala, A. (2023). *Kestävää hyvinvointia kehittämässä 2023. Hyvinvointi ja tulevaisuus*. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. 1-177.

Hall, SS., Gee, NR. & Mills, DS. (2016). Children reading to dogs. A systematic review of the literature. *PLoS ONE* 2016; 11 (2):e0149759. Saatavilla:

<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0149759>

Handlin L, Hydbring-Sandberg E, Nilsson A, Ejdebäck M, Jansson A, Uvnäs-Moberg K. (2011). Shortterm interaction between dogs and their owners. Effects on oxytocin, cortisol, insulin and heart rate. An exploratory study. *Anthrozoös* 2011; 24: 301–316. Saatavilla:

<https://doi.org/10.2752/175303711X13045914865385>

Hautamäki L., Ramadan F., Ranta P., Haapala E. & Suomela-Markkanen T. (2018). Eläinavusteinen terapia – Katsaus tutkimuskirjallisuuteen ja toimintaan Suomessa. *Kelan tutkimus, Työpapereita* 140: 2018. s.1 -70. Haettu 15.4.2024. Saatavilla:

<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018070631430>

Hautamäki, L., Ramadan, F. & Vilhunen, T. (2021). Millainen on hyvä eläinavusteinen interventio? Käsikirja eläinavusteisten menetelmien laadukkaaseen toteuttamiseen eri toimintaympäristöissä. *Kuntoutusta kehittämässä 29/2021. Kela. Helsinki. s.1-68*. Haettu 15.4.2024. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021061738238>

Helne, T. (2002). Syrjäytymisen yhteiskunta. *Stakes. Tutkimuksia* 123.

Helne, T. (2021). Well-being for a better world: the contribution of a radically relational and nature-inclusive conception of well-being to the sustainability transformation. *Sustainability: Science, Practice and Policy* 17 (1), 220–230. Haettu 21.4.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.1080/15487733.2021.1930716>

Helne, T. (2023). Edelläkävijä Erik Allardt: Miksi Allardt'n hyvinvointiajattelu sopii nimenomaan kestävä'n hyvinvoinnin tutkimukseen? *Julkari. STM:n hallinnonalan avoin julkaisuarkisto*. Haettu 20.4.2024. Saatavilla: <https://www.julkari.fi/handle/10024/146468>

Helne, T. & Hirvilammi, T. (2022). Balancing needs: young unemployed Finnish adults' discourse on well-being and its relation to the sustainability transformation. *Sustainability: Science, Practice and Policy* 18 (1), 158 – 170. Haettu 21.4.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.1080/15487733.2022.2030115>

Helne, T. & Hirvilammi, T. (2021) Puristuksissa? Nuoret ja kestävä'n hyvinvoinnin ehdot. *KELAn tutkimus. s. 1-373*. Haettu 21.4.2024. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021060132534>

Helne, T. & Hirvilammi, T. (2015). Wellbeing and Sustainability: A Relational Approach. *Sustainable Development* 23 (3), 167–175. Haettu 21.4.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.1002/sd.1581>

Helne, T. (2023). Edelläkävijä Erik Allardt: miksi Allardt'n hyvinvointiajattelu sopii nimenomaan kestävä'n hyvinvoinnin tutkimukseen? *Yhteiskuntapolitiikka*, 88(2), 159 - 167. Haettu 21.4.2024. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023041937710>

Helenius, J. & Kivimäki, H. (2023). Lasten ja nuorten kokema väkivalta: tuloksia Kouluterveyskyselystä. Korpilahti, U., Malja, M., Jääskeläinen, P., Murdoch, T. (toim.) Väkivallaton lapsuus – toimenpidesuunnitelma: väliarviointi 2020 – alkuvuosi 2023. *Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja musitioita 2023: 17, 28 - 37*. Haettu 21.4.2024. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8417-2>

Helsingin yliopisto (2024). *Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin koulu. Tietoa projektista*. Haettu 13.4.2024. Saatavilla: <https://www.helsinki.fi/fi/projektit/kokonaisvaltaisen-hyvinvoinnin-koulu/tietoa-projektista>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2000). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria*. Yliopistopaino.

Hirvilampi, T. (2015). *Kestävän hyvinvoinnin jäljillä. Ekologisten kysymysten integroiminen hyvinvointitutkimukseen*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, 136. Kelan tutkimusosasto. s. 306. Haettu 13.4.2024. Saatavilla: <http://hdl.handle.net/10138/154175>

Hoagwood, K.E., Acri, M., Morrissey, M. & PethPierce, R. (2017). Animal-assisted therapies for youth with or at risk for mental health problems. A systematic review. *Applied Developmental Science 21 (1): 1–13*. Haettu 28.4.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.1080/10888691.2015.1134267>

Holappa, A-S. & Kola-Torvinen, P. (2021). Opetussuunnitelmatyön johtaminen ja tulevaisuus. Holappa, A-S., Hyyryläinen, A., Kola-Torvinen, P., Korva, S., Smeds-Nylund, A-S. (toim.). *Kasvatus- ja koulutusalan johtaminen*. PS-kustannus.

Hu, M., Zhang, P., Leng, M., Li, C. & Chen, L. (2018). Animal – assisted intervention for individuals with cognitive impairment: A meta-analysis of randomized controlled trials and quasi-randomized controlled trials. *Psychiatry Research 260, 418-427*. Haettu 21.4.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.12.016>

Huhta, A. (2009). Hevosen parantava voima- sosiaalipedagoginen hevostoiminta lastensuojelutyössä. *Artikkeli, Pilke – lehti. 2009*. Sosiaalialan korkeakoulututut.

Hyvänmitta (2018) *Hyvän mitta-hankkeen materiaalit*. Haettu 28.3.2024. Saatavilla: https://www.hyvanmitta.fi/wp-content/uploads/2018/09/OSA-1_Hyv%C3%A4n-mitta_-_Tavoitteet-toteutus-ja-k%C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6n-opit.pdf

Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvaori, J. (toim.) (2017). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Vastapaino.

Hämäläinen, J. (1999). *Johdatus sosiaalipedagogiikkaan*. Kuopion yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus. Opetusjulkaisuja 1/1999. Kuopio.

Hämäläinen, J. (2000). Sosiaalipedagoginen strategia koulutuksesta ja työstä syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla elävien nuorten auttamiseksi. *Snellman-instituutin arkistosarja 1/2000*.

Hämäläinen, J. (2007). Nuorisokasvatuksen teoria sosiaalipedagogisessa kehyksessä. Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.) *Nuorisokasvatuksen teoria- perusteita ja puhevuoroja*. Nuorisotutkimussverkosto.

Hämäläinen, J. (2005). Sosiaalipedagoginen näkökulma nuorten opetuksen kehittämisen mahdollisuutena. Koivula, P. (toim.). *Selviytymisen polkuja. Opetusjärjestelyt oppilaan tukena*. Opetushallitus.

Hämäläinen, J. & Koistinen, K. (2019) Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tausta ja synty. Lipponen, M. & Vehmasto, E. (toim.). Sosiaalipedagoginen hevostoiminta: Sosiaalista kasvua, hyvinvointia ja kuntoutumista tukevia palveluita hevosavusteisesti. *Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 78/2019, 6-11*. Luonnonvarakeskus. Helsinki. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-864-7>

Hämäläinen, J. (2022). Suomalaista sosiaalipedagogiikkaa rakentamassa. *Sosiaalipedagogiikka, 23 (1)*, 5–12. Saatavilla: <https://doi.org/10.30675/sa.121426>

Hämäläinen, J. & Kurki, L. (1997). *Sosiaalipedagogiikka*. WSOY.

Ikäheimo, K. (2019). Mietteitä eläinavusteisuuden tulevaisuudesta. Ylilauri M & Yli-Viikari A (toim.) *Kohti luonnollista hyvinvointia – Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen*. Levon-instituutin julkaisuja 143. Vaasan yliopisto. s. 121- 124. Haettu 28.4.2024. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-861-0>

Ikäheimo, K. (2013). *Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa*. Solution Models House.

Ikäheimo, K. (2019). Mietteitä eläinavusteisuuden tulevaisuudesta. Ylilauri, M. & Yli-Viikari, A. (toim.) (2019). Kohti luonnollista hyvinvointia – Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen. *Levo'n -instituutin julkaisuja*, 143. s.293.

Julius, H., Breetz, A., Kotrschal, K., Turner, D. & Uvnäs-Moberg, K. (2013). Attachment to pets. An integrative view of human-animal relationships with implications for therapeutic practice. *Hogrefe Publishing, USA*. Haettu 5.4.2024. Saatavilla:

<https://doi.org/10.2752/089279314X14117221853976>

Junttila, N. (2022). *Right to Belong: Yksinäisyyden ja ostrakismin vähentäminen lapsuudessa ja nuoruudessa (R-toB)*. Tilannekuvaraportti 2022. *Strateginen tutkimus. Suomen akatemia*. Haettu: 13.04.2024. Saatavilla: <https://www.aka.fi/globalassets/3-stn/1-strateginen-tutkimus/strateginen-tutkimus-pahkinankuoressa/tilannekuvaraportit/stn2022-hankkeet/rtob-tilannekuvaraportti-2022.pdf>

Juvonen, T. (2017). Sisäpiirihaastattelu. Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino

Jones, MG, Rice SM, & Cotton, SM. (2019). Incorporating animal assisted therapy in mental health treatments for adolescents. A systematic review of canine assisted psychotherapy. *Plos one* 2019; P.3/27. Saatavilla: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0210761>

Järvinen, T. & Jahnukainen, M. 2001. Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Suutari, M. (toim.) *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 20, s. 125-151.*

Kaarlenkaski, T., & Ung-Lanki, S. (2013). *Ikkunoita ihmistieteelliseen eläintutkimukseen*. *Elore*, 2013(1). Haettu 7.3.2024. Saatavissa: <https://doi.org/10.30666/elore.79044>

Kahilaniemi, E. (2016). *Eläinavusteinen interventio asiakkaan toiminnallisuuden tukeminen koira-avusteisin menetelmin*. Viestipaino.

Kattilakoski, A-M. (31.10.2016). Yhteisillä tulilla. [blogikirjoitus] *Sosiaalipedagoginen hevostoiminta yhteisöllisyyden edistäjänä*. Haettu 14.4.2024. Saatavilla:

<https://yhteisillatulilla.weebly.com/yhteisillauml-tulilla/sosiaalipedagoginen-hevostoiminta-yhteisollisyyden-edistajana>

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi). (27.3.2024) Välittäminen, kannustus ja yhteisöllisyyden edistäminen keskeistä nuorten kouluun ja opintoihin kiinnittymisessä. Tiedote/www.karvi.fi. Haettu 12.4.2024. Saatavilla

<https://www.karvi.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/valittaminen-kannustus-ja-yhteisollisyyden-edistaminen-keskeista-nuorten-kouluun-ja-opintoihin-kiinnittymisessa>

Kjell, O. (2011). “Sustainable Well-Being: A Potential Synergy between Sustainability and Well-Being Research.” *Review of General Psychology: 15, (3)* 255–266. Haettu 22.4.2024. Saatavilla: <https://doi:10.1037/a0024603>.

Kiskola, M. (2019). *Toiskan filosofia. Hyvän elämän avaimia etsimässä*. Into Kustannus Oy.

Koirikivi, P., Benjamin, S., & Kuusisto, A. (2023). Ekososiaalisesti kestävä kasvatuksen ihanteet ja haasteet: Tarkastelussa toisen asteen opiskelijoitten näkemyksiä koulukasvatuksen kehittämistarpeista. *Kasvatus, 54(2)*, 145–159. Haettu 3.2.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.33348/kvt.129146>

Koivula, P. (toim). (2005). *Selviytymisen polkuja. Opetusjärjestelyt oppilaan tukena*. Opetushallitus.

Konu, A., & Rimpelä, M. (2002). Hyvinvointi kouluissa: käsitteellinen malli. *Health Promotion International, 17 (1)*, 79–87. Saatavilla: <https://doi.org/10.1093/heapro/17.1.79>

Korhonen, I. (2022). *Eläin- ja luontoavusteisen toiminnan malli Kuopion 4H-yhdistyksessä. Hevosvoimia Luonnosta – hanke. Sosiaalipedagogiikka, 23(1)*, 97-108. Haettu 19.2.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.30675/sa.109149>

Korpilahti, U. (toim.). (2021). *Väkivallaton lapsuus 2020–2025 : toimeenpano ja viestintä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:17*. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5406-9>

Kumpulainen, K., Krokfors, L., Lipponen, L., Tissari, V., Hilppö, J. & Rajala, A. (2010). *Oppimisen Sillat. Kohti osallistavia oppimisympäristöjä*. Yliopistopaino.

Kuusisto, A. (2023). Miten tukea lasten ja nuorten hyvinvointia ja ehkäistä ääriajattelua? *MustRead Akatemia*. Haettu 20.4.2024. Saatavilla: <https://www.mustread.fi/artikkelit/miten-tukea-lasten-ja-nuorten-hyvinvointia-ja-ehkaista-aariajattelua/>

Kurki, L. (2006). Sosiaalikuraattorina koulussa. Kurki, L., Nivala, L. & Sipilä- Lähdekorpi, P. (toim.) *Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa*. Hakapaino Oy.

Kurki, L.(2000). *Sosiokulttuurinen innostaminen*. Vastapaino.

Kurki, L. (2021). *Kohtaamisen voima. Sosiaalipedagogin elämä ja teokset*. Basam Book Oy.

Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä – Lähdekorpi, P. (2006). *Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa*. Hakapaino Oy.

Laine, T. (2018). ”Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma.”. Aaltola, J. & Valli, R. (toim.). ”*Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (s. 28 - 45.) PS-kustannus.

Latomaa, T. (2018). Ymmärtävä psykologia: psykologia rekonstruktivisena tieteenä. Perttula, J. & Latomaa, T.(toim.) *Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta - ymmärtäminen*. Lapin yliopistokustannus. Hansaprint Oy.

Lehtomaa, M. (2018). Fenomenologinen kokemuksen tutkimus: haastattelu, analyysi ja ymmärtäminen. Perttula, J. & Latomaa, T.(toim.) *Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen*. Lapin yliopistokustannus. Hansaprint Oy.

Leinonen, R. (2013). Palvelijasta terapeutiksi: ihmisen ja hevosen suhteen muuttuvat kulttuuriset mallit Suomessa. Oulun yliopisto. Haettu 11.4.2024. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:9789526201832>

Leinonen, J., Nurmi, H., Turunen, T., Lantela, L., & Norvapalo, K.(2021). Hyvinvointi tehdään yhdessä! Kohti yhteistyöperustaista lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen

ekosysteemiä. Holappa, A-S., Hyyryläinen, P. Kola-Torvinen, S. Korva, & A-S. Smeds-Nylund (toim.) *Kasvatus- ja koulutusalan johtaminen* (s. 99 - 115). PS-kustannus.

Leitola, K. (2001). *Oppimisen NLP*. Tammi.

Lipponen M. & Fagerström N. (2019). Sosiaalisen kasvun tukea vai sosiaalista kuntoutusta – lainsäädännön reunaehtoja. Lipponen, M. & Vehmasto, E. (toim.). *Sosiaalipedagoginen hevostoiminta, (12 - 17)*. Luonnonvarakeskus. Haettu 19.2.2024. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-864-7>

Lipponen, M. & Vehmasto, E. (2021). Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan laatu ja vaikuttavuus. *Luonnonvarakeskus (Luke)*. 57 s.

Lipponen, M. & Vehmasto, E. (2019). Sosiaalipedagoginen hevostoiminta: Sosiaalista kasvua, hyvinvointia ja kuntoutumista tukevia palveluita hevosavusteisesti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 78/2019. *Luonnonvarakeskus (Luke)*. 88 s.

Lipponen, M. & Fagerström, N. (2019). Sosiaalisen kasvun tukea vai sosiaalista kuntoutusta – lainsäädännön reunaehtoja. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta: Sosiaalista kasvua, hyvinvointia ja kuntoutumista tukevia palveluita hevosavusteisesti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 78/2019. *Luonnonvarakeskus (Luke)*. s.12 - 17.

Lipponen, M., Vehmasto, A.-E., Salonen, A., & Mäki-Opas, T. (2023). Ohjaajien käsityksiä sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan osallistuvan hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä ja hevosen roolista asiakastyössä. *Sosiaalipedagogiikka*, 24, 45–76. Haettu 10.3.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.30675/sp.126111>

Lyyra, N., Junntila, N., Tynjälä, J., Villberg, J. & Välimaa, R. (2022). Loneliness, subjective health complaints, and medicine use among Finnish adolescents 2006-2018. *Scandinavian Journal of Public Health*, 50(8), s. 1071-1220. Haettu 11.4.2023. Saatavilla: <https://doi.org/10.1177/14034948221117970>

Macauley, B.L. (2006). Animal-Assisted therapy for persons with aphasia: A pilot study. *Journal of Rehabilitation Research & Development*, 43, 357-366. Haettu 30.4.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.1682/jrrd.2005.01.0027>

Majic T, Gutzmann H, Heinz A, Lang UE, Rapp MA. (2013). Animal-assisted therapy and agitation and depression in nursing home residents with dementia. A matched case-control trial. *The American Journal of Geriatric Psychiatry* 2013; 21 (11). s.1052–1059. Haettu 5.4.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.1016/j.jagp.2013.03.004>

Martin-Päivä, M. (2014). Hevoset sosiaali- ja terveystalveissa. Laitinen, A. & Mäki-Tuuri, S. (toim.) *Hevoset ja kunta - rajapintoja*. Hippolis-hevosalan osaamiskeskus ry. Saarijärven Offset Oy.

Menna LF, Santaniello A, Amato A., Geprano, G., Maggio, A-. D., Sansone, M. Formisans, Cimmino, I., Perrulo, G. & Fioretti, A. (2019). Changes of oxytocin and serotonin values in dialysis patients after Animal Assisted Activities (AAAs) with a dog. A preliminary study. *Animals* 2019; 9 (8): 526. Saatavilla: <https://doi.org/10.3390/ani9080526>

Mickelsson, R. (2019). Sosiaalipedagoginen hevostoiminta oppimisen ja hyvinvoinnin tukena. Sosiaalisen kasvun tukea vai sosiaalista kuntoutusta – lainsäädännön reuna-ahoja. Lipponen, M. & Vehmasto, E. (toim.). *Sosiaalipedagoginen hevostoiminta*, s. 61-66. *Luonnonvarakeskus*. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-864-7>

Mickelsson, R. (2023). Lessons Learned from Horses: Three Pedagogical Interventions Promoting Well-being of Students with Special Educational Needs. [väitöskirja, Helsingin yliopisto]. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-8872-4>

Mettinen, K. & Pekkarinen E. (toim.). 2023. Lapsen oikeus turvallisuuteen kolmoiskriisin ajassa: Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2022. *Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja* 2023:5. Haettu 16.4.2024. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-587-6>

Mims D, Waddell R. (2016). *Animal Assisted Therapy and Trauma Survivors*. *Journal of Evidence-Informed Social Work* 2016; 13 (5): 452–457. Haettu 30.4.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.1080/23761407.2016.1166841>

Moilanen, P. (1999). *Sosiaalipedagogiikan tietenteoriat*. Opetusjulkaisuja 3/1999. Kuopion yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus.

- Mönkkönen, K., Nurro, M. & Väisänen, R. (2000). *Sosiaalipedagogiikan käytännön sovelluksia*. Opetusjulkaisuja 4/1999. Kuopion yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus.
- Määttä, S., Pelkonen, J., Lehtisare, S. & Määttä, M. (2020). Kouluakäymättömyys Suomessa. Vaativan erityisen tuen VIP- verkoston tilannekartoitus. *Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2020:9*.
- Myllykoski-Laine, S., Jokio, K., Kalalahti, M. & Kiilakoski, T. (2024). Kouluun ja opintoihin kiinnittymisen tukeminen oppivelvollisuusikäisten koulutuksissa. *Julkaisut 10:2024. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI)*.
- Nagasawa, M., Mitsui, S., En, S., Ohtani, N., Ohta, M. Sakuma, Y., Onaka, T., Mogi, K. & Kikusui, T. (2015). Oxytocin-gaze positive loop and the coevolution of human-dog bonds. *Science 348*, 333-336. Haettu 10.3.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.1126/science.1261022>
- Niemelä P. (2006). Hyvinvoinnin käsite toiminnan teorian valossa. Niemelä P., Pursiainen T., (toim.) Hyvinvointi yhteiskuntapoliittisena tavoitteena. Juhlakirja professori Juhani Laurinkarin täyttäessä 60 vuotta 8.10.2006. *Kuopion yliopisto, Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimuksia 62, 2006: 68*.
- Nieminen, J. (2007). Puuttuva lenkki – Nuorisokasvatus tieteen kentässä, kasvatuksen teoriassa ja nuorisotyön kehyksenä. Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puhevuoroja. *Nuorisotutkimusseura. Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 73*.
- Nimer, J. & Lundahl, B. (2007). Animal-assisted therapy: A meta-analysis. *Anthrozoös, 20(3)*, 225-238. Haettu 12.3.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.2752/089279307X224773>
- Nivala, E. & Rynänen, S. (2019). *Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Gaudeamus*.
- Nivala, E. (2006). Koulukuraattori nuoren maailmassa. Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä – Lähdekorpi, P. (toim.) *Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. FINN LECTURA*.

Odendaal, J.S.(2000). Animal-assisted therapy – magic or medicine? *Journal of Psychosomatic Research*, 49, 275-280. Haettu 11.3.2024. Saatavilla: [https://doi.org/10.1016/s0022-3999\(00\)00183-5](https://doi.org/10.1016/s0022-3999(00)00183-5)

OECD (2023). Well-being in Finland: Bringing Together People, Economy and Planet. *OECD 2023*. Haettu 21.3.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.1787/ecf06a58-en>

OECD:n lasten hyvinvointimittaristo. Haettu 27.3.2024. Saatavilla: <https://www.oecd.org/els/family/child-well-being/data/dashboard/>

O'Haire M.E., Guérin N.A. & Kirkham A.C. (2015). Animal-assisted intervention for trauma. A systematic literature re-view. *Frontiers in Psychology* 6: 1121. Haettu 3.4.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01121>

O'Haire M.E. (2013). Animal-assisted intervention for autism spectrum disorder: A systematic literature review. *Journal of autism and Developmental Disorders* 43 (7): 1606–1622. Haettu 2.3.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.1007/s10803-012-1707-5>.

O'Haire M.E. (2017). Research on animal-assisted intervention and autism spectrum disorder, 2012–2015. *Applied Developmental Science* 21 (3): 1–17. Haettu 12.3.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.1080/10888691.2016.1243988>

Okulov, S. (2019). Teorialle rakentuva ammatillisuus sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Lipponen, M. & Vehmasto, E. (toim.). Sosiaalipedagoginen hevostoiminta: Sosiaalista kasvua, hyvinvointia ja kuntoutumista tukevia palveluita hevosavusteisesti. *Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus* 78/2019. Luonnonvarakeskus. 1-88. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-864-7>

Okulov, S. & Koukkari, K. (toim.) (2005). Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. *Kuopio: Kuopion yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus*.

Olsen C, Pedersen I, Bergland A, Enders-Slegers MJ, Patil G, Ihlebaek C. (2016). Effect of animal-assisted interventions on depression, agitation and quality of life in nursing home

residents suffering from cognitive impairment or dementia. A cluster randomized controlled trial. *International Journal of Geriatric Psychiatry* 2016; 31 (12):1312–1321. Haettu 14.3.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.1002/gps.4436>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). (5.12.2023). *PISA 2022: Osaaminen heikentynyt Suomessa ja kaikissa muissa OECD-maissa*. [Tiedote]. Haettu 2.12.2023. Saatavilla: <https://okm.fi/-/pisa-2022-osaaminen-heikentynyt-suomessa-ja-lahes-kaikissa-muissa-oecd-maissa>

Opetus- ja kulttuuriministeriö.(OKM). (2024). Opetus- ja kulttuuriministeriö/hankkeet ja säädösvalmistelu/hanke. *Peruskoulun tulevaisuustyö-hanke 1.2.2024 - 31.12.2025*. Haettu 30.4.2024. Saatavilla: <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM004%3A00/2024>

Opetushallitus (2024). *Dialogi ja dialogisuus*. Haettu 30.3.2024. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/dialogi-ja-dialogisuus>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2024). *Sitouttuva kouluysteistyö (SKY): Kansallisen toimintamallin kehittäminen perusopetukseen 2021-2023*. Haettu 28.3.2024. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021050729193>

Owenby, B. (2017). The Potential of Animal Assisted Therapy within the supervisory alliance. *Journal of Creativity in Mental Health*, 12:1, 146-159. Haettu 7.3.2014. Saatavilla: <https://doi.org/10.1080/15401383.2016.1184113>

Palola, E., Hannikainen-Ingman, K. & Karjalainen, V. (2012). *Nuoret koulutuspuddokkaat sosiaalityön asiakkaina: Tapaustutkimus Helsingistä*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen raportti.

Parkkisenniemi, J. & Rimppi A. (2021). Kouluttamisen merkitys eläinavusteisen työn edellytyksiin ja eläinten hyvinvointiin. Ervast, L. & Raukola-Lindblom, M. (toim.) *Hevoset ja koirat eläinavusteisessa työssä – tutkittua tietoa ja kokemuksia*. Sanasilta Oy. 142–178

Peltomäki, P. (2019). Hevosista hyvinvointia – Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisijänä ja osallisuuden vahvistajana. Ylilauri M & Yli-Viikari A (toim.)

Kohti luonnollista hyvinvointia – Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen. *Levon-instituuttin julkaisuja 143. Vaasan yliopisto. s. 135- 144.* Haettu 28.4.2024. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-861-0>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 (POPS). Opetushallitus.

Pesonen, A, Hannukkala, M. & Nurmi, R. (2019). *Hyvän mielen koulu. Käsikirja mielenterveystaitojen vahvistamiseen yläkoulussa.* Kirjapaino Jaarli Oy.

Polheber JP, Matchock RL. (2014). The presence of a dog attenuates cortisol and heart rate in the Trier Social Stress Test compared to human friends. *Journal of Behaviour Medicine 2014; 37 (5): 860–867.* Haettu 11.2.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.1007/s10865-013-9546-1>

Portante, D. (2011). Enacted Agency as the Strategic Making of Selves in Plurilingual Literacy Events: framing agency and children as contributors to their own and others' learning. *European Educational Research Journal 10(4), 516–532.* Haettu 16.4.2024. Saatavilla: <http://dx.doi.org/10.2304/eeerj.2011.10.4.516>

Peltola, M., Suorsa, T., Karhu, J., & Soini, H. (2020). Huoli kytkeytyy osallisuuden rajapintoihin: Ammatillaisen arki oppilashuollon näyttämöillä. *Aikuiskasvatus, 40(2), 127–138.* Haettu 7.4.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.33336/aik.95453>

Perttula, J. (2018). Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Perttula, J. & Latomaa, T. (toim.) *Kokemuksen tutkimus. Merkitys-tulkintaymmärtäminen.* S, 115- 157. Hansaprint Oy.

Pietilä, J. (2019). Hevosen toimijuus sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Lipponen, M. & Vehmasto, E. (toim.) *Sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Sosiaalista kasvua, hyvinvointia ja kuntoutumista tukevia palveluita hevosavusteisesti.* Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 78/2019. Helsinki: Luonnonvarakeskus, s. 41– 44. Haettu 30.4.2024. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-864-7>

Pitkänen, A-K. (2023). *Eläinten hoivassa. Eläimet mielenterveyden tukena.* KIRJAPAJA.

Polheber, J.P., & Matchock, R.L. (2014). The presence of a dog attenuates cortisol and heart rate in the Trier Social Stress Test compared to human friends. *J Behav Med* 37, 860–867.

Saatavilla: <https://doi.org/10.1007/s10865-013-9546-1>

Qualter, P., Vanhalst, J., Harris, R., Van Roekel, E., Lodder, G., Bangee, Maes, M., & Verhagen, M. (2015). Loneliness Across the Life Span. *Perspectives on Psychological Science*, 10(2), 250–264. Haettu 11.3.2024. Saatavilla:

<https://doi.org/10.1177/1745691615568999>

Raibley, J. (2010). Well-Being and the Priority of Values. *Social Theory and Practice. Journal Article. Vol. 36, No. 4, 2010, (593-620). Published By: Florida State University Department of Philosophy.* Haettu 17.3.2024. Saatavilla: <https://www.jstor.org/stable/23558749>

Raitio, P. (2020). *Ympäristökasvatus. Kestävän tulevaisuuden käsikirja.* Cantell, H. Aarnio-Linnanvuori, E. & Tani, S. (toim.). PS-kustannus.

Ranne, K. (2005). Sosiaalipedagogiikka koulutuksessa ja työelämän kehittämisessä. Ranne, K, Sankari, A., Rouhiainen-Valo, T. & Ruusunen, T. (toim.) *Sosiaalipedagoginen ammatillisuus – Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi.* Satakunnan ammattikorkeakoulu

Rodrigueza KE, Bryceb CI, Grangerc DA, O’Haire ME. (2018). The effect of a service dog on salivary cortisol awakening response in a military population with posttraumatic stress disorder (PTSD). *Psychoneuroendocrinology* 2018; 98: 202–210. Haettu 12.3.2024.

Saatavilla: <https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2018.04.026>

Rossi, P. & Lundvall, P. (2018). Kehollisesta kokemisesta kohti sanallistettuja kokemuksia: hevoset reflektoinnin mahdollistajina. 191–208. Toikkanen, J. & Virtanen I. (toim.) 2018: *Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö.* s.191 – 208. Haettu 12.3.2024.

Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-940-7>

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (2017). Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. *Tutkimushaastattelun käsikirja.* Vastapaino.

Ryynänen, S. (2023). Dekolonialismin, antirasismien, intersektionaalisuuden ja ekososiaalisuuden poluilla eli 2020-luvun sosiaalipedagogiikkaa. *Sosiaalipedagogiikka*, 24, 5–12. Haettu 5.4.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.30675/sp.142065>

Savola, E. & Koskinen-Ollonqvist, P. (2005). Terveiden edistäminen esimerkein. Käsitteitä ja selityksiä. *Terveiden edistämisen keskuksen julkaisuja-sarja 3/2005*. Terveiden edistämisen keskus.

Schuck, SE, Emmerson, NA, Fine, AH. & Lakes, KD. (2015). Canine-assisted therapy for children with ADHD. Preliminary findings from the positive assertive cooperative kids study. *Journal of Attention Disorders* 2015; 19 (2). s.125–137. Saatavilla: <https://doi.org/10.1177/1087054713502080>

Sen, A K. (2009). The idea of justice. *Gilardone, M.Social Choice and Welfare*,35(4), s.709–720. Saatavilla: <http://www.jstor.org/stable/41410206>

Shen, R., Xiong,P., Chou, U. & Hall, B. (2018). We need them as much as they need us: A systematic review of the qualitative evidence for possible mechanisms of effectiveness of animal-assisted intervention (AAI). *Complementary Therapies in Medicine*, 41, s. 203-307. Saatavilla: <https://doi.org/10.1016/j.ctim.2018.10.001>

Skinnari, S. (2004). *Pedagoginen rakkaus. Kasvattaja elämän tarkoituksen ja ihmisen arvoituksen äärellä*. PS-kustannus.

Skinnari, S. (2004). Pedagoginen rakkaus ja ihmisen idea aikuiskasvatuksen haasteina. *Aikuiskasvatus*, 24(2), s. 154–163. Haettu 15.3.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.33336/aik.93555>

Sohlman, E. (2018). Psykososiaalisen hyvinvoinnin edistäminen opetustyössä. Ahonen, A., Alerby, E., Johanssen, O., Raijala, R., Ryzhkova, I., Sohlman, E. ja Villanen, H. (toim.) *Psykososiaalisen hyvinvoinnin edistäminen opetustyössä*. Lapin yliopistokustannus.

Sinkkonen, J. (2004). Kiintymyssuhdeteoria -tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*. 2004;120 (15).s.1866-1873. Haettu 2.3.2024. Saatavilla: <https://www.duodecimlehti.fi/duo94437>

Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys Ry. (2024). Haettu 12.1.2024. Saatavilla: <https://www.hevostoiminta.net/>

Sunstein, C. R., & Nussbaum, M. C. (toim.) (2004). Animal rights: Current debates and new directions. *Oxford University Press*. s. 349-361.

Suomen Ratsastusterapeutit ry.(2024). Haettu 12.1.2024. Saatavilla:

<https://suomenratsastusterapeutit.fi/>

Stefanini, MC., Martino, A., Allori, P., Galeotti, F. &Tani, F. (2025). The use of animal-assisted therapy in adolescents with acute mental disorders. A randomized controlled study. *Complementary Therapies in Clinical Practice* 2015; 21 (1).s. 42–46. Haettu 6.4.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2015.01.001>

Suomen Akatemia. (2022). Strateginen tutkimus. Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin koulu (SCHOOLWELL). *Tilannekuvaraportti 2022. s.1-15*. Saatavilla: <https://www.aka.fi/globalassets/3-stn/1-strateginen-tutkimus/strateginen-tutkimus-pahkinankuoressa/tilannekuvaraportit/stn2022-hankkeet/schoolwell-tilannekuvaraportti-2022.pdf>

Strateginen tutkimus. (julkaisuaika tuntematon). Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin koulu (SchoolWell). Saatavissa:<https://www.aka.fi/strateginen-tutkimus/strateginen-tutkimus/strateginen-tutkimus-pahkinankuoressa/ohjelmat-ja-hankkeet/young/schoolwell/>

Strateginen tutkimus. (julkaisuaika tuntematon). Oikeus osallisuuteen: Yksinäisyyden ja ostrakismin vähentäminen lapsuudessa ja nuoruudessa (R-toB). Saatavissa: <https://www.aka.fi/strateginen-tutkimus/strateginen-tutkimus/strateginen-tutkimus-pahkinankuoressa/ohjelmat-ja-hankkeet/young/r-to-b/>

Suutala, M. (2009). Hyvät ja pahat eläimet: Suhde eläimiin aatehistorian ja ekofeminismin valossa. Kainulainen, P. & Sepänmaa, Y. (toim.). *Ihmisten eläinikirja (s. 89-102)*. Palmenia, Gaudeamus.

Teittinen, J., & Ratamäki, O. (2013). Seuraesittely: Yhteiskunnallisen ja kulttuurisen eläintutkimuksen seura huomaa eläinsuhteidemme monet puolet. *Elore, 20(1)*. Haettu 7.4.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.30666/elore.79060>

Telkänranta, H. (2016). *Eläin ja ihminen: Mikä meitä yhdistää*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Telkänranta, H. (2018). *Millaista on olla eläin?* Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2023). *THL Tilastoraportti 48/2023, 21.9.2023. Lasten ja nuorten hyvinvointi - Kouluterveyskysely 2023. Haettu 10.4.2024. Saatavilla:* <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20230913124224>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2021). *THL Tilastoraportti 30/2021, 19.9.2021. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2021. Haettu 10.4.2024. Saatavilla:* https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143063/ktk_tilastoraportti2021_2021-09-09_kuviot_kuvana.pdf

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2023). *THL Tilastoraportti 51/2023, 21.9.2023. Nuorten arki – Kouluterveyskysely 2023. Haettu 10.4.2024. Saatavilla:* <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20230913124238>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2023). *THL tiedote 21.9.2023. Kouluterveyskysely 2023: lapsia ja nuoria kuormittavat monet tekijät – selkeät arkirutiinit ja ajoissa saatu apu on tärkeää. Haettu 10.4.2024. Saatavilla:* <https://thl.fi/-/kouluterveyskysely-2023-lapsia-ja-nuoria-kuormittavat-monet-tekijat-selkeat-arkirutiinit-ja-ajoissa-saatu-apu-on-tarkeaa>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2023). *THL tilastoraportti 48/2023. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2023. s. 1-23. Saatavilla:* https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/147270/Lasten%20ja%20nuorten%20hyvinvointi%20Kouluterveyskysely%202023%20Tilastoraportti%2048_2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2003). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

Tuomivaara, S. (2015). Näemmekö eläimet yhteiskunnassamme ja itsessämme: Sosiologisen eläinkuvan haasteet. *Niin & Näin*, 2, s. 65-70 .

Uusitalo, H.; Simpura, J.(2020). Erik Allardt hyvinvoinnin tutkijana. *Yhteiskuntapolitiikka:5-6. Yhteiskuntapolitiikka-lehti 2877*. Haettu 3.3.2024. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020112593224>

Uotinen, J. & Valavuo, M. (2022). Hyvinvointi Euroopassa: käsitteet, mittarit ja jakautuminen. Karvonen,S., Kestilä, L. & Saikkonen, P. (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2022. *Terveys- ja hyvinvoinnin laitos*. Haettu 4.3.2024. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-996-2>

Valkas, S. (2015). “*Se oli rauhallinen, pidin siitä*” – kokemuksia sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta lasten keskittymis- ja tarkkaavuusvaikeuksien ryhmäkuntoutusmuotona. Turun yliopisto ja Ypäjän Hevosopisto. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutuksen opinnäytetyö.

Valli, R. (toim.) (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle*. Otavan Kirjapaino.

Valli, R. (toim.) (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtöjohtiin ja analyysimenetelmiin*. Otavan Kirjapaino.

Valtonen, V. (2022). *Kanssakuljeskelua*. Monilajisen kasvatuksen teoreettisia ja pedagogisia lähtökohtia. *Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, numero 143*. Helsingin yliopisto. *Kasvatustieteellinen tiedekunta*. Haettu 2.2.2024. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-8531-0>

Vehmasto, E. & Lipponen, M. (2021). Eläinavusteinen psykososiaalinen kuntoutus. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*. 2021;137(17):1775-80. Haettu 9.3.2024. Saatavilla: <https://www.duodecimlehti.fi/duo16383>

Virúés-Ortega J, Pastor-Barriuso R, Castellote JM, Población A, de Pedro-Cuesta J. (2021). Effect of animal-assisted therapy on the psychological and functional status of elderly populations and patients with psychiatric disorders. A meta-analysis. *Health Psychology Review* 2012; 6 (2).s. 197–221. Haettu 7.3.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.1080/17437199.2010.534965>

Värri, V.-M. (2019). *Kasvatus ekokriisin aikakaudella*. Vastapaino.

Värri, V,-M. (2020). Miten päästä onkalosta? -Kasvatuksen tärkein tehtävä ekokriisin aikakaudella. 30.6.2020. Nyt! Ahdistuksesta nuorten ympäristöpoliittiseen toimijuuteen. Tampereen Yliopisto. Haettu 21.4.2024. Saatavilla: <https://projects.tuni.fi/nyt/blogi/miten-paasta-onkalosta/>

World Happiness Report. (18.3.2022) Trends in Conceptions of Progress and Well-being. WHR2022. Chapter3. Haettu 28.4.2024. Saatavissa: <https://worldhappiness.report/ed/2022/trends-in-conceptions-of-progress-and-well-being/>

World Health Organization (1986). Ottawa Charter for Health Promotion. Copenhagen. Haettu 29.4.2024. Saatavilla: <https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/first-global-conference>

World Health Organization (1997). The Jakarta Declaration on Leading Health Promotion into the 21st century. *Health Promot Int* 12:26. s.261-264. Haettu 29.4.2024. Saatavilla: <https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/fourth-global-conference/jakarta-declaration>

Wilson,K., Buultjens, M., Monfries, M. & Karimi, L. (2017). Equine-Assisted Psychotherapy for adolescents experiencing depression and/or anxiety: A therapist's perspective. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 2017: 22:1. s.16-33.

Zilcha-Mano, S. (2017). Resolution of alliance ruptures: The special case of animal-assisted psychotherapy. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 22, 34-45.

Yliviikari, A & Lipponen, M. (2020). Erilaisten tiedonlajien rooli sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käyttöönotossa. *Kuntoutus*. 43/2/2020. s.5-11. Haettu 2.3.2024. Saatavilla: <https://doi.org/10.37451/kuntoutus.97301>

Liitteet

Liite 1. Tutkimuslupa

TUTKIMUSLUPA

14.06.2023

Hei sinä

sosiaalipedagoginen hevostoiminnan ohjaaja tai – opiskelija!

Oletko miettinyt, mitä sosiaalipedagoginen hevostoiminta on ja miten toimintaa voisi edelleen kehittää lasten ja nuorten näkökulmasta? Nyt sinulla olisi tilaisuus pohtia sosiaalipedagogista hevostoimintaa ja sen kehittämistä sekä toiminnan mahdollisuuksia lasten ja nuorten oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tukena.

Olen maisterivaiheen luokanopettajaopiskelija Turun yliopistosta ja teen Pro gradu- tutkielmaa sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta lasten ja nuorten oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoituksena on saada lisää tietoa sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta ja sen mahdollisuuksista.

Tutkimusaineisto kerätään teemahaastattelulla ja tutkimukseen voivat osallistua sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajat sekä ohjaajiksi opiskelijat riippumatta opintojen vaiheesta. Haastattelut tulevat aineistoksi sosiaalipedagogista hevostoimintaa tutkivaan pro gradu – tutkielmaan.

Haastattelut on tarkoitus suorittaa kesän 2023 aikana lähihaastatteluna tai etänä Zoomin välityksellä. Haastattelut nauhoitetaan luvallasi myöhempää aineiston käsittelyä varten. Aineisto talletetaan Turun yliopiston omaan tietoturvalliseen Seafire-ympäristöön. Kaikki haastatteluaineistot hävitetään asianmukaisesti ja tietoturvallisesti. Tutkimuksessa käytetyistä haastatteluista ei ole mahdollista tunnistaa haastateltavien henkilötietoja tai tallia.

Tietosuojailmoitus sähköpostin liitteenä.

Jos kiinnostuit osallistumaan haastatteluun, voit ottaa minuun yhteyttä sähköpostitse.

Ystävällisin terveisin

Pipsa Appelblom

Turun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta/Rauman yksikkö

Luokanopettajan tutkinto-ohjelma, kasvatustieteen maisteriopinnot

ppappe@utu.fi

Pro gradu – tutkielman ohjaajana toimii professori Sara Sintonen

sara.sintonen@utu.fi

Liite 2. Tietosuojaseloste

TIETEELLISEN TUTKIMUKSEN TIETOSUOJASELOSTE

EU:n yleinen tietosuoja-asetus

artiklat 13 ja 14

Päivämäärä: 9.3.2023

Tiedote tutkittaville koskien projektia

”Sosiaalipedagoginen hevostoiminta lasten ja nuorten oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tukena.”

Olet ottamassa osaa Turun yliopistossa järjestettävään tieteelliseen tutkimukseen. Tämä tietosuojaseloste kuvaa sitä, miten henkilötietojasi tullaan käsittelemään tutkimuksessa.

1. Rekisterinpitäjä

Tutkija: Pipsa Appelblom ppappe@utu.fi

Turun yliopisto, opettajankoulutuslaitos, Rauman yksikkö

Yhteyshenkilö projektia koskevissa asioissa:

Nimi:Pipsa Appelblom

Osoite:Nordströminkatu 10, 23500 UUSIKAUPUNKI

[E-mail:ppappe@utu.fi](mailto:ppappe@utu.fi)

2. Kuvaus tutkimuksesta ja henkilötietojen käsittelystä

Tutkimuksen aineistoa kerätään haastatteluiden avulla, joissa käsitellään haastateltavien näkemyksiä ja kehittämisehdoksia sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Sähköpostiosoitteita käytetään haastattelukutsun lähettämiseen.

3. Tutkimusryhmän vastuullinen yhteyshenkilö

Nimi:Pipsa Appelblom

Osoite:Nordströminkatu 10, 23500 UUSIKAUPUNKI

[E-mail:ppappe@utu.fi](mailto:ppappe@utu.fi)

4. Tietosuojavastaavan yhteystiedot

Turun yliopiston tietosuojavastaava on tavoitettavissa sähköpostitse osoitteesta: dpo@utu.fi

5. Henkilöt, jotka osallistuvat henkilötietojen käsittelyyn

Pipsa Appelblom

6. Tutkimuksen nimi sekä tutkimuksen kesto

Tutkimuksen nimi:

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta lasten ja nuorten oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tukena

Henkilötietojen käsittelyn ajallinen kesto: Haastattelunauhoitteista kirjoitetaan tekstitiedostot ja nauhoitteet tuhoetaan. Litteroitu aineisto säilytetään Turun yliopiston tietoturvalisessa Seafile-ympäristössä. Henkilötietoja säilytetään enintään siihen asti, kunnes Pro gradun valmistumisesta on kulunut kolme kuukautta, minkä jälkeen kaikki aineisto hävitetään tietoturvalisesti.

7. Henkilötietojen lainmukainen käsittelyperuste

Henkilötietoja käsitellään seuraavan, tietosuoja-asetuksen 6(1) artiklassa mainitun, käsittelyperusteen nojalla:

rekisteröidyn suostumus;

käsittely on tarpeen tieteellistä tutkimusta varten;

rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattaminen;

8. Tutkimusmateriaaliin sisältyvät henkilötiedot sekä suojatoimenpiteet

Rekisteriin talletetaan rekisteröidystä seuraavia tietoja: haastateltavan sähköpostiosoite, käsityksiä ja kehittämisehdotuksia sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta.

Henkilötiedot pseudonymisoidaan heti, kun kyseiset tiedot eivät enää ole tarpeen tutkimuksen tekemisen tai tulosten asianmukaisuuden varmistamiseksi. Pseudonymisointi tarkoittaa tietojen käsittelyä siten, ettei henkilötietoja voida enää yhdistää tiettyyn henkilöön.

9. Erityiset henkilötietoryhmät (arkaluontoiset henkilötietoryhmät)

Tutkimuksessa ei käsitellä erityisiä henkilötietoryhmiä.

10. Henkilötietojen keräämisen lähteet

Haastattelukutsujen lähettämiseksi pyydetään sähköpostiosoitteita. Muut tiedot kerätään suoraan haastattelututkimukseen osallistuvilta.

11. Henkilötietojen siirtäminen ja jakaminen kolmansille osapuolille

Henkilötietoja ei siirretä Turun yliopiston/tutkimusryhmän ulkopuolelle.

12. Henkilötietojen siirtäminen EU:n tai ETA:n ulkopuolelle

Henkilötietoja ei siirretä Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.

13. Automaattinen päätöksenteko ja noudatettavat suojatoimet

Automaattista päätöksentekoa ei toteuteta käsiteltäviin henkilötietoihin.

14. Henkilötietojen käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen

Tutkimusaineisto hävitetään asianmukaisesti ja tietoturvallisesti.

15. Oikeutesi rekisteröitynä sekä näihin tehtävät poikkeamat

Rekisteröidyllä on oikeus pyytää pääsy häntä itseään koskeviin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää tietojensa oikaisemista tai poistamista taikka käsittelyn rajoittamista tai vastustaa niiden käsittelyä. Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta tieteellisessä tai historiallisessa tutkimustarkoituksessa silloin, kun poisto-oikeus todennäköisesti estää käsittelyn tai vaikeuttaa sitä suuresti. Poisto-oikeuden toteuttamista arvioidaan tapauskohtaisesti. Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle.

Rekisteröidyn oikeuksiin tehtävät poikkeamat

Tietosuoja-asetuksen sekä kansallisen tietosuojalain nojalla rekisteröidyn oikeuksiin voidaan tehdä tiettyjä poikkeamia, kun henkilötietojen käsittelyperusteena toimii tieteellinen tutkimus ja oikeuksien toteuttaminen tekisi käsittelyn tarkoituksen (tässä tapauksessa tieteellisen tutkimuksen) joko mahdottomaksi tai aiheuttaisi huomattavaa haittaa käsittelylle.

Tarve tehdä poikkeamia rekisteröityjen oikeuksiin arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Oikeus valituksen tekemiseen

Sinulla on oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetulle, jos koet, että henkilötietojasi on käsitelty soveltuvan tietosuojalainsäädännön vastaisesti.

Tietosuojavaltuutetun yhteystiedot:

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Käyntiosoite: Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Postiosoite: PL 800, 00531 Helsinki

Puhelinvaihe: 029 566 6700

Sähköposti (kirjaamo): tietosuoja(at)om.fi

Liite 3. Teemahaastattelurunko

Puolistrukturoitu teemahaastattelu sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajille

1. TAUSTATIEDOT

Koulutus

Työkokemus

Millainen on oma hevosharrastetaustasi?

Hevostaidot- ja kokemus?

Oletko suorittanut sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutuksen?

Miksi hakeuduit koulutukseen?

Kuinka kauan olet toiminut sosiaalipedagogisena hevostoiminnan ohjaajana?

Millaisia kokemuksia sinulla on hevostoiminnan toteuttamisesta?

Mikä on oma rakkain hevosmuistosi, hevoshetkesi?

2. SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN MÄÄRITTELYÄ

KOHDERYHMÄ

Mitä sosiaalipedagoginen hevostoiminta tarkoittaa?

Mihin sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla pyritään?

Kenelle sosiaalipedagoginen hevostoiminta on tarkoitettu, toiminnan kohderyhmä?

Millaisissa ajanjaksoissa toimintaa on toteutettu ja kuinka kauan kerrallaan?

Markkinointi, tiedottaminen

TOIMINNAN REUNA-EHTOJA JA ASEMA

Kuka toiminnan maksaa? (asiakas itse, Kela, sosiaalitoimi, hankerahoitus, jne. ?)

Teetkö yhteistyötä jonkin tahon kanssa? Minkälainen verkosto sosiaalipedagogiseen toimintaan liittyy? Minkälaista yhteistyötä?

Oletko suorittanut jotakin täydennyskoulutusta liittyen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamiseen?

TOIMINTAAN LIITTYVIÄ/OHJAAVIA ARVOJA JA OHJEISTUKSIA

Minkälaisia arvoja ja asenteita sinulla on suhteessa sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan?

Onko käytössä jotakin toimintaa ohjaavia ohjeistuksia, säädöksiä tai lupia (turvallisuusasiakirja, laatukäsikirja, valokuvausluvat jne.)

Miten turvallisuus on huomioitu toiminnassa?

Mitä asioita mielestäsi tulee huomioida eläinavusteisessa toiminnassa?

3. SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN MAHDOLLISUUDET

TAVOITTEET

Mitä tavoitteita toiminnalla on?

Hevostaidolliset tavoitteet?

Sosiaalipedagogiset tavoitteet?

Millaisia tavoitteita toiminnassa voidaan asettaa?

Mitä taitoja hevostoiminnalla voidaan harjoitella?

Miten tallilla opittuja taitoja voidaan hyödyntää lapsen/nuoren arjessa?

Kun mietit itseäsi, näkyykö hevostoiminta jotenkin omassa olemisessä tai toiminnassasi?

Mitä olet oppinut hevostoiminnassa?

TOIMINNAN PERUSELEMENTIT

Mitkä asiat mielestäsi kuvaavat hevostoiminnan toiminnallisuutta? Kerro käytännön esimerkkejä asioista, joissa toiminnallisuus näkyy?

Mitkä asiat mielestäsi kuvaavat hevostoiminnan elämyksellisyyttä? Kerro käytännön esimerkkejä asioista, joissa elämyksellisyys näkyy?

Mitkä asiat mielestäsi kuvaavat hevostoiminnan yhteisöllisyyttä? Kerro käytännön esimerkkejä asioista, joissa yhteisöllisyys näkyy?

Miten ennaltaehkäisevä työote näkyy toiminnassa?

Miten korjaava työote näkyy toiminnassa?

ASIAKAS- HEVONEN- OHJAAJA

Mikä on hevosen rooli hevostoiminnassa?

Millainen on ohjaajan rooli hevostoiminnassa?

Onko asiakkailla aiempaa hevoskokemusta?

Arvioi asiakkaan motivaatiota ja sitoutumista toimintaan

Mitkä asiat vaikuttavat yhteistyöhön (asiakas-hevonen-ohjaaja)?

TALLIYMPÄRISTÖ JA TALLIYHTEISÖ

Millainen rooli talliympäristöllä ja talliyhteisöllä on toiminnassa?

Mitkä asiat tukevat yhteisöllisyyttä? Mitkä asiat heikentävät yhteisöllisyyttä?

TOIMINNAN KÄYTÄNNÖN MENETELMIÄ

Mitä lapset/ nuoret tekevät mielellään toiminnassa? Onko jotakin toimintoja, jotka ovat vähemmän kiinnostavia?

Kerro tapauskuvaus sosiaalipedagogisesta hevostoiminnan prosessista yhden asiakkaan / asiakasryhmän kohdalla. Mieti omalle työllesi tyypillistä hevostoimintaa.

(Mistä toiminta alkaa, kauanko toiminta/prosessi kestää? Kuvaa asiakas/ryhmä, tarpeet, haasteet.

Mitä tavoitteita asiakkaalle/ryhmälle asetetaan ja millaisilla menetelmillä/keinoilla tavoitteita pyritään saavuttamaan? Mitä tallilla käytännössä tehdään? Yhteistyö ja verkostot. Toiminnan arviointia.

4. SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN HAASTEET JA KEHITTÄMISTARPEET

ARVIOINTIA

Miten toimintaa / tavoitteiden saavuttamista voidaan arvioida?

Mihin asioihin hevostoiminnalla voidaan vaikuttaa?

Mitä sosiaalipedagoginen hevostoiminta voi tarjota lapsille ja nuorille?

Miten toiminta mielestäsi tukee lasten ja nuorten kasvua, oppimista ja hyvinvointia?

Mikä on ollut hevostoiminnassa parasta?

Mitä palautetta olet saanut toiminnasta?

KEHITTÄMINEN

Mitä kehitettävää sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on?

Millaisia mahdollisuuksia sinulla on vaikuttaa hevostoiminnan kehittämiseen?

Mitä ongelmia / haasteita olet kohdannut toiminnassa?

Miten tuotteistaisit ja markkinoisit lapsille ja nuorille suunnattua hevostoimintaa?

YHTEISTYÖ JA VERKOSTOITUMINEN

Mitä yhteistyökumppaneita liittyy sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan?

Miten toteutat/ toteuttaisit yhteistyötä koulujen kanssa?

Mikä voisi olla hevostoiminnan rooli lapsen/nuoren verkostossa, mikäli toimintaa toteutettaisiin yhteistyössä koulun kanssa?

Liite 4. Teemahaastattelun mainos

HEI SINÄ SOSIAALIPEDAGOGISEN
HEVOSTOIMINNAN OHJAAJA
TAI OPISELIJA!

OSALLISTU TEEMAHAASTATTELUUN
KESTO N 30 MIN.

Pro gradu - tutkimus

**Sosiaalipedagoginen hevostoiminta lasten ja nuorten
oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tukena**

MIKÄLI KIINNOSTUIT, LAITA SÄHKÖPOSTIA.
KERRON MIELELLÄNI LISÄÄ!

PIPSA APPELBLOM

KASVATUSTIETEEN MAISTERIOPINNOT/
TURUN YLIOPISTO, RAUMAN OKL

ppappe@utu.fi

Liite 5. Kutsu haastatteluun

Tervehdys!

Opiskelen Turun yliopistossa kasvatustieteen maisteriopinnoissa luokanopettajaksi ja teen gradua sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Muutama teemahaastattelu vielä puuttuu tutkimusaineistosta. Jos kiinnostuit, otathan yhteyttä!

Ohessa liitteet teemahaastattelun mainoksesta ja tutkimusluvasta.

Ystävällisin terveisin Pipsa Appelblom

ppappe@utu.fi

Liite 6. Kestävän hyvinvoinnin taulukko

Pääloukat	Alaluokat	Koodit
Elämisen perustarpeiden merkitys (<i>having</i>) Elintaso	Turvallisuus Vesi, ruoka Uni, lepo Vaatus Hygienia Taloudelliset ja muut resurssit	toiminnan ja tallin turvallisuus ravinnon merkitys unen, levon ja vapaa-ajan merkitys turvalliset, säänmukaiset varusteet puhtaus, siisteys kuljetus tallille, toiminnan maksaja aika, tallin resurssit
Merkitykselliset vuorovaikutus-suhteet (<i>loving</i>) Yhteenkuuluvuus	Aito dialogi ja vuorovaikutus Yhteisyyssuhteet ihmisten, ihmisten ja luonnon sekä muiden lajien kanssa Sosiaalinen identiteetti Yhteisöihin ankkuroituminen Rakkauden tarpeet Turvallisuuden kokemus Perhe, suku, ystävyysuhteet Paikallisyhteisöt ja yhteiskunta Luonto ja muut eläinlajit	vuorovaikutus ei-sanallinen viestintä vuorovaikutuksen sanoittaminen hevosen ja lauman havainnointi ja peilaaminen dialogisuus eli aito vuorovaikutus talliyhteisö, oma yhteisö hellyyden osoittaminen avun pyytäminen suhteet yhteisöllisyys arvot, toisilajiset, yhteinen hevoisuus
Läsnäolo (<i>being</i>) Elämän merkityksellisyys	Elävä läsnäolo Yhteys omiin tarpeisiin ja kokemuksiin Kasvutarpeiden toteutuminen Inhimillinen kasvu ja itsensä toteuttaminen Elämänilo, olemisen tyyneys Epäitsekäs käyttäytyminen Henkinen hyvinvointi ja kasvu Eheä kokemus olemisesta Fyysinen ja psyykkinen terveys	läsnäolo, rentoutuminen, kehollisuus tunteet, oma tila, turvallisuus tunnetaidot omat tavoitteet motivaatio sitoutuminen elämyksellisyys, aistit, yhteyskehoon toiselle tekeminen, toisen huomioiminen itsetuntemus, rohkeus, reflektointi luottamus omat voimavarat, valinnat, hyvä olo
Toimijuus (<i>doing</i>) Toiminta	Osallistuva toiminta Mielekäs ja tekeminen Yksilölliset kyvyt ja arvostukset Arvot ja tavoitteet Vastuu, reflektointi Oma ja muiden hyvinvointi Koulutus ja oppiminen Ansiotyö Kotityö	toiminnallisuus ja elämyksellisyys hevostaidot sekä vastuullinen tiedot ja taidot, autonomia itsetuntemus, rohkeus merkityksellisyys itsenäisyys, tuen tarve osallisuus ja toimijuus talli oppimisympäristönä, siirtovaikutus työssäoppiminen lapsen/nuoren näkökulma

Harrastustoiminta
Sosiaalinen toiminta ja
vaikuttaminen
Luonnossa toimiminen

ratsastus, leirit
oma yhteisö, sosiaaliset taidot
yhteys luontoon